

ကဏ္ဍအဆင့် သက်ရောက်မှုများ

အပိုင်း (၄)

ကဏ္ဍအဆင့် သက်ရောက်မှုများ

ဤအပိုင်းတွင် -

(က) ကဏ္ဍအဆင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ

- အခွန်သက္ကရာဇ်နှင့်သတ္တုတူးဖော်ရေးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏အခန်းကဏ္ဍ
- ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေခံစားရေးစာချုပ်များ (PSCs)နှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသဘောတူညီချက်များ
- အခွန်အကောက်များ
- ပြည်ထောင်စုနှင့် တိုင်း/ပြည်နယ်အကြား အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်း
- ဒေသခံအလုပ်အကိုင်ရရှိမှုအခွင့်အလမ်းများနှင့် ကုန်သွယ်မှုကွင်းဆက် (ဒေသပိုင်းဆိုင်ရာ အကြောင်းအရာ)

(ခ) ကဏ္ဍအဆင့် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများ

- လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း နည်းစနစ်များ
- တရားမဝင်နှင့်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်း
- နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်းများ (SOEs) အုပ်ချုပ်မှုနည်းစနစ်နှင့် တပ်မတော်နှင့်ဆက်နွယ်နေသော ကုမ္ပဏီများ
- ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် အကတိလိုက်စားမှု
- သတ္တုတွင်းဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို ထိန်းချုပ်မှုများအတွက် တာဝန်ရှိခြင်း
- တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများထိန်းချုပ်သည့်နေရာများနှင့် ပဋိပက္ခဓာတ်သတ္တုများ
- အမျိုးသားဓာတ်သတ္တု သယံဇာတဆိုင်ရာ မူဝါဒ

(ဂ) ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးတွင် ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများ

- ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲခြင်း
- လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေး
- ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်း ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်း
- မြေယာနှင့်ရေစီမံခန့်ခွဲမှု
- ပြဒါးအသုံးပြုမှု လျော့ချရေးနှင့်ပျောက်ရေး
- လုပ်ကွက်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့်သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်း

(က) ကဏ္ဍအဆင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ

ယခုအခန်းတွင် သတ္တုတူးဖော်ရေးအခန်းကဏ္ဍ၏ ထိခိုက်မှုများသည် မြန်မာနိုင်ငံစီးပွားရေးအပေါ် မည်သို့ သက်ရောက်သည်ကို ဖော်ပြထားသည်။ ဥပမာ- သတ္တုတူးဖော်ရေးအခန်းကဏ္ဍသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏စီးပွားရေး တိုးတက်မှုကို မည်သို့ပံ့ပိုးပေးသနည်း၊ အလုပ်အကိုင်ရရှိမှုကို မည်သို့ပံ့ပိုးနေသည်ကို ထည့်သွင်းဆွေးနွေးထားပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ သက်ရောက်မှုများသည် အစိုးရ၏လုပ်ဆောင်မှုများ- မူဝါဒများ၊ ဥပဒေများ၊ ၎င်း၏ ဌာနဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများ၏

လုပ်ဆောင်မှုတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပြီး ၎င်းတို့၏လုပ်ဆောင်မှုများသည် တာဝန်ယူမှုရှိသောစီးပွားရေး ချဉ်းကပ်ပုံများကို အနည်းဆုံး သို့မဟုတ် အပြည့်အဝ လုပ်ဆောင်စေသင့်ပါသည်။ အချို့သောနေရာတွင် အစိုးရ၏ လုပ်ဆောင်ချက်များသည် တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်မှုကို အတားအဆီး သို့မဟုတ် လျော့ပါးစေပါသည်။ သက်ရောက်မှုများသည် ကုမ္ပဏီများအတူတကွ ပြုမူလုပ်ဆောင်မှုများမှလည်း ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။

ကဏ္ဍအဆင့်စီးပွားရေးဆိုင်ရာထိခိုက်မှုကို သုံးသပ်မည်ဆိုလျှင်-စီးပွားရေးကဏ္ဍတွင် သတ္တု တူးဖော်ရေး၏အခန်းကဏ္ဍ၊ သတ္တုတူးဖော်ခွင့်ပေးသော စာချုပ်များနှင့်သဘောတူညီမှု အမျိုးအစားများ၊ အကောက်အခွန်၊ ပြည်ထောင်စုနှင့်တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်များအကြား အကျိုးအမြတ်နှင့်အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေမှု တို့ပါဝင်ပြီး ဒေသအကြောင်းအရာများကိုကြည့်လျှင် သတ္တုတူးဖော်ရေးကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်ရန်ဖြစ်သည်။ ယခုကဲ့သို့ ရှုထောင့်များကို ပေါင်းစပ်ခြင်းသည် ဆင်းရဲမွဲတေမှုလျော့ချရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးများအတွက် အပြုသဘောဆောင်သည့် လက္ခဏာများကို အထောက်အကူပြုရန် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအနာဂတ်ဖြစ်နိုင်ခြေများအတွက် အရေးကြီးသော သက်ရောက်မှုရှိသည်။ သို့မဟုတ် မရှိပါ။ အချက်တစ်ခုချင်းစီကို အောက်တွင် အသေးစိတ် ဆက်လက်ဆွေးနွေးတင်ပြထားပါသည်။

အခွန်ဘဏ္ဍာငွေနှင့် သတ္တုတူးဖော်ရေးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍ

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထမဦးဆုံး ၂၀၁၃/၂၀၁၄ ခုနှစ် တွင်းထွက်သယံဇာတ တူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်း လုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုဖော်ဆောင်ရေး (EITI) အစီရင်ခံစာ နှင့် ၂၀၁၄/၂၀၁၅ နှင့် ၂၀၁၅/၂၀၁၆ EITI အစီရင်ခံစာ မူကြမ်း (၂) ခုလုံးတွင် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များမှ ရရှိသောအကောက်အခွန် ပမာဏသည် နှစ်စဉ်ဒေါ်လာ (၃) ဘီလီယံခန့်ရှိသည်ဟု ရည်ညွှန်းဖော်ပြထားပါသည်။¹⁶⁴ သို့သော် ထိုပမာဏသည် များသောအားဖြင့် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကဏ္ဍမှ ဖြစ်ပါသည်။ ကျောက်စိမ်းနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာကဏ္ဍမှ ရရှိထားသော အခွန်ဘဏ္ဍာသည် ၁၂-၁၃ % ရှိပြီး ဓာတ်သတ္တုကဏ္ဍသည် ဒေါ်လာ ၇၅ သန်း ရရှိထားသော အခွန်၏ ၂-၃% သာရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ (ဇယား - ၅ ကို ကြည့်ပါ။) ဗဟိုစာရင်းအင်းအဖွဲ့၏ တွက်ချက်မှုအရ ၂၀၁၅ - ၂၀၁၆ ဘဏ္ဍာနှစ်တွင် တွင်းထွက်ကဏ္ဍမှ GDP သည် ခန့်မှန်းခြေ မြန်မာကျပ်ငွေ ၄၄၄၇ ၄၉၈ သန်း (သို့မဟုတ်) တစ်နိုင်ငံလုံး GDP ၏ ၆ % ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။¹⁶⁵ သို့သော် အခြားသောဓာတ်သတ္တုများသည် ထိုပမာဏ၏ အနည်းငယ်သာဖြစ်သည်ဟု ယူဆနိုင်ပါသည်။

ဇယား ၅။ မြန်မာ့တွင်းထွက်သယံဇာတ အခွန်ဘဏ္ဍာငွေပြဇယား

EITI အစီရင်ခံစာ	စုစုပေါင်း အခွန်ဘဏ္ဍာငွေ (ကျပ် - သန်း)	၁ ဒေါ်လာ လျှင် ကျပ်နှုန်း	စုစုပေါင်းအခွန်ဘဏ္ဍာငွေ (ဒေါ်လာ-ဘီလီယံ)	ကျောက်စိမ်းနှင့် ကျောက်မျက်ရတနာမှ ထည့်ဝင်မှု	အခြားသော ဓာတ်သတ္တုမှ ထည့်ဝင်မှု
ဘဏ္ဍာနှစ် ၁၃/၁၄ (နောက်ဆုံး)	၃ ၀၁၁ ၂၈၃	၉၆၃	၃.၁၃	၁၃%	၂%
ဘဏ္ဍာနှစ် ၁၄/၁၅ (မူကြမ်း)	၃ ၃၁၀ ၆၀၇	၁၀၃၂	၃.၂၁	၁၁%	၃%
ဘဏ္ဍာနှစ် ၁၅/၁၆ (မူကြမ်း)	၃ ၀၃၃ ၂၁၆	၁၂၀၃	၂.၅၂	၁၃%	၃%

164 MEITI, Myanmar First EITI Report, December 2015

165 ၂၀၁၅/၂၀၁၆ EITI အစီရင်ခံစာ မူကြမ်း။

အထက်တွင် မြင်တွေ့ရသည့်အတိုင်း သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ မြန်မာနိုင်ငံစီးပွားရေးအပေါ်ထည့်ဝင်မှုမှာ အံ့ဩစရာ ကောင်းသည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။¹⁶⁶ သို့သော် စီးပွားရေးအပေါ် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ ထည့်ဝင်မှုမှာ တရားဝင်ဖော်ပြ ထားသည်ထက် ပိုများသည်ဟုလည်း မှတ်ယူနိုင်ပါသည်။ ကျောက်စိမ်းကဏ္ဍမှထည့်ဝင်သော ဘဏ္ဍာငွေကို လေ့လာခဲ့ရာတွင် အစိုးရဌာနများမှ တရားဝင်ထုတ်ပြန်ခဲ့သော အချက်များသည် တူညီမှုမရှိဘဲ အသုံးအနှုန်း ကွာဟ မှုများရှိနေပြီး အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်နှင့်တင်ပြချက်များ ရှေ့နောက်ကိုက်ညီရန်လိုအပ်ကြောင်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ ပိုမိုရှင်းလင်းပြီး အချက်အလက်ပြည့်စုံရန် လိုအပ်ကြောင်းကိုလည်း တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။¹⁶⁷ တရားဝင်ထုတ်ပြန်ချက်များ အရ ကျောက်စိမ်းနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာရောင်းချမှုမှရသော ဝင်ငွေသည် ၂၀၁၃/၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ဒေါ်လာ ၃.၅ ဘီလီယံဟု ဖော်ပြခဲ့သော်လည်း ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂကုန်သွယ်ရေးအဖွဲ့မှ ဖော်ပြခဲ့သည့် တရုတ်နိုင်ငံအတွင်းသို့ တင် ပို့ခဲ့သော ၂၀၁၄ ခုနှစ် တစ်ခုအတွက် ပမာဏမှာ ဒေါ်လာ ၁၂.၃ ဘီလီယံဖြစ်သည်။ Global Witness ၏ တွက်ချက်မှု အရ ၂၀၁၄ ခုနှစ်တစ်နှစ်အတွင်း ကျောက်စိမ်းတူးဖော်မှုစုစုပေါင်းတန်ဖိုးမှာ ဒေါ်လာ ၃၀ ဘီလီယံဖြစ်သည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။¹⁶⁸

သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ အခြားနေရာများသည် ယခုကဲ့သို့ စစ်ဆေးမှုများမရှိသောကြောင့် တရားဝင်ထုတ်ပြန်သော အချက်အလက်များနှင့် အမှန်တကယ်ရရှိသော ဝင်ငွေတို့သည် ကွာခြားမှုများရှိနေမည်ဟု ယူဆပါသည်။ SWIA မှ လေ့လာခဲ့သော သုတေသနများအရ ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူတို့တွင်လည်း ထိုကဲ့သို့သော ပြဿနာများရှိ နေနိုင်သည်ဟု ညွှန်ပြထားပါသည်။ ဓာတ်သတ္တုအခွန်များနှင့် အခကြေးငွေများပေးချေရာတွင် အမျိုးသာအဆင့် ဝန်ကြီးဌာနများနှင့် တိုင်းဒေသကြီး/ပြည်နယ်ကိုယ်စားလှယ်များမှ ကောက်ယူထားမှုသည် တညီတညွတ်တည်း မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၊ ထုတ်ပြန်ထားခြင်းများမရှိဘဲ ပိုမိုရှုပ်ထွေးစေပါသည်။ EITI အနေဖြင့် ၎င်းကို ပိုမိုကောင်းမွန်အောင် ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။ လက်ရှိတွင် တွင်းထွက်လုပ်ငန်းမှရရှိသော ငွေကြေးဆိုင်ရာအချက်အလက်များသည် စီမံ ကိန်းနှင့်ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာနမှ ရရှိထားသော အချက်အလက်များဖြစ်ပြီး ဘတ်ဂျက်ငွေအပေါ် စုစုပေါင်းထည့် ဝင်ငွေသည့် ဆက်စပ်ဝန်ကြီးဌာနအဆင့် တစ်ပေါင်းတည်းစာရင်းသာ ပေးပို့ထားခြင်းဖြစ်သည်။¹⁶⁹ ဆိုလိုသည်မှာ ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့၊ သတ္တုတွင်း နှင့်ရေအားလျှပ်စစ်တို့ ပေါင်းထားပြီး ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဝင်ငွေအဖြစ်ပြထား ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ စီမံကိန်းအလိုက်ဝင်ငွေကို ဖော်ပြထားခြင်း မဟုတ်ပါ။ နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်း SOE များ၏ အရုံး အမြတ်ဝင်ငွေသည်လည်း ထိုနည်းတူပင် ကြီးကြပ်ရသောဝန်ကြီးအဆင့်တွင် တစ်ပေါင်းတည်းဖော်ပြခြင်းမျိုးဖြစ်ပြီး မည်သည့်လုပ်ငန်းက မည်မျှအကျိုး အမြတ်ရှိသည်ကိုမူ မသိနိုင်ပါ။¹⁷⁰

ဘူမိဗေဒအချက်အလက်အားနည်းခြင်း၊ mining cadaster မရှိသေးခြင်းနှင့်အများ ပြည်သူ့အလွယ်တကူရရှိနိုင်သော ငွေကြေးဆိုင်ရာ (မတိကျသောငွေကြေးအချက်အလက်များ) အချက်အလက်များ ကန့်သက်ချက်ရှိခြင်းတို့ကြောင့် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းသည် မြန်မာနိုင်ငံစီးပွားရေးအပေါ် မည်မျှသက်ရောက်မှုရှိသည်ကို ဆန်းစစ်ရန် ခက်ခဲပါသည်။ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏အချက်အလက်များ ပိုမိုတိကျပြီး မြန်မာနိုင်ငံစီးပွားရေးအတွက် အလားအလာ ရှိမှုကိုပုံဖော်လိုလျှင် ထိုကဲ့သို့အချက်အလက်များကို စုစည်းဆန်းစစ်ရန်လိုအပ်ပေမည်။

166 NRG I မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဓာတ်သတ္တုနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာ လိုင်စင်များထုတ်ပေးခြင်း ဧပြီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် စာမျက်နှာ - ၁။
 167 ASH ဒီမိုကရေစီအုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ပြုပြင်ဖွဲ့စည်းရေး ဌာန၊ အနာဂတ်ကို ဖွန်းတီးခြင်း၊ သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များကို အသုံးပြု၍ ဖခရယ်အသစ်နှင့်စည်း လုံးညီညွတ်မှုတည်ဆောက်ခြင်း၊ ဇွန်လိုင်လ ၂၀၁၃၊ Global Witness ၊ ကျောက်စိမ်း - မြန်မာနိုင်ငံ၏ အကြီးဆုံးလျှို့ဝှက်ချက် ၊ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၅၊ စာမျက်နှာ - ၃၆ ကြည့်ရန်။
 168 Global Witness မြန်မာနိုင်ငံ၏ အကြီးဆုံး လျှို့ဝှက်ချက်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ။
 169 NRG I မြန်မာနှင့် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်ဝါရီလ။
 170 NRG I ရွှေရောင်လွှမ်းသော ဂိတ်စောင့်များ၊ မြန်မာနိုင်ငံပိုင် ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့်သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်ဝါရီလ။

ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေခြင်းစာချုပ်များ (PSCs)နှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသဘောတူညီချက်များ

ဓာတ်သတ္တုဆိုင်ရာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများကို အဓိကအားဖြင့် ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေသည့်စာချုပ်(PSC) နည်းလမ်းဖြင့်သာ လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ကမ္ဘာတစ်ဝန်းတွင် PSC ကို ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကဏ္ဍများတွင်သာ ပိုမိုအသုံးပြုကြပြီး သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင်မူ အသုံးမပြုကြပါ။ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအတွက် ငွေကြေးဆိုင်ရာအစီအမံများကို အခြေခံပြီး ဘာကြောင့်ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေခြင်းနည်းစနစ်မသင့်လျော်သည်ကိုအောက်ပါအချက်များဖြင့်ဖော်ပြလိုက်ပါသည်။¹⁷¹

- PSC သည် ကုန်ကျစရိတ်ကို ပြန်လည်ဖမ်းဆည်းနိုင်ရန် လျာထားထုတ်လုပ်မှုပမာဏအပေါ် နှစ်စဉ် ကန့်သတ်သတ်မှတ်ထားပြီး ခွဲဝေပေးပါသည်။ သို့သော် သတ္တုတူးဖော်ရေးစီမံကိန်းများသည် ကုန်ကျစရိတ်ကို အရင်ဆုံးအသုံးပြု၍ လုပ်ဆောင်ရသောလုပ်ငန်းဖြစ်ပြီး ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကဏ္ဍ၏ ကုန်ကျစရိတ်များထက် ပိုမိုကုန်ကျပါသည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ထုတ်လုပ်မှုခွဲဝေသောစနစ် PSC ကို mining context ပေါ်မူတည်ပြီး အစိုးရနှင့်ကုမ္ပဏီကြားမှာ ပြည့်စုံသည့် မည်သို့ခွဲဝေမှုပုံစံမျိုး မရှိသေးဟု ယူဆရပါသည်။
- သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်း အဆင့်ဆင့်ဆောင်ရွက်ရန် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းတစ်လျှောက် မတည်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံငွေဖြင့် လုပ်ဆောင်ရသည်။ သယံဇာတနည်းပါးလာသည်နှင့်အမျှ ထုတ်လုပ်ရန်မှာလည်း ခက်ခဲလာပါသည်။
- ထုတ်လုပ်မှုအပေါ် ခွဲဝေခြင်းလုပ်ဆောင်ရန် အစိုးရအနေဖြင့် ဓာတ်သတ္တုပစ္စည်းများကို ရောင်းချနိုင်ရမည်။ (ပြည်တွင်း သို့မဟုတ် ပြည်ပ) ဓာတ်သတ္တုထွက်ကုန်များ ရောင်းချခြင်းသည် ပိုမိုခက်ခဲပါသည်။

ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေခြင်း လုပ်ရိုးလုပ်စဉ်သည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်သူများ၏ စိတ်ဝင်စားမှုကို လျော့နည်းစေပါသည်။ အထူးသဖြင့် ကုန်စည်ဈေးနှုန်းကျနေသည့်အချိန်တွင် အကျိုးအမြတ်အပေါ်ခွဲဝေမှု သို့မဟုတ် အခြား ငွေကြေးခွဲဝေမှု အစီအမံများနှင့် နှိုင်းယှဉ်လျှင် ပိုမိုစိတ်ဝင်စားမှုအားနည်းစေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုကို အများအပြားပေးရသော်လည်း အကျိုးအမြတ်ပြန်လည်ရရှိရန် ကုမ္ပဏီသည် နှစ်ပေါင်းများစွာအချိန်ယူရပါသည်။ အကျိုးအမြတ်အပေါ်ခွဲဝေသည့်စနစ်သည် သတ္တုတူးဖော်သည့် ကုမ္ပဏီများ၏ ဝင်ငွေပေါ်မူတည်၍ အခွန်ငွေဆောင်ရမည်ဖြစ်ပြီး ထုတ်လုပ်မှုအပေါ် ခွဲဝေခြင်းနှင့်မတူပါ။ ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေခြင်းသည် မှားယွင်းသော မက်လုံးပေးမှုများဖြစ်စေပြီး မြင့်မာသည့် သတ္တုအရည်အသွေးကဲ့သို့ တိုင်းတာခြင်းစသည့် အလုပ်များ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ဆိုလိုရင်းမှာ ၃၀/၇၀ နှုန်းဖြင့် ခွဲဝေရမည်ဆိုလျှင် အလွယ်ကူ ဆုံးနှင့်အမြင့်ဆုံးအရည်အသွေးများကိုသာ တူးဖော်သွားမည်ဖြစ်ပြီး ကျန်ရှိသောအကျိုးအမြတ်နည်းသည့် သတ္တုများကိုမူ မြေအောက်တွင်ထားရှိခွဲမည်ဖြစ်သည်။¹⁷² ဤသို့ဖြင့် သတ္တုထိုက်ကို အမြန်တူးဖော်ပြီး သတ္တုတူးဖော်မှုအရှိန်မြင်လာပြီး သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းစဉ်များ မြန်လာမည်ဖြစ်သည်။ မြေတွင်ကျန်ရှိသောသတ္တုများကိုကုန်ကျစရိတ်များစွာဖြင့်ထုတ်ယူရနိုင်ဖွယ်ရှိပြီးဆက်လက်တူးဖော်မှုများ ရပ်ဆိုင်းနိုင်ဖွယ်ရှိပါသည်။ အကျိုးအမြတ်အပေါ်ခွဲဝေခြင်းသည် ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေခြင်းထက် ပိုမိုရေရှည်သတ္တုတူးဖော်မှုမျိုးကို အားပေးပြီး လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူအတွက်လည်း ပိုအကျိုးရှိနိုင်သော နည်းလမ်းဖြစ်ပါသည်။ အခြားသောနိုင်ငံများတွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်ခွင့်ထုတ်ပေးခြင်းကို ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသဘောတူညီချက် သို့မဟုတ် လိုင်စင်မှတစ်ဆင့် စီမံအုပ်ချုပ်လေ့ရှိပါသည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုသဘောတူညီချက်ဖြင့် စီရင်ပိုင်ခွင့်ဦးစားပေးသော လုပ်ဆောင်မှုကို “စာချုပ်သဘောတူဖြင့်လုပ်ဆောင်သည့် နည်းစနစ်” ဟုခေါ်ပြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများမှ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများလုပ်ဆောင်ရန် တစ်ဦးချင်းစာချုပ်အပေါ် ညှိနှိုင်းဆုံးဖြတ်၍ ခွင့်ပြုမိန့်ပေးပါသည်။¹⁷³ ‘လိုင်စင်ထုတ်ပေးသည့်နည်းစနစ်များ’သည် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ခွင့်လိုင်စင်လျှောက်ထားသည် လုပ်ငန်းစဉ်အတိုင်း ထုတ်ပေးပြီး သက်ဆိုင်ရာဥပဒေများဖြင့် စီမံလုပ်ဆောင်ပါသည်။¹⁷⁴ အချို့နိုင်ငံများတွင် ထိုနည်းလမ်းနှစ်ခုပေါင်းစပ်၍ အသုံးပြုကြသည်။

171 ICMIM ဓာတ်သတ္တုဆိုင်ရာ အကောက်အခွန်ကောက်ခြင်း နည်းစနစ်များ။ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၊ စာမျက်နှာ ၃၁။
172 ဩစတြေးလျမြန်မာကုန်သည်ကြီးများအသင်း (AMCC) - အဆိုပြုသတ္တုတွင်းဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေများပြင်ဆင်ချက်စာတမ်း ၂၀၁၄ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ။ MCRB ဖိုက်မှရယူသည်။
173 BMZ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍကို စီမံခန့်ခွဲသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုအနေဖြင့် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များစာချုပ်များ၊ ဇွန်လ ၂၀၁၅။
174 Ibid

ကမ္ဘာ့အနှံ့တွင်ပိုမိုတင်းကြပ်သော သို့မဟုတ် သီးသန့်ဖြစ်သည့် လိုင်စင်ထုတ်ပေးသည့်နည်းစနစ်များကို စာချုပ် ဖြင့် လုပ်ဆောင်သည့်နည်းစနစ်ထက်ပို၍ အသုံးပြုနေသည်ကို တွေ့ရသည်။ လိုင်စင်ထုတ်ပေး သည့်နည်းစနစ်သည် အောက်ပါအချက်များကြောင့် ပိုမိုကောင်းမွန်သည်ဟုလည်း ထောက်ခံပြောဆိုကြသည်။

- သတ္တုတူးဖော်ခွင့်ထုတ်ပေးရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အထွေထွေဥပဒေအရ စစ်ဆေးပြီး ဟန်ချက်ညီအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်း၊ မည်သူမဆိုလျှောက်နိုင်ခြင်းနှင့် တညီတည်းဖြစ်သောကြောင့် အစိုးရစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာစစ်ဆေးမှုများပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ပိုမိုသေချာ၍ နိုင်ငံရေးပဋိပက္ခအခြေအနေများ နည်းပါးနိုင်ပါသည်။
- အစိုးရနှင့်ညှိနှိုင်းပေးသည့် ကုမ္ပဏီများအကြား သတင်းအချက်အလက်အချိုးမညီမှုကို ရှောင်ရှားနိုင်ပြီး ညှိနှိုင်းသူတစ်ဦးချင်း၏ ကျွမ်းကျင်မှုနှင့်ဗဟုသုတအပေါ်မူတည်၍ တစ်ဦးချင်းညှိနှိုင်းမှုများ နည်းပါးလာမည်ဖြစ်သည်။ အိမ်ရှင်နိုင်ငံများနှင့်ကုမ္ပဏီများအကြား ကွာဟမှုများရှိစေခြင်းဖြစ်သည်။
- သတ္တုတွင်းအမျိုးမျိုးအတွက် ပိုမိုကိုက်ညီမှုရှိသည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ အသုံးပြုပါက လိုက်နာမှုရှိ မရှိ စောင့်ကြပ်စစ်ဆေးရန် လွယ်ကူပါသည်။
- လိုင်စင်ထုတ်ပေးသည့် သဘောတူညီမှုသည် ပိုမိုပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိပြီး (ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု သဘောတူညီချက်/ စာချုပ်နှင့်မတူ) EITI ကဲ့သို့သော¹⁷⁵ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုဖော်ဆောင်ရေးနှင့်အတူ အများပြည်သူများ မျက်မြင်တွေ့နိုင်၍ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ ရှိမည်ဖြစ်သည်။

သို့သော် အထွေထွေ ဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေ သို့မဟုတ် သတ္တုတွင်းအထူးပြုဥပဒေနှင့် နည်းဥပဒေများ အသင့်မရှိသေးသည့် နိုင်ငံများတွင် စာချုပ်ချုပ်ဆိုသည့် စနစ်ကိုသာ ဆက်လက်အသုံးပြုလျက်ရှိသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် စာချုပ်များကို တစ်ဦးချင်းဆွေးနွေးညှိနှိုင်းချုပ်ဆိုကြရပြီး သီးသန့်ပထဝီအနေအထားနှင့်စီမံကိန်း အခြေအနေများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်ပါသည်။ (ဥပမာ-သက်ဆိုင်ရာ ဥပဒေနှင့်လိုင်စင်အတွက် လိုအပ်ချက်များထက် အသေးစိတ်အချက်အလက်များ ပိုမိုအပ်သော အကြီးစားစီမံကိန်းများ စတင်လုပ်ဆောင်ချိန်)။¹⁷⁶ စာချုပ်ချုပ်ဆိုမှုကို အသုံးပြုသော တရားစီရင်စုအတော်များတွင် ပို၍တူညီမှုရှိသော စနစ်တစ်ခုဖြစ်ပေါ်လာ စေရန်ခြေလှမ်းတစ်ခုအနေဖြင့် သော်လည်းကောင်း လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းစနစ်အတွက် အကူးအပြောင်းအဆင့် တစ်ခုအနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း 'ခေတ်နှင့်လျော်ညီသော စာချုပ်များ' (model contracts) ပြင်ဆင်ထားပြီးဖြစ်သည်။ ခေတ်နှင့်လျော်ညီသော သတ္တုတွင်း သဘောတူညီချက်များသည် ဆွေးနွေးညှိနှိုင်းနိုင်သော ယေဘုယျပါဝင်သည့် အချက်များနှင့်ကန့်သတ်ချက်များကို အခြေပြုပေးပါသည်။ ဘာကီနာဖူဆို၊ မွန်ဂိုးလီးယားနှင့်မိုဇာန်ဘစ်ကဲ့သို့သော နိုင်ငံများတွင် ခေတ်နှင့်လျော်ညီသော သဘောတူညီချက်များပြုလုပ်ဆဲဖြစ်ပြီး အချို့မှာ ပြင်ဆင်ပြီးဖြစ်ပါသည်။¹⁷⁷ International Bar Association သည် 'ခေတ်နှင့်လျော်ညီသော သတ္တုတွင်း ဖွံ့ဖြိုးရေးသဘောတူညီချက်' ကို ဘက်ပေါင်းစုံမှ ပါဝင်သူများဖြင့် ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး ၎င်းမှာ အသုံးဝင်ပြီး ကောင်းသောအလေ့အထများပါသည့်အချက်များဖြင့် ပြင်ဆင်ထားပြီးဖြစ်ပါသည်။¹⁷⁸

အခွန်အကောက်များ

၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် အဓိကဓာတ်သတ္တုအခွန်များကို စီမံခန့်ခွဲ ခွင့်ရှိပါသည်။¹⁷⁹ သတ္တုတွင်းအခွန်အခများနှင့်ဝင်ငွေများကို သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းများမှတစ်ဆင့် စီမံကိန်းနှင့် ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိ ပြည်တွင်းအခွန်ဦးစီးဌာန (IRD)မှ ကောက်ယူပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ ပြည်နယ်

175 ICMM ဓာတ်သတ္တုအခွန်များ ကောက်ခံမှု စနစ်များ၊ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ၊ စာမျက်နှာ ၃၃။
 176 ICMM Ibid
 177 BMZ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍကို စီမံခန့်ခွဲသည့် နည်းလမ်းတစ်ခုအနေဖြင့် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်ဆိုင်ရာစာချုပ်များ၊ ဇွန်လ ၂၀၁၅။
 178 နိုင်ငံတကာ ဘားအသင်း (International Bar Association) သည် 'သတ္တုတွင်း ဖွံ့ဖြိုးရေးသဘောတူညီချက်'၊ ၂၀၁၁ ခုနှစ်။
 179 ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ။

နှင့်တိုင်းဒေသကြီးများသည် လက်ရှိတွင် ၎င်းတို့ဒေသ၌ သိသာထင်ရှားသည့် အခွန်အကောက်များလုပ်ဆောင်ခွင့် မရှိပါ။ (ဥပမာ- ၎င်းတို့သည် သီးနှံခွန်များ ကောက်ယူခွင့်ရှိသော်လည်း ကုန်သွယ်ခွန်ကို ကောက်ယူခွင့် မပြုထားပါ။) သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်များ က ကျောက်စရိတ်နှင့်သံ ထုတ်လုပ် သူများထံမှသာ အခွန်များ ကောက်ယူခွင့်ရှိသည်။ ပိုမိုတန်ဖိုးရှိသော ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်မှုအပေါ်တွင် စည်းကြပ်မှုနှင့်မြေယာခွန်များကောက် ယူနိုင်ပါသည်။¹⁸⁰ ပြည်နယ်နှင့်တိုင်းများကို အခွန်အခများကောက်ယူခွင့် အာဏာပေးထားသော်လည်း ထိုသို့ ထိ ရောက်စွာပြုလုပ်ရန် အကျိုးခံစားခွင့်များ မပေးထားပါ။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ ပြည်နယ်အစိုးရသို့ မိမိတို့အုပ်ချုပ်ခွင့်ရှိ ဒေသမှထွက်ရှိသည့် ဓာတ်သတ္တုအပေါ် အချိုးကျခွဲဝေမှုများလည်း မရှိပါ။¹⁸¹ ထို့ကြောင့် တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ် သည် ၎င်းတို့ဒေသမှ အများပြည်သူဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များ၊ သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ ကုန်ကျစရိတ်များ သို့မဟုတ် အခြားကဏ္ဍများအတွက် ကုန်ကျစရိတ်များကို ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ ဘဏ္ဍာရေးသို့ ပြန်လည်ချထားသော ငွေကြေး ကိုသာ မှီခိုစီမံကြရသည်။ (အောက်တွင်ကြည့်ရန်)

သတ္တုတွင်းကဏ္ဍသည် ၎င်းမှရရှိသော ငွေကြေးဖြင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင် လုပ်ဆောင်ရန် သိသိသာသာ ထည့်ဝင်ပေးနိုင်သည့် အလားအလာရှိသော ကဏ္ဍတစ်ခုဖြစ်ပြီး ကောင်းမွန်စွာစီမံပါက လူ့အခွင့်အရေး အလေးပေး သည့် လုပ်ဆောင်ချက်များ လုပ်ဆောင်နိုင်မည်လည်းဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် လက်ရှိအကောက် အခွန်ကောက်ယူခြင်း နည်းစနစ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရမည့် အကြောင်းအချက် အများအပြားရှိပါသည်။ ပထမအနေဖြင့် မြန်မာ့ အကောက်အခွန်စီမံအုပ်ချုပ်မှုသည် အပိုင်းပိုင်းအစစ်ဖြစ်နေပြီး စွန်းဆောင်ရည်များလည်း လိုအပ်နေပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အကောက်အခွန်နှင့်အခကြေးငွေများကို အနည်းဆုံးဝန်ကြီးဌာန (၇) ခုမှ ကောက်ယူပြီး အခွန်ထမ်း များ မှတ်ပုံတင်နံပါတ်မရှိသေးပါ။ သတင်းအချက်အလက်စီမံခန့်ခွဲမှုမှာလည်း ခေတ်နောက်ကျနေပြီး IRD တွင် ဝန်ထမ်းလုံလောက်မှုမရှိပါ။¹⁸² IRDမှလုံလောက်သည့် လူစွမ်းအားအရင်းအမြစ်မရှိခြင်းသည်ပြဿနာတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး ဌာနအနေဖြင့် သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများကို ပုံမှန်ထိရောက်သည့် စစ်ဆေးခြင်းများ မလုပ်ဆောင်နိုင်ပါ။ နိုင်ငံတကာ ငွေကြေးရန်ပုံငွေအဖွဲ့မှ (International Monetary Fund) ထုတ်ပြန်ထားသည့် အချက်အလက်များအရ အခြား နိုင်ငံများတွင် ဆင်တူသည့်လုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်နေသောဌာနများနှင့်ယှဉ်လျှင် IRD သည် ၎င်းလုပ်ငန်းများ လုပ် ဆောင်ရန် လိုအပ်သည့်ဘတ်ဂျက်ငွေ၏ ရှစ်ပုံတစ်ပုံထက်နည်းသည့် ပမာဏသာရှိသည်။¹⁸³ ကျွမ်းကျင်သူများသည် IRD ကို ကောင်းမွန်စွာငွေကြေးထောက်ပံ့ လုပ်ကိုင်လျှင် အစိုးရအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုမှ ၁၀၀၀ % ထက်မနည်း ရရှိနိုင်သည်ဟု ခန့်မှန်းထားပါသည်။¹⁸⁴ ခြုံငုံကြည့်လျှင် ယင်းအကြောင်းအချက်များသည် သိသာသော ကြွေးကျန် များ၊ ပမာဏများသော အခွန်ရှောင်မှုများနှင့် အစိုးရ ရသုံးငွေများကို ကောင်းမွန်စွာ စာရင်းမပြုလုပ်နိုင်ခြင်းဖြစ်စေပါ သည်။¹⁸⁵ မကြာသေးမီက ပြုလုပ်ခဲ့သော ကျောက်စိမ်းကဏ္ဍကို စစ်ဆေးမှုများအရ လက်ရှိအကောက်အခွန်လုပ်ထုံး လုပ်နည်းများနှင့်နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်း၏ ဖက်စပ်လုပ်ကိုင်မှုသည် ကျောက်စိမ်းတူးဖော်ခြင်းမှ ဝင်ငွေအတော်များများ ကို နိုင်ငံတော်မှ ရရှိရမည်ဖြစ်သော်လည်း ထိုကဏ္ဍမှရရှိသော နိုင်ငံတော်၏ ဝင်ငွေသည် ထုတ်လုပ်မှုအားလုံး၏ ၂% သာရရှိသည်ဟု ခန့်မှန်းထားပါသည်။¹⁸⁶

ဒုတိယအချက်အနေဖြင့် အချို့သောလိုင်စင်ထုတ်ပေးမှုများ၏ငွေကြေးဆိုင်ရာ အစီအမံများသည် အများပြည်သူ မသိရှိရသောကြောင့် ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေသည့် သတ္တုတူးဖော်ရေးလုပ်ငန်းများအတွက် မည်သို့ အချိန် မည်မျှ

180 NRGi ကြွယ်ဝမှုကို ခွဲဝေခြင်း၊ မြန်နိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ် ဝင်ငွေများခွဲဝေခြင်း လမ်းပြမြေပုံ။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ စာမျက်နှာ ၁၆။
 181 Admin Smith International - မြန်မာနိုင်ငံရှိ တွင်းထွက်ထုတ်လုပ်မှုအပေါ် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာနှင့်စည်းမျဉ်းဥပဒေ ဆန်းစစ်ခြင်း - (တွဲ ၂) - ၂၀၁၅ ခုနှစ် မေလ ၁၂ ရက်။
 182 MCRB တွေ့ဆုံမေးမြန်းခြင်း၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
 183 Andrew Bauer နှင့် Matthieu Salomon သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏လိုအပ်ချက်များအတွက် ပေး ချေနိုင်သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လ ၁၆ ရက်။
 184 Ibid
 185 NRGi ကြွယ်ဝမှုကို ခွဲဝေခြင်း၊ မြန်နိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ် ဝင်ငွေများခွဲဝေခြင်း လမ်းပြမြေပုံ။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ စာမျက်နှာ ၁၆။
 186 Global Witness ကျောက်စိမ်း။ ။မြန်မာနိုင်ငံ၏ အကြီးဆုံး လျှို့ဝှက်ချက်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ။ စာမျက်နှာ ၂၇။

အတွက် အခွန်လျော့ပေးခြင်း သို့မဟုတ် အခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးခြင်းများရှိသည်ကို စိစစ်ရန်မှာ ခက်ခဲပါသည်။¹⁸⁷ အခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်ပေးရန်ဆုံးဖြတ်ပေးသည့်ပြဿနာသည် ရှုပ်ထွေးမှုများရှိပြီး IRD သည် ထိုအခွန်နှုန်းထားနှင့်ကင်းလွတ်ခွင့်များကို အနီးကပ် မထိန်းချုပ်နိုင်ပါ။ (၎င်းကို သယံဇာတနှင့်သဘာဝ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဝန်ကြီးဌာနမှ ဆုံးဖြတ်ပြီး ၎င်းတို့၏ဌာနများသည် ထိုအချက်အလက်များရရှိခြင်း မရှိပါ။) IRD သည် နိုင်ငံအရေးအရ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအကျိုးခံစားခွင့်များအတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချပေးသော MIC အပေါ်တွင်လည်း လွှမ်းမိုးမှုမရှိပါ။ အခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်ဆုံးဖြတ်ချက်ချခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ မရှင်းလင်းမှုများရှိနေစေကာမူ သီးခြား စာရင်းဇယားများအရ ထိုအခွန်ကင်းလွတ်ခွင့်မှ အစိုးရသည် နှစ်စဉ် ကျပ်ဘီလီယံပေါင်းများစွာရှိနေပြီး ထို့ပြင် အစိုးရအနေဖြင့် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင်လည်း မျှတသည့် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေမှုများမရှိပါ။¹⁸⁸

တတိယအချက်အနေဖြင့် နိုင်ငံသည် စီးပွားရေးတိုးတက်ဆဲအခြေအနေနှင့် အရေးကြီးသောဓာတ်သတ္တုသိုက်များ ရှိနေခြင်းတို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအနေဖြင့် နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများလာသည်နှင့်အမျှ အများနှင့်ဆိုင်သော ငွေကြေးစီမံမှုပြဿနာများ ရင်ဆိုင်ဖွယ်ရှိပါသည်။ အဓိကဓာတ်သတ္တုများ ရှာဖွေတွေ့ရှိခြင်းသည် နိုင်ငံရေးအခွင့်ထူးခံလူနည်းစုမှ အချိန်မတန်မီ အဆိုပြုဝင်ငွေများကို အသုံးပြုခြင်းများဖြစ်နိုင်ပါသည်။¹⁸⁹ ရှာဖွေတွေ့ရှိသည့်အချိန်နှင့်ထုတ်လုပ်မှု အချိန်အကြားတွင် လိုင်စင်အတွက်ပေးချေရသော signature bonus မှ လွှဲ၍ အခြားဝင်ငွေများ မရှိပါ။ (ယခုလုပ်ငန်းစဉ်သည် သတ္တုသိုက်တွေ့ရှိမှုပမာဏနှင့်ထိုကဏ္ဍကို နည်းပညာဆိုင်ရာ အတည်ပြုခြင်းများအပေါ်မူတည်၍ အချိန်ကြာမြင့်နိုင်ပါသည်။) အစိုးရမှ အများပြည်သူအတွက် အသုံးပြုမည့်စရိတ်များကို စီမံကိန်း၏ အနာဂတ်ဝင်ငွေ အခြေအနေအပေါ်မူတည်၍ ငွေကြေးကို ချေးငှားခြင်းဖြင့် လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။¹⁹⁰ MONREC ဝန်ကြီးဌာနအနေဖြင့် လိုအပ်သည့် မတည်ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်ငွေများရရှိရန် ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီများမှ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှု လိုအပ်ပါသည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် ငွေကြေးဆိုင်ရာ စိုးရိမ်မှုများနည်းပါးနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ၎င်းသည် တွေ့ရှိမည့် ဓာတ်သတ္တုသိုက်၏ပမာဏ သို့မဟုတ် သတ္တုသိုက်ရှိပြီးသော်လည်း ဖွံ့ဖြိုးမှုများမလုပ်ဆောင်သေးသည့် အခြေအနေ။ ဥပမာ မော်ချီးကဲ့သို့ သတ္တုတွင်းကို တစ်ခုတည်းပေါင်းစည်းပြီး စီးပွားဖြစ်ထုတ်လုပ်နိုင်မှုကိုဆိုလိုပါသည်။¹⁹¹ ထို့အပြင် မြန်မာနိုင်ငံရှိ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအများစုသည် တရားမဝင် လုပ်ဆောင်နေခြင်းကြောင့် ၎င်းပြည်နယ်မှထုတ်လုပ်သော သတ္တုများမှရရှိသောငွေကြေးဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်မရှိခြင်းကို ဆိုလိုပါသည်။ (ကဏ္ဍအဆင့် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများတွင်ကြည့်ရန်)။

ပြည်ထောင်စုနှင့် တိုင်း/ပြည်နယ်အကြား အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်း

လက်ရှိအခြေအနေတွင် ဓာတ်သတ္တုဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများအတွက် ပြည်ထောင်စု၊ တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်နှင့်ဒေသများအကြား အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေရန် တရားဥပဒေများ သို့မဟုတ် မူဝါဒများ မရှိပါ။ သို့သော် လက်ရှိအစိုးရကို ဦးဆောင်နေသော NLD အစိုးရသည် ‘ဖယ်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု၏အခြေခံသဘောတရားများနှင့်အညီ သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များထုတ်လုပ်ခြင်းမှ ရရှိလာမည့်အကျိုးအမြတ်ကို နိုင်ငံတစ်ဝှမ်း အညီအမျှခွဲဝေမှုကို လုပ်ဆောင်သွားမည်ဟု’ အဆိုပြု ကတိကဝတ်ပေးထားပါသည်။¹⁹² ရွေးကောက်ပွဲမတိုင်မီက လူနည်းစု တိုင်းရင်းသားပါတီများမှ ခေါင်းဆောင်များသည် သယံဇာတမှ ဝင်ငွေများကို ပိုမိုကောင်းမွန်သည့် ခွဲဝေခြင်းပြုလုပ်ရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြပါသည်။

187 Andrew Bauer နှင့် Matthieu Salomon သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များသည် မြန်မာနိုင်ငံ၏လိုအပ်ချက်များအတွက် ပေး ချေနိုင်သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်လ ၁၆ ရက်။
 188 Ibid
 189 Daniel Kaufman et al သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ စာချုပ်များ၊ ဖတ်ရှုနားလည်ရန် နည်းလမ်းများ။ ၂၀၁၃ ဒီဇင်ဘာလ။
 190 Ibi
 191 Gardiner et al မြန်မာနိုင်ငံရှိ ခဲမဖြူသတ္တုတူးဖော်ခြင်း၊ ထုတ်လုပ်မှုနှင့် အလားအလာများ။ (၂၀၁၅) ၄၆ သယံဇာတမူဝါဒ စာမျက်နှာ ၂၀၉ - ၂၃၃။
 192 NREGI ကြွယ်ဝမှုကို ခွဲဝေခြင်း။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ် ဝင်ငွေများခွဲဝေခြင်း လမ်းပြမြေပုံ။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

NRGI ၏အစီရင်ခံစာအရ ပြည်ထောင်စုနှင့် တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သတ္တု တွင်းအခွန်နှင့်အခွန်မဟုတ်သော ဝင်ငွေများကို ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားသည့်အတိုင်း ပြည်ထောင်စုအစိုးရအောက်ရှိ ဌာနများ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော် ပိုင်လုပ်ငန်းများမှ တိုက်ရိုက်ကောက်ယူပါသည်။ ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် တိုင်း/ပြည်နယ်အစိုးရများထံသို့ သဘာဝသယံဇာတနှင့် အခြားကဏ္ဍများမှ ရရှိသော ငွေများကို အခါအားလျော်စွာ လိုအပ်သလို ပြန်လွှဲပေးပါသည်။ တိုင်း/ပြည်နယ်များမှ ဖွံ့ဖြိုးမှုပိုမို လိုအပ်သော နေရာ များသည် ဝင်ငွေခွဲဝေမှုများ ပိုမိုရရှိပြီး ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရှိသော နေရာများသို့ ငွေလွှဲအပ်ပေးခြင်းသည် တစ်ဦးချင်း ဝင်ငွေအပေါ် အခြေခံ၍ ကြည့်လျှင် ကြီးမားသည့် အချိုးများရှိနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ် များမှ အစိုးရဌာနအချင်းချင်း ငွေလွှဲမှုများကို နှစ်စဉ်ခန့်မှန်းခြေ ရသုံးငွေစာရင်းတွင် တွေ့နိုင်ပါသည်။ အရင်း အမြစ်များမှ ရရှိငွေများသည် သီးသန့်ဖော်ပြထားခြင်းမရှိပါ။ ဒေသခံအစိုးရများတွင်လည်း ထိုကဲ့သို့ အများပြည်သူထံ ချပြသည့် ငွေလွှဲပေးမှုအစီရင်ခံစာကို မရရှိနိုင်ပါ။¹⁹³ လက်ရှိတွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရမှ တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ် နယ်နမိတ်အတွင်း ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်လျှက်ရှိသော စီမံကိန်းများရှိသည့်ဒေသများသို့ သယံဇာတဆိုင်ရာဝင်ငွေများ လွှဲပေးထားမှုများမရှိပါ။ ယင်းကိုကြည့်လျှင် သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များမှရရှိသော ငွေကြေးဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များကို ဗဟိုကသာကောက်ယူပြီး သက်ဆိုင်ရာဒေသများသို့ ပြန်လည်ခွဲဝေခြင်းမျိုး မရှိပါ။ ဆိုးရွားသည့် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ် ထိခိုက်မှုအများစုသည် စီမံကိန်းများအနီးတွင်ရှိသော လူများကသာ ခံစား ကြရပြီး ၎င်းကိုအသိအမှတ်ပြု၍ ဝင်ငွေခွဲဝေမှုများပြုလုပ်ရန် အစီအမံများ လုပ်ဆောင်ပေးရန် တောင်းဆိုမှုများရှိ ပါသည်။ အထူးသဖြင့် သတ္တုတွင်း တူးဖော်မှုများရှိသည့် နေရာဒေသများတွင် ငွေကြေးဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေမှု များ လုပ်ဆောင်ပေးရန် တောင်းဆိုထားခြင်းဖြစ်သည်။¹⁹⁴

သို့ရာတွင် 'အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်း'နှင့်'ဝင်ငွေခွဲဝေခြင်း'တို့ မတူညီသည်ကို အထူးအလေးထားရမည်။ ဝင်ငွေ ခွဲ ဝေခြင်း၊ ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်မှုများရှိသည့် ဒေသများတွင် အများပြည်သူဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများနှင့်အခြေခံ အဆောက်အအုံများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်အောင်ဆောင်ရွက်ခြင်း သို့မဟုတ် ဒေသခံများလိုအပ်ချက်များဖြည့်ဆည်း ပေး ခြင်းတို့မှတစ်ဆင့် ခွဲဝေခြင်းတို့အပါအဝင် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များမှရရှိသော အကျိုးအမြတ်များကို နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။¹⁹⁵ အဓိကကျသော အချက်တစ်ချက်မှာ အုပ်ချုပ်စီမံမှုများနှင့် ဆုံးဖြတ် ချက်များ ပြုလုပ်ချိန်တွင် တိုင်း/ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ ပါဝင်မှုလိုအပ်ပြီး မည်သည့်အရာနှင့်မည်သို့ ခွဲဝေမည်ကို ဆုံး ဖြတ်နိုင်သည်။

193 NRGIs မြန်မာနိုင်ငံနှင့်သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇွန်ဝါရီလ။
 194 ICMM ဓာတ်သတ္တုခွန်များ ကောက်ခံမှု စနစ်များ၊ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ။ စာမျက်နှာ ၄၄။ NRGIs နှင့် UNDP သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်ဝင်ငွေများ ခွဲဝေခြင်း။ စက်တင်ဘာလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ၊ စာမျက်နှာ - ၂၄-၂၅။
 195 NRGIs ကြွယ်ဝမှုကို ခွဲဝေခြင်း။ မြန်နိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ် ဝင်ငွေများခွဲဝေခြင်း လမ်းပြမြေပုံ။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ စာမျက်နှာ ၇။

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၈။ အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေခြင်း နမူနာပုံစံ¹⁹⁶

၁။ သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များမှရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာများကို အရင်းအမြစ်များမှ မဟုတ်သော အခွန်ဘဏ္ဍာများကဲ့သို့ ကိုင်တွယ်ရန်။ ယခုပုံစံတွင် အခွန်ဘဏ္ဍာများကို ဗဟိုမှ စုဆောင်းကောက်ယူပြီး အစိုးရ၏ ဌာနဆိုင်ရာ ငွေလွှဲသည့်စနစ်မှတစ်ဆင့် ပြန်လည်ခွဲဝေပေးသည့် ပုံစံဖြစ်သည်။ တိုင်း/ပြည်နယ်တို့မှ အာဏာပိုင်များအနေဖြင့် သိသာသည့် သယံဇာတဆိုင်ရာအခွန်များကို ယေဘုယျအားဖြင့် ကောက်ယူခြင်းမပြုပါ။ ကမ္ဘာပေါ်ရှိ နိုင်ငံ အတော်များများသည် ယခုနည်းလမ်းကို အသုံးပြုကြသည်။

၂။ သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များမှ ရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာများကို အရင်းအမြစ်များမှ မဟုတ်သော အခွန်ဘဏ္ဍာများနှင့်မတူ သီးခြားကောက်ယူပြီး အခွန်ဘဏ္ဍာဖက်ဒရယ်မူစနစ် အပေါ် မူတည်၍ ခွဲဝေပေးခြင်း။ ယခုပုံစံတွင် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များမှ ရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာများကို ခွဲထုတ်ပြီး အခွန်ဘဏ္ဍာဖက်ဒရယ်မူစနစ်ကိုအခြေခံ၍ နယ်ပယ်ဒေသခွဲများသို့ ခွဲဝေထုတ်ပေးသည့် ပုံစံဖြစ်သည်။ (ဥပမာ- သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များမှရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုကို မူလနေရာသို့ ပြန်လည်လွှဲပြောင်းပေးခြင်း။) ဤပုံစံတွင် နယ်ပယ်ဒေသခွဲများမှ အာဏာရအဖွဲ့အစည်းများသည် သယံဇာတဆိုင်ရာအခွန်များကို တိုက်ရိုက်ကောက်ယူခြင်းမျိုးဖြစ်ပြီး ၎င်းကို (အခွန်ဘဏ္ဍာငွေများကို ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချခြင်း) ဟုခေါ်သည်။ သဘာဝသယံဇာတဆိုင်ရာ အခွန်များသည် အများသောအားဖြင့် အခွန်ဘဏ္ဍာ ဖက်ဒရယ်မူစနစ်ကို အခြေခံပြီး အစိုးရဌာနခွဲများသို့ လွှဲပြောင်းပေးသည့်စနစ်ဖြစ်သည်။

၃။ သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များမှ ရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာများကို အရင်းအမြစ်များမှ မဟုတ်သော အခွန်ဘဏ္ဍာများနှင့်မတူ သီးခြားကောက်ယူပြီး ဒေသန္တရအချက်အလက်ညွှန်းဆိုချက်များအပေါ် မူတည်၍ ပြန်လည်ခွဲဝေပေးခြင်း။ ယခုပုံစံတွင် သယံဇာတကို မည်သည့်နေရာမှထုတ်လုပ်သည်ကို မကြည့်ဘဲ ဒေသန္တရအချက်အလက် ညွှန်းဆိုချက်များကိုသာ အခြေခံပြီး သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်များမှရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာများကို နယ်ပယ်ဒေသခွဲများသို့ ပြန်လည်လွှဲပြောင်းပေးသည့် ပုံစံဖြစ်ပါသည်။ ဒေသန္တရ အချက်အလက်ညွှန်းဆိုချက်များဟု ဆိုရာတွင် လူဦးရေ၊ ရသုံးငွေရရှိနိုင်မှု၊ ဆင်းရဲမှုအဆင့်၊ ပထဝီအနေအထားပုံသဏ္ဍာန် (ဥပမာ- ဝေးလံ ခေါင်းပါးမှု) သို့မဟုတ် အခြားအကြောင်းအချက်များ ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံအနည်းငယ်သာ ဤပုံစံကို အသုံးပြုကြပါသည်။

လက်တွေ့တွင် နိုင်ငံအတော်များများသည်စနစ်တစ်ခုဘဲ အသုံးမပြုဘဲ ရောနှောအသုံးပြုကြပြီး နယ်ပယ်ဒေသများအတွက် ခွဲဝေရန်ဆုံးဖြတ်ရာတွင် ဒေသအချက်အလက်များနှင့် မူရင်းဒေသ၏ အကြောင်းအချက်များကို အသုံးပြုကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်သည့် အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေခြင်းကို မည်သို့ပုံဖော်လုပ်ဆောင်ရမည်ဆိုသည့် နည်းပုံစံများ အများအပြားရှိပါသည်။ (လေးထောင့်ဇယားကွက် ၈)။ NREGI မှ ထုတ်ပြန်ထားသော ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလထုတ် သဘာဝသယံဇာတ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ဆက်လက်ရှင်းပြထားပါသည်။¹⁹⁷ အခွန်ဘဏ္ဍာများ ဗဟိုမှချုပ်ကိုင်မှုလျော့ချခြင်း ထိရောက်မှုရှိမရှိ လေ့လာတွေ့ရှိချက်များနှင့်အခြားနိုင်ငံများတွင် အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေသည့် နည်းစနစ်များသည် အထူးသဖြင့် ထည့်ဝင်မှုအတိုင်းအတာတွင် ရောနှောမှုများရှိနေပါသည်။ ယင်းမဟာဗျူဟာသည် အထူးသဖြင့် အမှန်တကယ်ဒေသခံများ၏အကျိုးကို ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်မည်လော။ (ဥပမာ - လူမှုရေးဝန်ဆောင်မှုများတွင် အသုံးပြုခြင်း၊ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းကြောင့် ဆိုးရွားသည့် ထိခိုက်မှုများကို ပြန်လည်ကုစားလျော့ချပေးခြင်း)။ သဘာဝသယံဇာတမှ ရရှိသော အခွန်ဘဏ္ဍာများသည် အမည်ဆိုးဖြင့် တင်းမာမှုများရှိပြီး ခွဲဝေမှု

196 ယခု Box တွင် ထည့်သွင်းထားသောကြောင်းအရာများကို ICMM ဓာတ်သတ္တုခွန်များ ကောက်ခံမှုစနစ်များ၊ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ၊ စာမျက်နှာ ၄၈-၅၃။ NREGI နှင့် UNDP သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ်ဝင်ငွေများ ခွဲဝေခြင်း။ စက်တင်ဘာလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ၊ စာမျက်နှာ - ၂၉-၃၃ အခြေခံထားပါသည်။
197 သဘာဝသယံဇာတ ဖက်ဒရယ်စနစ် ၊ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့်အချက်များ။ NREGI ၂၀၁၈ ခုနှစ် ဇန်နဝါရီလ။

နည်းစနစ်များကို ညံ့ဖျင်းစွာဒီဇိုင်းရေးဆွဲထားပါက ဒေသတွင်းမညီမျှမှုများဖြစ်လာနိုင်ပြီး နာကျင်မှုများ ပိုမိုဆိုးဝါးလာနိုင်ပါသည်။

ရောထွေးနေသော ရလဒ်များရှိခဲ့ပြီးဖြစ်သော်လည်း အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေခြင်းသည် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်း လုပ်ငန်း စဉ်များအတွက် ပံ့ပိုးမှုများရှိနေပါသည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ၏ အထူးသယံဇာတအခွန်ဘဏ္ဍာငွေများ ခွဲဝေခြင်း သဘောတူညီချက်သည် Aceh နှင့် West Papua ဒေသအတွင်း နှစ်ပေါင်းများစွာဖြစ်ခဲ့သော ပဋိပက္ခများ ချုပ်ငြိမ်းရာ တွင် အထောက်အကူပြုခဲ့ပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ကောင်းကျိုးများရှိလင့်ကစား ပီရူးနိုင်ငံတွင် သယံဇာတခွဲဝေမှုများကြောင့် အကြမ်းဖက် ဆန္ဒပြမှုများဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပါသည်။¹⁹⁸ ၎င်းသည် ပြည်ထောင်စုနှင့်တိုင်း/ပြည်နယ် အစိုးရများ၏ စွမ်းဆောင် ရည်များပေါ်တွင် မူတည်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အခွန်ဘဏ္ဍာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျော့ကျအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်း သည် အခွန်ကောက်ယူမှုစနစ်ကို ရှုပ်ထွေးစေပြီး အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးအားနည်းသော အခြေအနေမျိုးတွင် ပြဿနာများ ဖြစ်ပေါ်နိုင်ပါသည်။¹⁹⁹ ထို့ကြောင့် မည်သည့် အခွန်ဘဏ္ဍာခွဲဝေခြင်းစနစ်ကိုမဆို နိုင်ငံ၏အခြေအနေများ အပေါ်မူတည်၍ ဆီလျော်သလို ဒီဇိုင်းဆွဲ လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများ (CSOs) အစိုးရတာဝန်ရှိများမှ သယံဇာတအခွန် ဘဏ္ဍာနှင့်စပ်လျဉ်းသည့် ခွဲဝေမှုများကို ပြည်ထောင်စုမှတိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့် ဘတ်ဂျက်များသို့ ခွဲဝေပေးရန် အကြံပြုတောင်းဆိုခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ယခုအစီရင်ခံစာရေးသားနေချိန်တွင် ခွဲဝေပေးမည့်အစီအစဉ်များတစ်စုံတစ်ရာ ကြေညာထားခြင်းမရှိသေးပါ။ လွှတ် တော်အနေဖြင့် ပုံသေနည်းကို အခြေခံသည့် အခွန်ဘဏ္ဍာကောက်ခံသည့် စနစ်ကို အသုံးပြုသင့်၊ မပြုသင့် ဆွေးနွေး ထားပြီဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် နောင်လာမည့် အနာဂတ်တွင် ပြည်ထောင်စုအစိုးရသည် အခွန်အခများအားလုံးကို ကောက်ခံမည့်အလားအလာများရှိနေပြီး ပမာဏတစ်ခုကို တိုင်း/ပြည်နယ်အစိုးရများသို့လွှဲ အပ်ပေးရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်သည်။²⁰⁰ ကချင်အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ ရေးသားထားသော 'သဘာဝသယံဇာတ အကျိုးအမြတ်များ ခွဲဝေခြင်းအစီရင်ခံစာ'အရ ပုံသေနည်းကို အခြေခံသည့် စနစ်သည် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ရေးလမ်းစဉ်များကို ပိုမိုရှုပ်ထွေးစေနိုင်ပါသည်။ 'ယခုစနစ်တွင် ဗဟိုအစိုးရသည် တိုင်း/ပြည်နယ်အစိုးရများမှ ငွေကြေးကိုပေးခြင်း သို့မဟုတ် ကိုင်ထားခြင်းပြုလုပ်နိုင်ပြီး နိုင်ငံရေးအရ ဗဟိုအစိုးရမှ ထိန်းချုပ်မှုများ ပိုမိုများလာနိုင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အခြားသောနေရာများတွင် ပုံသေနည်းသုံးခွဲဝေခြင်းစနစ်သည် ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို ပြဿနာပေးနိုင်ပါ သည်။ အထူးသဖြင့် သဘာဝသယံဇာတများကြောင့် ပဋိပက္ခများဖြစ်နေသည့်နေရာများတွင် ဖြစ်သည်။'²⁰¹

နယ်ပယ်ဒေသခွဲ အာဏာပိုင်များသို့ အရင်းအမြစ်အခွန်ဘဏ္ဍာများ ခွဲဝေပေးခြင်းသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ဗဟိုထိန်း ချုပ် မှုလျော့ချခြင်း သို့မဟုတ် ဖက်ဒရယ်စနစ်လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် အရေးပါသောအခန်းကဏ္ဍတွင် ရှိနေပါသည်။²⁰² NRG I သည် ၎င်း၏အခြားနိုင်ငံများမှ အတွေ့အကြုံမျိုးမျိုးအရ အခွန်ဘဏ္ဍာ ဗဟိုထိန်းချုပ်မှုလျော့ချစေရေးထိရောက် မှုနှင့်အခွန်ဘဏ္ဍာအကျိုးအမြတ်များကို ဒေသခံများထံသို့ဆောင်ကျဉ်းပေးမှုအပေါ် မည်သည့်အခွန်ခွဲဝေခြင်းစနစ်ကို အသုံးပြုရန် အချိန်မတန်မီ ဆုံးဖြတ်ခြင်းထက် ယင်းဆုံးဖြတ်ချက်များပြုလုပ်ချိန်တွင် လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဦးစွာကြံဆဖော် ထုတ်သင့်ကြောင်းနှင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အဆင့် (၈) ခုပါသော အခွန်ခွဲဝေခြင်း စနစ်ကို (လေးထောင့်ဇယားကွက် ၉) အကြံပြုထားပါသည်။²⁰³

198 Ibid
199 ICMM ဓာတ်သတ္တုခွန်များ ကောက်ခံမှု စနစ်များ၊ ၂၀၀၉ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ၊ စာမျက်နှာ ၁၂ နှင့် ၄၇။ NRG I ကြယ်ဝမှုကို ခွဲဝေခြင်း။ မြန်နိုင်ငံ၏ သဘာဝ သယံဇာတအရင်းအမြစ် ဝင်ငွေများခွဲဝေခြင်း လမ်းပြမြေပုံ။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ စာမျက်နှာ ၁၅။
200 KDNG ကချင်ပြည်နယ် သဘာဝသယံဇာတများ ဖွံ့ဖြိုးရေးဆွေးနွေးချက်စာတမ်း။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဇွန်လ ၁၇ ရက်။
201 KDNG, Kachin State Natural Resources Development Discussion Paper, 17 June 2015
202 NRG I ကြယ်ဝမှုကို ခွဲဝေခြင်း။ မြန်နိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ် ဝင်ငွေများခွဲဝေခြင်း လမ်းပြမြေပုံ။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ စာမျက်နှာ-၁။
203 ယခု Box တွင် ထည့်သွင်းထားသော ကြောင်းအရာများကို NRG I ကြယ်ဝမှုကို ခွဲဝေခြင်း။ မြန်နိုင်ငံ၏ သဘာဝသယံဇာတ အရင်းအမြစ် ဝင်ငွေများခွဲဝေခြင်း လမ်းပြမြေပုံ။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ စာမျက်နှာ ၂-၃။ NRG I နှင့် UNDP သဘာဝသယံဇာ တအရင်းအမြစ်ဝင်ငွေများ ခွဲဝေခြင်း။ စက်တင်ဘာလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ၊ စာမျက်နှာ - ၁၀-၁၁ များမှ အခြေခံထားပါသည်။

ဒေသခံအလုပ်အကိုင်ရရှိမှုအခွင့်အလမ်းများနှင့် ကုန်သွယ်မှုကွင်းဆက် (ဒေသခံများ၏ကိစ္စရပ်များ)

'ဒေသခံများ၏ကိစ္စရပ်များတွင်'²⁰⁴ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများ၌လုပ်ကိုင်ရန် ဒေသခံပြည်သူများအတွက် အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းများနှင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းနှင့်ဆက်စပ်နေသောဒေသ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်၍ ကြီးထွားလာခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ (ဥပမာ-ဒေသခံစီးပွားရေး လုပ်ငန်းများမှ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများကို ကုန်ပစ္စည်း နှင့်ဝန်ဆောင်မှုများ ပံ့ပိုးပေးခြင်း)။

လေးထောင့်ကွက် ဇယား ၉။ သယံဇာတအခွန်ခွဲဝေခြင်းစနစ် ဒီဇိုင်းပုံဖော်ရန် အဆင့် (၈) ခု

- ၁။ **အခွန်ခွဲဝေခြင်း ရည်မှန်းချက်များကို သဘောတူရန်။** သယံဇာတအခွန်များခွဲဝေခြင်းစနစ်၏ ရည်မှန်းချက်များ အပေါ် သဘောတူညီမှုရရှိခြင်းသည် အသုံးပြုမည့်စနစ်၏ရည်မှန်းချက်များအောင်မြင်ရန် အရေးကြီးပါသည်။ ရည်မှန်းချက်များတွင်အောက်ပါအချက်များထည့်သွင်းနိုင်ပါသည်။ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များကြောင့် ဆိုးကျိုးထိခိုက်မှုများရှိပါက ထိုထိခိုက်ခံလူ့ အဖွဲ့အစည်းကို လျော်ကြေးပေးခြင်း၊ သဘာဝသယံဇာတများနှင့် ဆက်နွယ်နေသော ပဋိပက္ခများကို လျော့ချခြင်း၊ ဒေသခံများ၏အကျိုး ရရှိမှုတောင်းဆိုမှုများကို တုန့်ပြန်ခြင်း၊ ဒေသခံများ၏ပိုင်ဆိုင်မှု အတွေးအခေါ်များအပေါ် အခြေခံခြင်း၊ သယံဇာတပေါကြွယ်ဝသော ဒေသနှင့် သယံ ဇာတမပေါများသော ဒေသများအကြား ဝင်ငွေမညီမျှမှုကိုဖြေရှင်းခြင်း စသည့်အချက်များထည့်နိုင်ပါသည်။
- ၂။ **အပေါ်မှအောက်သို့ခွဲဝေမှုအပေါ် ဆုံးဖြတ်ခြင်း။** အပေါ်မှအောက်သို့ခွဲဝေခြင်းဆိုသည်မှာ ပြည်ထောင်စုနှင့် တိုင်း/ပြည်နယ်အကြား ရပိုင်ခွင့်အခွန်ဘဏ္ဍာဝေစုကို ခွဲဝေခြင်းဖြစ်သည်။ ၎င်းတွင်နည်းလမ်းတစ်ခုတည်းနှင့် အားလုံးအဆင်ပြေသည်မရှိပါ။ သို့သော် အခွန်များလွှဲပြောင်းပေးခြင်းသည် အလေအလွင့်ဖြစ်သာသော အသုံးစရိတ်များအတွက်လုံခြုံခြင်း ဖြန့်ဝေမှုမဟုတ်ကွယ်ခြင်း သို့မဟုတ် ဝန်ဆောင်မှုညံ့ဖျင်းခြင်း စသည့် အချက်များသည် ယေဘုယျ အခြေခံသဘောတရားများ ဖြစ်သင့်ပါသည်။
- ၃။ **မည်သည့်အခွန်ဘဏ္ဍာများကို ခွဲဝေရန် ဆုံးဖြတ်ခြင်း။** ဥပမာ - အခွန်ဘဏ္ဍာစီးဆင်းမှုအားလုံး သို့မဟုတ် အချို့ကိုသာ လွှဲသင့် မလွှဲသင့် စဉ်းစားရန်လိုအပ်ပါသည်။ (သာဓက - ဓာတ်သတ္တုအခွန်များ)။
- ၄။ **အလျားလိုက်ခွဲဝေမှုအပေါ် ဆုံးဖြတ်ခြင်း။** သယံဇာတမှရသော အခွန်ငွေများကို နယ်ပယ်ဒေသခွဲများအကြား နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် ခွဲဝေပေးနိုင်သည်။ (ဥပမာ - သတ္တုတူးဖော်မှုမှရသော အခွန်ငွေကို ခွဲခြားသတ်မှတ်မထား ခြင်း သို့မဟုတ် အခွန်ဘဏ္ဍာဖက်ဒရယ်မူစနစ် သို့မဟုတ် ဒေသန္တရအချက်အလက်ညွှန်းဆိုချက်များကို အခြေခံသည့်နည်းလမ်းပုံစံများအသုံးပြုခြင်း၊ လေးထောင့်ဇယားကွက်ကိုကြည့်ပါ။) မြန်မာနိုင်ငံအခြေအနေ အတွက် အခွန်ဘဏ္ဍာဖက်ဒရယ်မူစနစ်ကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက် တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့်တွင် လုံလောက်သည့် သတင်းအချက်အလက်မရှိသေးပါ။ ယင်းကဲ့သို့အချက်အလက်များမည်သို့ ပြည်စုံလာမည်ကိုမူ အနာဂတ်တွင် ဖြစ်နိုင်ဖွယ် အခွန်ခွဲဝေမှုစနစ်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆွေးနွေးရမည့်အချက် များဖြစ်ပါသည်။
- ၅။ **မည်သူလက်ခံမည်ကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း။** တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့် အစိုးရများသည်သိသာထင်ရှားဆုံး လက်ခံ မည့်သူများဖြစ်ကြသည်။ သို့သော် ကမ္ဘာပေါ်တွင် ရိုးရာအရ အာဏာပိုင်လူကြီးများ၊ စည်ပင်သာယာရေး ဌာနများ၊ မြေပိုင်ရှင်များနှင့်ဒေသခံလူများကို တိုက်ရိုက်လွှဲပေးသည့် သာဓကများစွာရှိပါသည်။ ယင်းကဲ့သို့ ရွေးချယ်လုပ်ဆောင်ရာတွင် သုံးသပ်စဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။

204 ဤအပိုင်းတွင် NREGI မှ အများအပြား ကောက်နုတ်ထားပါသည်။ ဒေသခံကိစ္စရပ်များ ဖော်ဆောင်ခြင်း၊ ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့် သတ္တုကဏ္ဍများမှ နယ်ပယ်ဒေသခွဲများအတွက် အကျိုးခံစားခွင့် မြှင့်တင်ပေးခြင်း၊ ဇွန်လိုင် ၂၀၁၃။ စဉ်ဆက်မပြတ် သတ္တုတူးဖော်ခြင်း၊ သတ္တုကဏ္ဍတွင် ကောင်းသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် ဖော်ဆောင်ခြင်းသည် ပိုမိုကောင်းမွန်သော အလုပ်အကိုင်များ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ ILO, ၂၀၁၇

- ၆။ ထိရောက်စွာသုံးစွဲသည့်အတွက် အကျိုးခံစားခွင့်တိုးပေးခြင်း (တည်ငြိမ်မှုနှင့်သတ်မှတ်ပေးခြင်း)။ သယံဇာတအခွန်ဘဏ္ဍာများကို နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် လွှဲပေးနိုင်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် တစ်လုံးတစ်ခဲ တည်းပေးခြင်း သို့မဟုတ် သီးသန့်ကုန်ကျစရိတ်ကို သတ်မှတ်ခြင်း (ဥပမာ - ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု) ယင်းကဲ့သို့ ချဉ်းကပ်ပုံသည် ဖွံ့ဖြိုးမှုရလဒ်များအတွက် ထည့်ဝင်မည် မထည့်ဝင်မည်ကို လွှမ်းမိုးမှုများ ရှိပါလိမ့်မည်။
- ၇။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် ကြိုကြပ်သည့်နည်းလမ်းများ။ နိုင်ငံအတော်များများရင်ဆိုင်ရသည့် စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုမှာ ဒေသန္တရအစိုးရများသည် ၎င်းတို့အနေဖြင့် သယံဇာတအခွန်ငွေများကို လက်ခံရမည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည် မရှိသည်ကို အတည်မပြုနိုင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့်ကြိုကြပ်သည့် နည်းလမ်းများကို ကနဦးအစတွင် စတင်လုပ်ဆောင်ထားပါက ယခုကဲ့သို့ မရေရာမှုများကို ရှောင်ရှားနိုင်ပြီး အခွန်ငွေ ခွဲဝေခြင်းအစီအမံများကို တိုးတက်မှုများရှိမည်ဖြစ်ပြီး ပိုမိုဆိုးဝါးမှုများမဖြစ်ပေါ်စေပဲ ပဋိပက္ခများကို လျော့ချနိုင်မည်ဖြစ်သည်။
- ၈။ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်မှု နေရာ။ အခွန်ငွေခွဲဝေသည့် စနစ်ပုံစံဖော်ချိန်တွင် တက်ကြွပြီး အဓိပ္ပာယ်ရှိသည့် ပတ်သက်ဆက်နွယ်သူများပါဝင်မှု၊ ထိုစနစ်ကို ဥပဒေတွင် စနစ်တကျ စီစဉ်ထည့်သွင်းပြဋ္ဌာန်းခြင်း စသည်တို့သည် နိုင်ငံအတော်များများ၏ အတွေ့အကြုံများအရ အရေးပါသည်ဟု တွေ့ရှိခဲ့ရပြီး တရားမျှတပြီး တည်ငြိမ်ထိရောက်၍ အကျိုးရှိသောနည်းလမ်းတစ်ခု ပေါ်ထွက်လာမည်ဖြစ်သည်။

ဒေသ၏ အကြောင်းအရာများဖြစ်သော မဟာဗျူဟာများထဲတွင် ကျွမ်းကျင်မှု၊ နည်းပညာဆိုင်ရာ ဖွံ့ဖြိုးမှု၊ ပြောင်းရွှေ့ခြင်းတို့ပါဝင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာတွင် ဒေသ၏အကြောင်းကိစ္စများကို ယခုအခါ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့်အသိအမှတ်ပြုလာကြပြီး သတ္တုတွင်းဖွံ့ဖြိုးရေး လုပ်ဆောင်ရာတွင်ဒေသခံပြည်သူများနှင့် စီးပွားရေးအကျိုးကျေးဇူးများ တိုက်ရိုက်ခွဲဝေပေးခြင်းမှာ အဓိကနည်းလမ်းဖြစ်လာပါသည်။ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသော နယ်များတွင် အစိုးရသို့မဟုတ် ကုမ္ပဏီတို့သည် ဒေသခံများ၏အကြောင်းကိစ္စပူးတွဲနှင့် ဦးတည်ချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်ခဲ့ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းစဉ် ကွင်းဆက်တလျောက် ကုမ္ပဏီနှင့်ဒေသခံတစ်ဦးစီ၏ အခွင့်အလမ်းများ ပိုမိုတိုးတက်လာစေပါသည်။ ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းကို တရားဥပဒေရေးဆွဲရာတွင် သော် လည်းကောင်း၊ ကုမ္ပဏီ၏မူဝါဒများတွင် လည်းကောင်း၊ ထုတ်လုပ်မှုအပေါ် အခြေခံသည့် ခွဲဝေမှု သဘောတူညီချက်များတွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြရပါမည်။ အဓိကအခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူများကို ဦးတည်ပြီး လိုအပ်ချက်များကို ဖော်ထုတ်ရပါမည်။ ဥပမာ - ဌာနေတိုင်းရင်းသားများအတွက်မူ ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်းကို စနစ်တကျ ကိုင်တွယ်ခြင်း၊ သတ္တုတူးဖော်မှုကြောင့် တိုက်ရိုက်ထိခိုက်ခံရသောသူများ၊ ဒေသခံ အလုပ်သမားများနှင့် ဒေသခံပြည်သူများအတွက် အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်သော ထည့်ဝင်မှုများပြုလုပ်ခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။

ဒေသ၏အကြောင်းကိစ္စများ အထူးသဖြင့် အမျိုးသမီးများ၏ စီးပွားရေးလုပ်ကိုင်နိုင်မှု စွမ်းဆောင်ရည်မြှင့်တင်ခြင်း သို့မဟုတ် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများကြောင့် အန္တရာယ်ရှိနိုင်သည့် သက်ရောက်မှုရှိနိုင်သော ဒေသခံများ သို့မဟုတ် ခွဲခြားဆက်ဆံခံရခြင်း၊ ပစ်ပယ်ခံရနိုင်ခြေရှိနေနိုင်သော အခွင့်အရေးပိုင်ဆိုင်သူများကို အဓိကထားရေးဆွဲခြင်းဖြင့် ထူးခြားသည့် အကျိုးရလဒ်များ ရရှိနိုင်ပါသည်။ သို့သော် ဒေသအကြောင်းကိစ္စဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ အခွင့်ထူးခံ အထက်တန်းလွှာများသာရရှိစေရန် ငှားရမ်းလုပ်ဆောင်ခြင်းနည်းလမ်းကို အသုံးပြုပါက စိုးရိမ်စရာအချက်များ များစွာရှိပါသည်။ ဒေသခံများ၏ ဝန်ဆောင်မှုများကို အသုံးမပြုပဲလုပ်ဆောင်ခြင်းသည် သတိမထားမိသည့် ဆိုးရွားသောထိခိုက်မှုဖြစ်ပြီး ဒေသခံများ၏အခြေအနေနှင့် အဖြစ်မှန်ကို အထောင့်အကျယ်မည်မဟုတ်ပါ။ ဥပမာ - သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများသည် ဥပဒေအရသတ်မှတ်ထားသည့် လုပ်ငန်းရာခိုင်နှုန်းအချို့ကို ဒေသခံကုမ္ပဏီများမှ အသုံးပြုရမည်ဆိုသော်လည်း လက်ရှိတွင် မဖြစ်နိုင်သေးသောကြောင့် သင့်တော်သည့် ကုမ္ပဏီတစ်ခုဖန်တီးပြီး အသုံးပြုကြမည်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ဖြင့် ဒေသခံများသည်သင့်လျော်သည့် ကျွမ်းကျင်မှုဖွံ့ဖြိုးရေးများ ရရှိမည်မဟုတ်ပါ။ တစ်ဖက်တွင် ထိုအခြေအနေများရှိသော်လည်း အလုပ်သမားများ၏ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် ဒေသခံစီးပွားရေးကိုအခြေခံပြီး

စဉ်ဆက်တိုက်တက်မှုကို ဦးတည်လျှင် အတိုးအလျော့များ လုပ်ရမည်ဖြစ်ပြီး စဉ်ဆက်တိုက်သွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဒေသခံများ၏အကြောင်းကိစ္စများကို စစ်မှန်သည့်နည်းလမ်းများဖြင့် လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ယခုလုပ်ငန်းရှိ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ သိရှိသောသူများဖြင့် ဆွေးနွေးလုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ - ဆွဲဆောင်မှု ရှိစေရန် မက်လုံးပေးခြင်း သို့မဟုတ် စည်းမျဉ်းဥပဒေကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည်ဖြစ်ပြီး လိုအပ်ပါက သင်တန်းပို့ချခြင်းများ လုပ်ဆောင်ပေးရမည်။ ဤသို့ဖြင့် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်ခြင်း သော်၎င်းနှင့်ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့်သော်လည်းကောင်း အဓိပ္ပာယ်ရှိသော ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့် ဒေသအကြောင်းကိစ္စများဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များမှ အကျိုးကျေးဇူးများကို ရရှိနိုင်ပါသည်။

MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ သတ္တုတွင်း သို့မဟုတ် သန့်စင်စက်ရုံများ အနီးတစ်ဝိုက်နေထိုင်သော လူများ၏ စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများမှာ အကန့်အသတ်ဖြစ်နေသည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းသည် မတည်ငွေအများအပြားဖြင့်လုပ်ရသော လုပ်ငန်းဖြစ်သော်လည်း လုပ်ငန်းခွင်ကွင်းဆက် အတော်များများတွင် အလုပ်သမားအကန့်အသတ်ဖြင့်သာ လိုအပ်ပါသည်။ အကြီးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းစီမံ ကိန်းများသည် ဒေသခံများ၏စီးပွားရေးများကို နားထောင်ပြီး ၎င်းတို့အနေဖြင့် မိမိတို့ဒေသတွင် သတ္တုတွင်းဖြစ်မြောက်လာသည်နှင့်အမျှ အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများလည်း ရရှိလာမည်ဟု မျှော်လင့်ထားကြပါသည်။ အပိုင်း (၅-၄) တွင် ဆက်လက်ရှင်းပြထားသည့်အတိုင်း အလုပ်သမားများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများသည် ကျွမ်းကျင်ဆိုင်ရာသင်တန်းများပို့ချခြင်းနှင့် အလုပ်သမားများ၏ အတတ်ပညာဆိုင်ရာဖွံ့ဖြိုးရေး သို့မဟုတ် သွင်းအားစုကွင်းဆက်စီမံခန့်ခွဲမှုလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးစံချိန်စံညွှန်းများကို စဉ်းစားပြင်ဆင်မှုများ မလုပ်ဆောင်နိုင်ကြပါ။ အထက်ပါအကြောင်းအရာများသည် ဒေသခံများ၏စွမ်းဆောင်ရည်ကို မြှင့်တင်ပေးရာတွင် အလွန်အရေးပါသည့် အချက်များဖြစ်ပါသည်။ ဒေသခံများ၏အကြောင်းကိစ္စလိုအပ်ချက်များနှင့် အခွင့်အလမ်းများကို ချွင်းချက်မရှိ ဆောင်ရွက်ပေးရန် အကြီးစားလုပ်ငန်းများကို ကန့်သတ်ထားသင့်သော်လည်း အကြီးစားလုပ်ငန်းများသည် ဒေသခံများ၏အကြောင်းကိစ္စကို စနစ်ကျနသော အစီအစဉ်နှင့် ကနဦးဖော်ဆောင်မှုများ လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်သည့် စွမ်းဆောင်ရည်ရှိပါသည်။

(ခ) ကဏ္ဍအဆင့် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ

ကဏ္ဍအဆင့် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများသည် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်း ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူတူးဖော်မှု လုပ်ငန်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်းနှင့်ဆိုင်သော ဥပဒေများ၊ နည်းဥပဒေများ (၎င်းတို့ကိုအကောင်အထည်ဖော်မှုများ) နှင့် ခြုံငုံပတ်သတ်နေပါသည်။ ဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေများကို အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရန် အစိုးရနှင့်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းရှင်များ၏ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့်ဆန္ဒရှိမှု (လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်ခြင်း)ကို ဆန်းစစ်ခြင်းသည် လွန်စွာအရေးကြီးပြီး ကဏ္ဍတစ်ခုလုံးအဆင့် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများကို အကဲဖြတ်ရန်အတွက်လည်း အဓိကကျပါသည်။ သို့သော် ဥပဒေများသည် အကျုံးဝင်ထိရောက်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ယခုအပိုင်းတွင် ခွင့်ပြုမိန့်/လိုစင်ထုတ်ပေးသည့် နည်းစနစ်များ၏ လုပ်ငန်းစဉ်များကို သုံးသပ်ထားပြီး ၎င်းတို့မှာ နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်းများကို အုပ်ချုပ်စီမံခြင်းနှင့် တပ်မတော်နှင့်ဆက်စပ်နေသောကုမ္ပဏီများ၏ အခန်းကဏ္ဍ၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် အကတိလိုက်စားမှု တိုက်ဖျက်ခြင်း၊ သတ္တုတွင်း စစ်ဆေးခြင်းနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များ ထိန်းချုပ်သည့်နေရာများနှင့် ပဋိပက္ခဓာတ်သတ္တုများ ဖြစ်ကြသည်။ တရားမကဏ္ဍတွင် ရင်ဆိုင်နေရသော စိန်ခေါ်မှုများနှင့် တရားဝင်နှင့် တရားမဝင်အပိုင်းများအကြားဆက်စပ်မှုများပါဝင်ပြီး၊ တရားမဝင်ကဏ္ဍနှင့် ဆက်စပ်နေသော သက်ရောက်မှုများအားလုံးသည် ကဏ္ဍအဆင့် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများတွင် ပါဝင်ပါသည်။

လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း နည်းစနစ်များ

လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းနည်းစနစ်သည် ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော သတ္တုထွင်းဥပဒေနှင့် ၂၀၁၈ ခုနှစ် အဆိုပြုနည်းဥပဒေများအရ ပြောင်းလဲသွားပါသည်။ (အပိုင်း ၃၊ စည်းမျဉ်းဥပဒေများနှင့် မူဝါဒမူဘောင်များကို ကြည့်ရန်)။ သို့သော် လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းနည်းစနစ်သည် နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းနှင့်ကိုက်ညီရန် အများကြီး လိုအပ်နေသေးပါသည်။ လက်ရှိအခြေအနေသည် လူတို့လုပ်ဆောင်ထားသော ရှုပ်ထွေးမှုများဖြစ်ပြီး လုပ်ကွက် စီမံခန့်ခွဲမှု စနစ် (လုပ်ကွက်နှင့် သက်ဆိုင်သည့်မြေပုံများ) လုပ်ဆောင်ရန် ခက်ခဲခြင်း၊ လုပ်ကွက် လုပ်ပိုင်ခွင့်ကိုင်ဆောင်နိုင်မှုကို ထိခိုက်နေခြင်းနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုအတွက် နိုင်ငံ၏ဆွဲဆောင်မှုများကို ထိခိုက်ခြင်းများ ဖြစ်နေပါသည်။ ဝမ်းနည်းစွာပင် ၂၀၁၅ ခုနှစ် သတ္တုထွင်းဥပဒေနှင့် ၂၀၁၈ ခုနှစ် အဆိုပြု သတ္တုထွင်းနည်းဥပဒေများသည် အထက်ပါ အကြောင်းအရာများကို ထည့်သွင်းဖြေရှင်းထားခြင်း မရှိပါ။ ၎င်းတို့ကို ကနဦး (လုပ်ကွက်နှင့်သက်ဆိုင်သည့် မြေပုံများ၏ ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်မှ) ကျွမ်းကျင်ပညာရှင်မှ လုပ်ကွက်စီမံခန့်ခွဲမှုအ စီရင်ခံစာတွင်ကျွမ်းကျင်သူမှ²⁰⁵ အလေးပေးဖော်ပြထားပါ ၎င်းတွင် အောက်ပါတို့ ပါဝင်ပါသည်။

- **လိုင်စင်ထုတ်ပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ရှင်းလင်းမှုနှင့်ပွင့်လင်းမြင်သာမှု လိုအပ်ခြင်း။** မြန်မာ့သတ္တုထွင်း ဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေများတွင် လိုင်စင်အမျိုးအစားများနှင့် ယေဘုယျလိုအပ်ချက်များကိုဖော်ပြထားပါသည်။ သို့သော် လိုင်စင်ရအောင်လျှောက်သည့်အခါ လိုအပ်သည့်ခွင့်ပြုမိန့်များ သို့မဟုတ် ထောက်ခံစာများကို ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်သူများ၊ လူထုအခြေပြုအဖွဲ့များနှင့် အခြားပတ်သက်သူများ အလွယ်တကူရရှိနိုင်သည့် နည်းဥပဒေ သို့မဟုတ် အခြားလမ်းညွှန်ချက်များတွင် ရှင်းလင်းစွာ တင်ပြထားပါ။²⁰⁶ ဆိုလိုသည်မှာ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်သူများအတွက် လိုင်စင်လျှောက်ထားရန် မသေချာမှုများရှိနေပြီး အကျင့်ပျက်ခြစားမှုအခြေအနေ အန္တရာယ်များလည်း ရှိနေနိုင်ပါသည်။
- **ရှည်လျား၍ ခန့်မှန်း၍ မရနိုင်သော လိုင်စင်လျှောက်ထားခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်။** ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်းနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်များအရ တိုင်းဒေသကြီးနှင့်ပြည်နယ်အဆင့် အသေးစားလိုင်စင်များ အတွက်သော်လည်းကောင်း နိုင်ငံခြားရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအတွက် လျှောက်ထားရသည့် လုပ်ငန်းစဉ်မှာ အချိန်ကြာပါသည်။²⁰⁷ နိုင်ငံခြားကုမ္ပဏီတစ်ခု၏ (ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေခြင်း၊ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း၊ ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်း၊ ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ဆင့်တက်ပြုပြင်ခြင်း သို့မဟုတ် ရောင်းချခြင်းနှင့် ဝယ်ယူခြင်းလုပ်ငန်းများအနက် လုပ်ငန်းတစ်ရပ်ထက်ပိုမို၍ လုပ်ကိုင်ရန် ခွင့်ပြုမိန့်လျှောက်ထားသည့်) တစ်ပေါင်းတည်းလိုင်စင်လျှောက်ထားသည့် အတွေ့အကြုံမှာ အားစိုက်လုပ်ကိုင်ရပြီး ခန့်မှန်း၍မရပါ။ တိုင်း/ပြည်နယ် သို့မဟုတ် မြို့နယ်အဆင့် အထွေထွေအုပ်ချုပ်ရေးဦးစီးဌာနမှ ထောက်ခံချက်များရယူခြင်းသည် ပြည်ထောင်စုအဆင့် ဥပဒေ သို့မဟုတ် နည်းဥပဒေတွင် ဖော်ပြထားခြင်း မရှိပါ။ (ပုံ - ၁)။ MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်တွင် တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့် အသေးစားရွှေ့ခွင့်ပြုမိန့်လျှောက်ထားရာတွင် အဆင့် (၂၅) ခုပါဝင်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ (ပုံ-၃)။ လျှောက်ထားခြင်းအတွက်လိုအပ်သောအချက်များသည်ကျိုးကြောင်းဆက်စပ်မှုသို့မဟုတ်ကောင်းမွန်သောနိုင်ငံတကာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်မကိုက်ညီပါ။ ဥပမာ - ဓာတ်သတ္တု ရှာဖွေခြင်းအဆင့်တွင် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေး လေ့လာမှုများ လုပ်ဆောင်ရခြင်း ဖြစ်ပါသည်။
- **လိုင်စင်များထုတ်ပေးရန် အစိုးရမှ ဆုံးဖြတ်ချက်ချရာတွင် ရှင်းလင်းမှု အားနည်းခြင်း။** သုံးသပ်ရန် စိစစ်ရမည့် အချက်များ သတ်မှတ်ထားခြင်း၊ ဆုံးဖြတ်ချက် ချရာတွင် အစိုးရအတွက် ချင့်ချိန်သုံးသပ်ရမည့်အခြေအနေ ပေးထားခြင်း။ လိုင်စင်ချပေးရန် စဉ်းစားသုံးသပ်ရမည့် ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာ မူဝါဒအကြောင်းအချက် မရှိသေးပါ။ အကြောင်းအချက်အမျိုးမျိုးကို ချိန်ဆဦးစားပေးရမည့် အခြေခံသဘောတရားများလည်း မရှိသေးပါ။

205 စီမံကိန်းနှင့်ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာနသို့ တင်ပြထားသော စာချုပ်အမှတ် (MEITI-CS 003/2017) ဖြင့် Enrique Ortega ၏ အစီရင်ခံစာ။ ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် ပြင်ဆင်ချက်အတိုင်း။ နိုဝင်ဘာလ ၂၀၁၇ ခုနှစ်။
 206 NRGi မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဓာတ်သတ္တုနှင့်ကျောက်မျက်လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း။ ဧပြီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ ၃ နှင့် ၇။
 207 MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်။ NRGi မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဓာတ်သတ္တုနှင့်ကျောက်မျက်လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း။ ဧပြီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ ၉ ကိုကြည့်ရန်။

(ဥပမာ - သတ္တုတွင်းဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် စိတ်ဝင်စားမှုအပေါ် ပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေးနှင့်မျှတအောင် ချင့်ချိန်ခြင်း။) ၎င်းတွင် အနည်းဆုံးရှိရမည့် လုပ်ကွက်အရွယ်အစားကို ဥပဒေနှင့်ဆီလျော်မှုရှိအောင် လုပ်ဆောင်ခြင်းနှင့် ခွင့်ပြုပေးထားသည့် ဟက်တာတစ်ခုလျှင် တစ်နှစ်ကို ဒေါ်လာမည်မျှ အသုံးပြုမည်တို့ပါဝင်ပါသည်။

- **အဆိုပြုလွှာများကို ဆန်းစစ်ရန် အစိုးရ၏စွမ်းဆောင်ရည်မှာ အားနည်းခြင်း။** ပြင်ဆင်ထားသော သတ္တုတွင်းဥပဒေတွင် ဓာတ်သတ္တု ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်း ထည့်သွင်းရမည်ဟု သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ၎င်းတွင်နည်းပညာနှင့် ငွေကြေးတောင့်တင်းမှုအခြေအနေများကို²⁰⁸ အခြားသော တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်ရှိသော နေရာများကဲ့သို့ ထည့်သွင်းရန်ကိုလည်း သတ်မှတ်ထားပါသည်။ ဤကဲ့သို့ သတ်မှတ်ချက်ကို အဓိပ္ပါယ်ရှိအောင် အစိုးရမှ အရည်ချင်းရှိပြီး ကျွမ်းကျင်သည့်ပညာရှင်များမှ ၎င်းကိုစစ်ဆေးခြင်းနှင့် သိရှိနားလည်မှုအပေါ် အခြေခံပြီး ဆုံးဖြတ်ချက် ချရမည်ဖြစ်ပါ သည်။
- **လိုင်စင်သက်တမ်း။** ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော မြန်မာ့သတ္တုတွင်းဥပဒေတွင် အချို့သော လိုင်စင်များအတွက် ထုတ်လုပ်ခွင့် ခွင့်ပြုမိန့် အရွယ်အစားသတ်မှတ်ချက်နှင့် အများဆုံးလိုင်စင်သက်တမ်းကို တိုးမြှင့်ပြီး ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် သတ်မှတ်ထားသည့် အချိန်ကာလမှာ တိုတောင်းဆဲဖြစ်ပါသည်။²⁰⁹ ၎င်းသည် ရှာဖွေခြင်းနှင့် စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း နှစ်ခုလုံးအတွက် ၃ နှစ် + ၁ နှစ် + ၁ နှစ်ဖြစ်ပြီး စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းအတွက် မသေချာမှုများဖြစ် နိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာတွင် စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းအချိန်ကာလအတွက် အများဆုံး ပျမ်းမျှခွင့်ပြုချိန်မှာ ၉ နှစ် မှ ၁၀ နှစ်ဖြစ်ပါသည်။ ထုတ်လုပ်မှုအတွက်လိုင်စင်သက်တမ်းမှာလည်း တိုတောင်းပါသည်။ ထို့ကြောင့် ၎င်းသည် စီးပွားဖြစ်သတ္တုတူးဖော်နိုင်မှုအခွင့်အလမ်းများကို လျော့နည်းစေပြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်သူများကိုလည်း အားမပေးပါ။ (ရေရှည်မတည်တံ့သော) စဉ်ဆက်မပြတ်မဟုတ်သော သတ္တုတူးဖော်မှုကို ပိုမိုအားပေးပြီး သတ္တုတွင်းလုပ်သားများ၏ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးကို ထိခိုက်စေပါသည်။ ပိုမိုအကျိုးရှိစွာထုတ်လုပ်နိုင်သည့် အာမခံချက်မရှိဘဲ ဓာတ်သတ္တုများ အမြန်ကုန်ခန်းသွားနိုင်ပါသည်။
- **လိုင်စင်အရွယ်အစားများသည် လုံလောက်မှုမရှိဘဲ ရေရှည်တည်တံ့သော သတ္တုတူးဖော်မှုကို ထောက်ပံ့ပေးမှုမရှိပါ။** ဥပမာ-လေပေါ်မှ ဘူမိရူပနှင့်ဆိုင်သောနည်းပညာများ သို့မဟုတ် အဝေးထိန်းနည်းစနစ်ဖြင့် သိနိုင်မည့် နည်းပညာများကိုသုံးပြီး အဆင့်မြင့်နည်းပညာများကို သုံးခြင်းသည် အကြီးစား ခေတ်မီရာဇဝေခြင်းအတွက် ဖြစ်သင့်ပါသည်။ အနည်းဆုံး အသေးစားနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာ လိုင်စင်များအတွက် အရွယ်အစားများကို နိုင်ငံတကာ စံချိန်စံညွှန်းများနှင့်ကိုက်ညီစေရန် ပိုမိုတိုးသင့်ပါသည်။ ဖားကန့် ကျောက်စိမ်းတူးဖော်မှုအတွက် ပြင်ဆင်ထားသော ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်တွင် အကြီးစားလုပ်ကွက်ချထားပေးရမည့်အစား မြောက်များစွာသော လုပ်ကွက်ငယ်များချထားပေးခြင်းကြောင့် မတ်စောက်ပြီး ဘေးအန္တရာယ်များသော တွင်းများဖြစ်ပေါ်လာသည်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။ သတ္တုတွင်းဆိုင်ရာ အလေ့အကျင့်များအားနည်းခြင်း၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနည်းပါးခြင်းနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ကို အကာအကွယ်ပေးမှုများ မရှိခြင်းကို တွေ့ရပါသည်။²¹⁰
- **လိုင်စင်အတွက် အခြေခံစံချိန်စံညွှန်းများ လိုအပ်ခြင်း။** (အချိန်ကာလ၊ သီးသန့်ဖြစ်မှု၊ အခကြေးငွေ၊ တိုင်း/ပြည်နယ် ပါဝင်မှုစသည်ဖြင့်)။ ဤအချက်များသည် သဘောတူညီချက်အတွက် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုကို ရှောင်ရှားရန် လိုအပ်ပါသည်။ နိုင်ငံတကာအတွေ့အကြုံများအရ သတ်မှတ်ထားသော စံချိန်စံညွှန်းအခြေအနေများရှိခြင်းသည် တစ်ကိုယ်တည်း သုံးသပ်ဆုံးဖြတ်ခြင်း ၊ ပြင်ပအကြံဉာဏ်များမယူဘဲ တစ်ဦးတစ်ယောက်တည်းဆုံးဖြတ်ခြင်းနှင့် အကျင့်ပျက်ခြစားမှုများကို ရှောင်ရှားရန် အကောင်းဆုံးနည်းလမ်းဖြစ်ပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် လုပ်ကွက်သေချာမှု ပိုမိုရှိစေပါသည်။

208 Daniel Kaufmann et al, သတ္တုတွင်းစာချုပ်များ - ဖတ်ရှုနားလည်နည်း။ ဒီဇင်ဘာ ၂၀၁၃။
 209 NRG I မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဓာတ်သတ္တုနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာ လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း။ ဧပြီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ် စာမျက်နှာ ၄။
 210 လုံးခင်း ဖားကန့် ရတနာနယ်မြေ ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ် အကြံပြုစာတမ်း။ Coffey နှင့် Valentis ၊ ဩဂုတ်လ ၂၀၁၇။ MCRB file

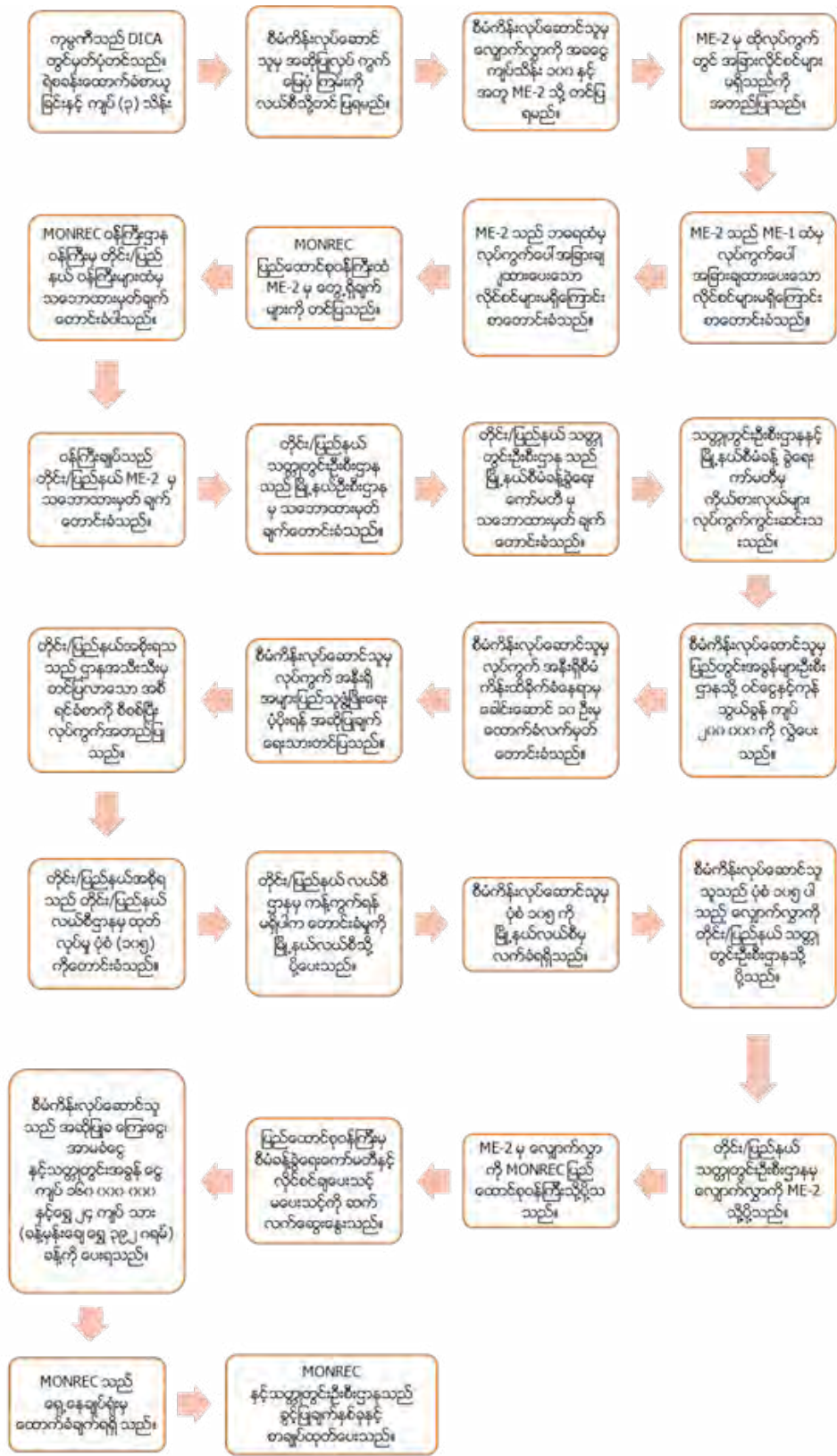
- ရှာဖွေခြင်း၊ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်းနှင့် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းတို့အတွက် လိုင်စင်လုပ်ငန်းစဉ်များ ကွဲပြားရန် လိုအပ်ခြင်း။ ၎င်းအဆင့်များသည် တစ်ခုနှင့်တစ်ခုအကြား အလွန်ကွဲပြားသည့် လုပ်ငန်းစဉ်၊ လိုအပ်ချက်နှင့် အခြေအနေများ ရှိပါသည်။ (ဦးစားပေးမှုကို စာရင်းသွင်းခြင်း၊ အချိန်ကာလ၊ လက်ခံရရှိနိုင်မှု၊ ယုံကြည်စိတ်ချခြင်းကို ချိုးဖောက်သည့် အန္တရာယ်စသည်တို့ဖြစ်သည်။) ကျောက်မျက်ရတနာ နယ်မြေနှင့်သီးသန့်သတ်မှတ်ထားသည့် ဖုံးများဖန်တီးရန် သီးသန့်လုပ်ကွက်စီမံခန့်ခွဲသည့် (Cadastral Procedures) လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို တည်ထောင်ခြင်းဖြင့် လက်ရှိလုပ်ကိုင်နေသော ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူများ၏ အခွင့်အရေးနှင့် ယခင်လျှောက်ထားသူများအား ထိန်းသိမ်းထားနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။
- (ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေခြင်း၊ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း၊ ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်း၊ ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ဆင့်တက်ပြုပြင်ခြင်း သို့မဟုတ် ရောင်းချခြင်းနှင့် ဝယ်ယူခြင်းလုပ်ငန်းများအနက် လုပ်ငန်းတစ်ရပ်ထက်ပိုမို၍ လုပ်ကိုင်ရန် ခွင့်ပြုမိန့်များ) “တစ်ပေါင်းတည်းခွင့်ပြုမိန့်များ” တွင် ကုမ္ပဏီမှမည်သည့် အရာများလုပ်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်ကို ရှင်းလင်းရန် လိုအပ်ပါသည်။ သတ္တုတွင်းဥပဒေတွင် လုပ်ကွက်အာမခံချက်ရှိစေရန် (ဓာတ်သတ္တုရှာဖွေခြင်း၊ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း၊ ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းလေ့လာခြင်း၊ ထုတ်လုပ်ခြင်း၊ ဆင့်တက်ပြုပြင်ခြင်း သို့မဟုတ် ရောင်းချခြင်းနှင့် ဝယ်ယူခြင်း လုပ်ငန်းများအနက် လုပ်ငန်းတစ်ရပ်ထက်ပိုမို၍ လုပ်ကိုင်ရန် ခွင့်ပြုမိန့်များ) တစ်ပေါင်းတည်းခွင့်ပြုမိန့်များ ထုတ်ပေးခြင်းဖြင့် ဖြေရှင်းထားသော်လည်း ဥပဒေတွင် ရှင်းလင်းဖော်ပြရန် လိုအပ်ပါသည်။
- လုပ်ကွက်စီမံခန့်ခွဲသည့်စနစ် လိုအပ်ခြင်း။ EITI သတ်မှတ်ချက်များကို အပြည့်အစုံ လိုက်နာရန် လိုအပ်သည့် အချက်များတွင် လိုင်စင်နှင့်သတ္တုသိုက်များဆိုင်ရာ နောက်ဆုံးရ အချက်အလက်များပါသည့် လူအများသိရှိနိုင်သော သတ္တုတွင်းလုပ်ကွက်စီမံခန့်ခွဲမှု စနစ်လိုအပ်ပါသည်။ (မြေပုံပေါ်တွင် သတ်မှတ်ပြထားသည့် အချက်များ အပါအဝင်)။ လက်ရှိတွင် လိုင်စင်ထုတ်ပေးသည့် တာဝန်များသည် ဌာနဆိုင်ရာများအကြားတာဝန်ခွဲဝေမှု ရှင်းလင်းခြင်းမရှိဘဲ လုပ်ဆောင်နေရသောကြောင့် ၎င်းတို့အတွက် (ဓာတ်သတ္တုလုပ်ကွက်များပြုမြေပုံစနစ်) တစ်ခုထူထောင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ လျှောက်လွှာများ လက်ခံခြင်းနှင့်မှတ်ပုံတင်ခြင်းများ အပါအဝင် လိုင်စင်ထုတ်ပေးသည့် တာဝန်များကို ထိုစနစ်မှ သီးသန့်လုပ်ဆောင်သင့်ပြီး လျှောက်လွှာများကို သုံးသပ်သည့် စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် လျှောက်ထားသူများ၊ လိုင်စင်ကိုင်ဆောင်ထားသူများ သတ္တုတွင်းလုပ်ကိုင်ခွင့်များနှင့် စပ်လျဉ်းသည့် ကိစ္စများကို ဆက်သွယ်ပြောဆိုခြင်းများ ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။
- အင်တာနက်လိုင်းပေါ်တွင် လွှင့်တင်ထားသော သတင်းအချက်အလက်များ လိုအပ်ခြင်း။ ဝန်ကြီးဌာန (MON-REC) သည် အခါအားလျော်စွာ ၎င်း၏ ဝက်ဆိုဒ်ပေါ်တွင် ဓာတ်သတ္တုလိုင်စင်များ (ဇယား ၁) နှင့် ကုမ္ပဏီအမည်နှင့်လိုင်စင်စာရင်းများ (အကျိုးခံစားပိုင်ခွင့်ရှိသည့် ပိုင်ရှင်များမဟုတ်ပါ) ထုတ်ပြန်၍ EITI ၏ နောက်ဆက်တွဲအနေဖြင့် ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ သို့သော် ပံ့ပိုးထားသောစာရင်းသည် ပြည့်စုံမှုမရှိခြင်းသို့မဟုတ် သတ္တုအမျိုးအစားထုတ်ကုန်အလိုက် ပြုစုထားသော စာရင်းမဟုတ်ပါ။ တစ်ဦးချင်း လိုင်စင်သဘောတူညီချက်များကိုမူ လူအများသိစေရန် ထုတ်ပြန်ထားခြင်းမရှိပါ။²¹¹ ယခုကဲ့သို့အချက်အလက် မပြည့်စုံခြင်းသည် သက်ဆိုင်သည့် အဖွဲ့များကို တိကျသည့် လိုင်စင်အချက်အလက်များနှင့်၎င်းတို့၏စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို သိရှိရန်နှင့်အများပြည်သူမှ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းစဉ်များကို သိရှိပြီးစောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရန် အခက်အခဲဖြစ်စေပါသည်။ ဓာတ်သတ္တုလုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံခန့်ခွဲမှု (Mineral Rights Cadastre) စနစ်တစ်ခုဖြစ်ပေါ်လာပါက ၎င်းကို ဖြေရှင်းသွားနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ အချက်အလက် မပြည့်စုံခြင်းသည် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍကို ယှဉ်ပြိုင်မှုအားနည်းစေပြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများကို ဆွဲဆောင်မှုနည်းစေပါသည်။
- သတ္တုတွင်းလိုင်စင်၊ MIC ခွင့်ပြုမိန့်နှင့် EIA အတွက်လုပ်ဆောင်ရမည့်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ လုပ်ငန်းစဉ်ကိုကန့်သတ်သို့မဟုတ် ရှင်းလင်းမှုလိုအပ်ခြင်း။ MIC ခွင့်ပြုမိန့်ရယူခြင်းအဆင့်သည် သတ္တုတူးဖော်သည့်ကုမ္ပဏီများမှ သယံဇာတအရင်းအမြစ်၏ တည်နေရာနှင့်သဘာဝကို သိရှိပြီးမှသာလျှင် ဥပမာ - ဖြစ်မြောက်နိုင်စွမ်းအဆင့်မှာသာ

211 NRGi ၏ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဓာတ်သတ္တုနှင့်ကျောက်မျက်ရတနာ လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း၊ ဧပြီလ ၂၀၁၆ ခုနှစ်၊ စာမျက်နှာ - ၁၂။

ပိုမိုအဓိပ္ပာယ်ရှိမည် ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် မြန်မာ့ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု ဥပဒေတွင် ယခင်ရှုပ်ထွေးမှုရှိသော အကြောင်းအရာတစ်ခုဖြစ်သည့် EIA ကို MIC ခွင့်ပြုမိန့်မရရှိမီ ဆောင်ရွက်ရမည်လော ဟူသည့်အချက်ကို ရှင်းလင်းထားပါသည်။ (၎င်းကို တစ်ပြိုင်နက်တည်း လုပ်ဆောင်သင့်ပါသည်။) ထိုလုပ်ငန်းစဉ်များကို ကျိုးကြောင်းဆီလျော်စွာ ကိုက်ညီအောင်ဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုဥပဒေနှင့် EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့်အညီ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုလိုအပ်ပြီး အကြီးစားစီမံကိန်းများအတွက် ပါလီမန်၏အခန်းကဏ္ဍ၊ တိုင်း/ပြည်အစိုးရနှင့် ဒေသခံပြည်သူများ အထူးသဖြင့် ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ၏ အခန်းကဏ္ဍများကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြရန် လိုအပ်ပါသည်။

- **လိုင်စင်များကို လေလံတင်သင့်/မသင့် ရေရာမှုမရှိခြင်း။** အဆိုပြုထားသော ၂၀၁၈ ခုနှစ် နည်းဥပဒေများတွင် လိုင်စင်များကို နိုင်ငံတကာလုပ်ထုံးများနှင့်အညီ ရှာဖွေခြင်းနှင့်စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း အဆင့်များအတွက် ဦးရာလူစနစ်ကိုအခြေခံသည့် နည်းလမ်းကို အသုံးပြုမည့်အစား မည်သည့်အချိန်တွင် တင်ဒါစနစ်အသုံးပြုမည်ကိုမူ ရေရာမှုမရှိပါ။ လေလံတင်မည့်အခြေအနေကို ရှင်းလင်းစွာ သတ်မှတ်ဖော်ပြထားသင့်ပါသည်။ ဥပမာ- နိုင်ငံတော်မှ သယံဇာတအရင်းအမြစ်များကို ရှာဖွေတွေ့ရှိပြီးသောနေရာများ သို့မဟုတ် သယံဇာတ သတင်းအချက်အလက်များသည် အများပြည်သူသိရှိနိုင်သည့်နေရာများကဲ့သို့ အခြေအနေတွင် ယှဉ်ပြိုင်မှုရှိသော လေလံစနစ်ကို အသုံးပြုသင့်ပါသည်။ လေလံတင်သည့်စနစ်ကို အသုံးပြုလျှင် တိကျသည့် အသေးစိတ်နည်းဥပဒေကို ဖော်ပြသင့်ပါသည်။ မည်သည့်အချိန်တွင် မည်သို့လေလံတင်မည် လေလံကို မည်သို့ စီစဉ်မည်နည်းနှင့် ပိုမိုပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိစေရန် လိုအပ်သည့်အချက်များကို ထုတ်ပြန်ထားသင့်ပါသည်။ ထို့အပြင် လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းစံနှုန်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်းတစ်ခုအနေဖြင့် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ပိုင်ခွင့်စီမံခန့်ခွဲမှုစနစ် (Mineral Rights Cadaster) ကို လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းအတွက် အစပျိုးခြင်း၊ ဖွံ့ဖြိုးအောင်ဆောင်ရွက်ခြင်း နှင့်ထုတ်ပေးခြင်းများအတွက် တာဝန်ပေးအသုံးပြုသင့်ပါသည်။

အထက်ပါအကြောင်းအချက်များသည် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမည့်သူများအတွက် မသေချာမှုများဖြစ်စေပြီး ဦးစားပေးခြင်း သို့မဟုတ် အကျင့်ပျက်ခြစားခြင်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ကောင်းသောလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများဖြင့် လုပ်ဆောင်လိုသော ရင်းနှီးမြှုပ်နှံသူများအနေဖြင့် စိတ်ဝင်စားမှု ဖြစ်စေပါသည်။ ခွင့်ပြုမိန့်ချထားပေးရေးလုပ်ငန်းစဉ်သည် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် မည်သူပါဝင်မည် မည်သို့လုပ်ဆောင်မည်ကို ဆုံးဖြတ်ရန်အတွက် လွန်စွာအရေးကြီးပါသည်။ ထို့ကြောင့် လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်များကို စီမံအုပ်ချုပ်ခြင်းသည် စီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးတိုးတက်စေရန် အရေးပါပြီး မည်သည့်ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်အတွက်မဆို အဓိက အချုပ်အခြာ ဖြစ်သင့်ပါသည်။

ပုံ-၃။ အသေးစား ရွှေလုပ်ငန်းလိုင်စင်လျှောက်ထားခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ။

တရားမဝင်နှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်း

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁) တွင် ဖော်ပြခဲ့သည့်အတိုင်း SWIA တွင်ပါသည့် 'တရားမဝင်' ဟူသည့်အခေါ်အဝေါ်သည် အစိုးရ (သို့မဟုတ် ပြည်နယ်ကိုယ်စားလှယ်များမှ) ဓာတ်သတ္တုခွင့်ပြုမိန့်မရရှိဘဲ သတ္တုတွင်းလုပ်ကိုင်သော လုပ်ငန်းများကို ရည်ညွှန်းပါသည်။ ၎င်းတွင် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းများအပါအဝင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များမှ ခွင့်ပြုမိန့်ပေးထားသော အကြီးစားလုပ်ငန်းကြီးများလည်းဖြစ်နိုင်ပြီး ထိုအကြီးစားသတ္တုလုပ်ငန်းများသည် အစိုးရထံမှ သတ္တုတူးဖော်ခွင့်လိုင်စင်မရှိဘဲ လုပ်ကိုင်နေသူများဖြစ်ပါသည်။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများသည် တရားမဝင်အခွန်အခများနှင့်အခြားသော ငွေပေးချေမှုများကိုမူ ပေးနေရပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူစသော သတ္တုအမျိုးအစားများအပါအဝင် အခြားသော တရားမဝင် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းအတွက် လုံလောက်သည့်အချက်အလက်များ မရှိပါ။ MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူ တရားမဝင်တူးဖော်မှုသည် သိသာထင်ရှားစွာရှိနေပြီး ထုံးကျောက်တူးဖော်မှုသည် အနည်းငယ်ရှိသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အလုပ်သမားများနှင့် ဒေသခံများအနေဖြင့် မိမိတို့ဝင်ငွေအတွက် တရားမဝင်တူးဖော်မှုအပေါ် အားကိုးကြရသည်။ ထို့ကြောင့် တရားဝင်တူးဖော်မှုများနှင့် တရားမဝင်တူးဖော်မှု များသည် ကွဲပြားမှုများရှိပြီး ရှုပ်ထွေးပါသည်။ (အပိုင်း ၅။ စုပေါင်းနှင့်စီမံကိန်းအဆင့် သက်ရောက်မှုများကိုကြည့်ရန်)။

သတ္တုတရားမဝင် တူးဖော်မှုများသည် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးနှင့် တည်နေရာအမျိုးမျိုးတို့တွင် တွေ့ရပါသည်။ တရားဝင်လုပ်ကွက်များ၊ (တရားမဝင်တူးဖော်သူများနှင့် သတ္တုတွင်းလိုင်စင်ကိုင်ဆောင်ထားသူများအကြား သဘောတူညီချက်ရယူပြီး လုပ်ဆောင်ကြသည်)၊ သစ်တောနေရာများ (သတ္တုတွင်းဝန်ကြီးဌာနပိုင်သော မြေနေရာများ)၊ ကိုယ်ပိုင်မြေများ၊ (ကုမ္ပဏီများ သို့မဟုတ် တစ်ဦးချင်းပိုင်မြေ)၊ အစိုးရစီမံအုပ်ချုပ်သောနေရာများနှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းနေရာများ ပဋိပက္ခဖြစ်သည့်နေရာများတွင် တွေ့ရပါသည်။ ထို့အပြင် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်မှုများသည် ဟင်းလင်းဖွင့်တူးခြင်း၊ မြေအောက်လိုက်တူးဖော်ခြင်းနည်းလမ်းများအပါအဝင် မြစ်ချောင်းများတွင် တူးဖော်ခြင်းများ ပါဝင်ပါသည်။ (ဥပဒေအရ တရားမဝင်သော်လည်း MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုများအရ နားလည်မှုများဖြင့် လုပ်ကိုင်နေကြသည်ကို မှတ်သားခဲ့ရပါသည်။) ထို့ကြောင့် တရားမဝင်လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်မှုကဏ္ဍတွင် တိုင်း/ပြည်နယ်နှင့်နိုင်ငံတော်အဆင့် အစိုးရများ၊ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများ၊ သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများ၊ ကုန်သည်များနှင့်အလုပ်သမား/ဒေသခံများအပါအဝင် ပါဝင်ပတ်သက်နေသည့်လူအများ အပြားရှိနေပြီး နည်းလမ်းမျိုးစုံဖြင့် စီမံကြသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာသည့်အဖွဲ့ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများသည် တရားမဝင်များဖြစ်ပြီး သတ္တုတူးဖော်သည့်သူများအနေဖြင့် တရားမဝင်အခွန်နှင့်တရားဝင်အခွန်ငွေများပေး၍ လုပ်ခြုံမှုမရှိသော ပတ်ဝန်းကျင်မျိုးတွင် လုပ်ကိုင်ကြရသည်။

လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်မှုသည် စီးပွားရေးအရ အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်သော အကျိုးသက်ရောက်မှုများ ရှိပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များတွင် မီးမောင်းထိုးပြခဲ့သကဲ့သို့ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်မှုသည် ဒေသခံများ၏စီးပွားရေးတွင် ထည့်ဝင်မှုရှိပြီး စားသောက်ကုန်၊ ဝန်ဆောင်မှုဝယ်လို့အားနှင့် အခြေခံအဆောက်အအုံ ဖွံ့ဖြိုးမှုများအတွက် အဓိကမောင်းနှင်သော တွန်းအားဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းသည် မြန်မာနိုင်ငံရှိ ကျေးလက်နေလူတန်းစားဆင်းရဲသူများအတွက် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းနှင့်စားဝတ်နေရေးရင်းမြစ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး စိုက်ပျိုးရေးလုပ်ငန်းအပြင် အချိန်ပိုင်းနှင့်ရာသီအလိုက်လုပ်ကိုင်သော လုပ်ငန်းလည်းဖြစ်ပါသည်။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းသည် လုပ်အားကိုသာ အားထားပြီးလုပ်ကိုင်ရသော အလုပ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး များစွာသော ရင်းနှီးငွေ မလိုအပ်ပါ။ ဆိုလိုသည်မှာ အကြီးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းနှင့်မတူ ကျေးလက်နေလူတန်းစား၊ လုပ်ငန်းကျွမ်းကျင်မှုမရှိသည့် လူမှုအသိုက်အဝန်းအတွက် အခွင့်အလမ်းများပေးစွမ်းနိုင်ပြီး ဆင်းရဲမှုလျော့ချရေးကို တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှ ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်မှုကဏ္ဍတွင် နီးစပ်ရာတိုင်းဒေသကြီး သို့မဟုတ် ပြည်နယ်များမှ ပြောင်းရွှေ့လုပ်ကိုင်သူများရှိပါသည်။ MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ လုပ်သားပြောင်းရွှေ့မှုသည် သတ္တုတူးဖော်သည့်

အတိတ်ကလုပ်ကိုင်ခဲ့သော တူးဖော်မှုများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြောင်းရွှေ့လာကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ဥပမာ ကချင် ပြည်နယ်မှ နိုင်ငံ၏အခြားဒေသများတွင် သတ္တုတူးဖော်ရန် သွားရောက်ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် တရားမဝင်မှုများ များပြားခြင်းကြောင့် လက်လုပ်လက်စားများ၏ ထုတ်လုပ်မှုပမာဏ မည်မျှ ရှိသည်ကို တွက်ဆရန်ခက်ခဲပါသည်။ သို့မဟုတ် ရှေ့တွင်ဆုံးရှုံးခံပြီးသော ငွေကြေးဆိုင်ရာအကျိုးအမြတ်များ အပါအဝင် ဤကဏ္ဍ၏ အမှန်တကယ် စီးပွားရေးဆိုင်ရာအကျိုးသက်ရောက်မှု အလားအလာများကို တွက်ဆရန် ခက်ခဲပါသည်။ သို့သော် အခြားနိုင်ငံများရှိ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများအပေါ် လေ့လာချက်များအရ အလုပ်အကိုင် အခွင့်အလမ်းဖန်တီးမှုနှင့်ဒေသစီးပွားရေး၊ ကိုယ်ပိုင်စွန့်စားလုပ်ငန်းများ ဖွံ့ဖြိုးမှုရှိသည့်အပြင် စီးပွားဖြစ်ထုတ်လုပ်နိုင်မှုမရှိနိုင်ဟု ယူဆရပြီး ဓာတ်သတ္တုအခွင့်အလမ်းများအဖြစ် တွေးဆနိုင်သည့် သေးငယ်သော သတ္တုသိုက်များကို လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းမှ ထုတ်လုပ်နိုင်သည်ကို တွေ့ရပါသည်။²¹²

လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်မှုသည် ဆင်းရဲသားလျော့ချရေးတွင် များစွာထည့်ဝင်မှုများရှိနေသည်ဟု ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်း၌ ပိုမိုလက်ခံနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သို့သော် ၎င်းနှင့်ဆက်စပ်နေသည့် လူမှုရေးနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများကို ကျော်လွှားသွားနိုင်ရန် ပံ့ပိုးပေးရန် လိုအပ်ပါသည်။²¹³

သို့သော် တရားမဝင်သတ္တုတူးဖော်ခြင်း၏ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များအတွက်ပေးဆပ်ရသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ပျက်စီးမှုများ၊ ဆိုးရွားသည့် လူမှုရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများသည် မှတ်သားဖွယ်ရာ ကြီးမားလှပါသည်။ အခြားသောနိုင်ငံများ၏ အစိုးရများသည် ဥပမာ ပီရူးနိုင်ငံသည် တရားမဝင်တူးဖော်မှုများနှင့် ဆက်နွယ်နေသည့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ ပြန်လည်ထိန်းသိမ်းမှုများနှင့် တရားဝင်ပြုလုပ်ခြင်းမရှိရှိလာမည့် အနာဂတ်ငွေကြေးဆိုင်ရာဝင်ငွေအလားအလာများကို ချိန်ထိုးသုံးသပ်ခဲ့ရာ တရားဝင်ပြုလုပ်ခြင်းသည် နိုင်ငံတော်အတွက် စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်များ ပိုမိုရှိလာမည်ဟု ကောက်ချက်ချခဲ့ပါသည်။²¹⁴

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဤကဏ္ဍ၏ စီးပွားရေးအရ အရေးကြီးပုံနှင့် ဖွံ့ဖြိုးမှုဆိုင်ရာအလားအလာများကို အသိအမှတ် မပြုသေးပါ။ သို့သော် တရားဝင်ပြုလုပ်မှုကိုမူ ၂၀၁၅ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းဥပဒေနှင့် ၂၀၁၈ ခုနှစ် နည်းဥပဒေပါ လိုင်စင်ထုတ်ပေးရေး စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများတွင် အသိအမှတ်ပြု ထည့်သွင်းထားပြီးဖြစ်ပါသည်။ လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်ခြင်းအတွက် သီးသန့်ထည့်သွင်းဖော်ပြထားခြင်း မရှိပါ။ စီးပွားရေးဆိုင်ရာရှုထောင့်များက ကြည့်လျှင် နိုင်ငံတော်မှ အခွန်ဘဏ္ဍာများ မြှင့်တင်နိုင်ရုံသာမက တရားဝင်ပြုလုပ်လိုက်ခြင်းဖြင့် အခြေခံစက်ပစ္စည်းများကဲ့သို့ ကုန်ပစ္စည်းနှင့် ဝန်ဆောင်မှုဒေသ၏ သွင်းအားစုကွင်းဆက်များကို ပိုမိုအားပေးစေမည် ဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိတွင် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ထိုကဲ့သို့ဝန်ဆောင်မှုများကို အထူးသဖြင့် နိုင်ငံ၏မြောက်ပိုင်းဒေသများတွင် တရုတ်ပြည်မှတင်သွင်းအသုံးပြုကြပါသည်။ လက်လုပ်လက်စားများကို အောင်မြင်စွာ တရားဝင်ပြုလုပ်ပြီး ဈေးကွက်၊ ငွေကြေးပံ့ပိုးမှု၊ သတင်းအချက်အလက်နှင့်သင်တန်းပို့ချမှုများ ပိုမိုရရှိစေပါက ရရှိလာသည့် ပိုမိုကောင်းသည့် အသိပညာနှင့်နည်းပညာများဖြင့် ထုတ်လုပ်မှုပိုမိုကောင်းမွန်လာ၍ မျှတသည့် ဈေးကွက်ပေါက်ဈေးရရှိစေပြီး ရေရှည်စဉ်ဆက်မပြတ် ထုတ်လုပ်သွားနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ လက်ရှိအခြေအနေတွင် အသုံးပြုရသော သွင်းအားစုကွင်းဆက်များသည် ထုတ်လုပ်မှု မတိုင်မီပေးဆောင်ရသော ငွေကြေးပံ့ပိုးသူများ၏ ထွက်ရှိလာသည့်ပစ္စည်းအပေါ် ၃၀% နှင့်အထက်ပေးချေမှုကို ထိန်းချုပ်ရန် အကန့်အသတ်များ ရှိနိုင်ပါသည်။

လက်လုပ်လက်စားများကို တရားဝင်လုပ်ခြင်း၏ရည်ရွယ်ချက်သည် ၎င်းတို့၏အခြေအနေ၊ အစိုးရနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်အခြေအနေများ တိုးတက်စေရန် ဖြစ်သင့်ပါသည်။ အခြားနိုင်ငံများ၏ အတွေ့အကြုံများအရ တရားဝင်ပြုခြင်း အောင်မြင်စေရန် လုပ်ငန်းစဉ်များကို လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးသူများ၏ အခြေအနေမှန်ကိုထင်ဟပ်စေပြီး ၎င်းတို့၏

212 တာဝန်ယူမှုရှိသော သတ္တုတူးဖော်မှုအတွက် မဟာမိတ်၊ လက်တင်းအမေရိက၊ အာဖရိကနှင့်အာရှဒေသများရှိ အတွေ့အကြုံများအပေါ်အခြေခံပြီး လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေးစားရွှေတူးဖော်ရေးကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်ရေး ပါဝင်သည့်သူများအတွက် သုံးသပ် ချက်များ။ စက်တင်ဘာ ၂၀၁၁ ခုနှစ်။
213 UNEP အီကွေဒေါ်၊ မွန်ဂိုးလီးယား၊ ပီရူး၊ တန်ဇန်နီးယားနှင့် ယူဂန်ဒါနိုင်ငံများ၏ တွေ့အကြုံများအပေါ် အခြေခံပြီး လက်လုပ် လက်စားနှင့်အသေးစားရွှေတူးဖော်ရေးကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်ရေး ပါဝင်သည့်သူများအတွက် သုံးသပ်ချက်များ။ ဇွန်လ ၂၀၁၂ ခုနှစ်။
214 Gestión, Gobierno prevé recaudar hasta s/9,230 millones con formalización de mineros, 12 May 2014

အကျင့်နှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများပြောင်းလဲလာရေးအတွက် စီးပွားရေးအကျိုးအမြတ်ဆွဲဆောင်မှုနှင့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများဖြင့် ချဉ်းကပ်လက်ခံလုပ်ဆောင်ရမည် ဖြစ်ပါသည်။²¹⁵ ထို့ကြောင့် လက်လုပ်လက်စားများအတွက် လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်သည် သတင်းအချက်အလက်ပညာပေးခြင်း၊ နည်းပညာဆိုင်ရာပံ့ပိုးမှု၊ ငွေကြေးနှင့်ဈေးကွက်ရရှိနိုင်အောင် ဆောင်ရွက်ပေးခြင်းများ အပါအဝင် လက်ခံနိုင်ခြင်း၊ ရိုးရှင်းခြင်း၊ အခွန်အဆင့်နှင့်နည်းလမ်းများကို လက်ခံနိုင်ခြင်း သတ္တိတွင်းလုပ်သားများကို တွဲဖက်ပံ့ပိုးပေးမည့်အစီအစဉ်များ လုပ်ဆောင်ပေးရန် လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။

အခြားနိုင်ငံများတွင် လက်လုပ်လက်စားလုပ်ကိုင်သူများကို အပြည့်အဝတားမြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် ကန့်သတ်တားမြစ်ခြင်းများဖြင့် တရားမဝင်မှုနှင့် လာဘ်ပေးလာမှုများကို ကာကွယ်တိုက်ဖျက်ရန် လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် ထိရောက်မှုမရှိပါ။²¹⁶ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်းနှင့် သတ်မှတ်ချက်များလိုက်နာစေရန်အတွက် အားဖြည့်လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်ပြီး အတွေ့အကြုံများအရ အပြည့်အဝတားမြစ်ခြင်း သို့မဟုတ် ကန့်သတ်တားမြစ်ခြင်းများဖြင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တိတွင်းလုပ်သားများကို တွဲဖက်ပံ့ပိုးမည့်အစီအမံများမပါဘဲ ကိုင်တွယ်ခြင်းသည် ၎င်းတို့က တရားမဝင်မှုများကို ပိုမိုဦးတည်သွားစေပါသည်။²¹⁷ ဤနည်းလမ်းများသည် မိုင်းလုပ်သားများနှင့် ၎င်းတို့ကို ကုန်စည်နှင့်ဝန်ဆောင်မှုများ ထောက်ပံ့ပေးနေသော ဒေသခံလူမှုအသိုင်းအဝိုင်းများအား ဆိုးရွားစွာထိခိုက်စေသည်ကို တွေ့ရှိပါသည်။²¹⁸ ထို့ကြောင့် ဤကဏ္ဍသည် အမှုအခင်းများပိုမိုဖြစ်စေသည့် နည်းလမ်းအဆင့်များကို ရှောင်ရှားသင့်ပါသည်။

လက်လုပ်လက်စားသတ္တိတူးဖော်ခြင်းနှင့် စပ်လျဉ်း၍ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော သတ္တိတွင်းဥပဒေသည် လက်လုပ်လက်စားများကို ၎င်းတို့လုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် ခွင့်ပြုမိန့်ရရှိစေရန် ဖြစ်နိုင်သည့်နည်းလမ်းများ ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်ကို ဗဟိုထိန်းချုပ်မှုလျော့နည်းစေခြင်းသည် တရားမဝင် သတ္တိတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဥပဒေအောက်တွင်းသို့ ပြန်လည်ထည့်သွင်းပေးထားပါသည်။ သို့သော် ဥပဒေကို လိုက်နာမှုမရှိခြင်းအတွက် တင်းကျပ်သည့် ပြစ်ဒဏ်များထည့်သွင်းထားပါသည်။ ဥပမာ-လက်လုပ်လက်စားသတ္တိတူးဖော်ခြင်းများအတွက် သတ်မှတ်ထားသည့် ခွင့်ပြုမိန့်များမရှိလျှင် ပြစ်ဒဏ်ပေးခံရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထိုသို့ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း အပြောင်းအလဲများ လိုက်နာရန် အချိန်ယူမည်ဖြစ်ပြီး မည်သို့တိကျစွာလိုက်နာရမည်ကို ဆန်းစစ်နိုင်ရန် သုတေသနများ ဆက်လက်လုပ်ဆောင်ရမည်ဖြစ်ပါသည်။ MCRB နှင့်အခြားရင်းမြစ်များမှ ကနဦးသုံးသပ်ချက်များအရ လက်လုပ်လက်စားသတ္တိတူးဖော်သူများအတွက် ခွင့်ပြုမိန့်ထုတ်ပေးသည့် လုပ်ငန်းစဉ်သည် ရှုပ်ထွေးမှုများ ရှိနေမည်ဖြစ်ပြီး လက်လုပ်လက်စားအနေဖြင့် လုံလောက်စွာ မသိရှိနိုင်သေးသည့် အခြေအနေလည်း ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် အပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းများသည် ဒုက္ခရောက်နေသောသူများအတွက် မလိုလားအပ်သည့် ရလဒ်များထွက်ပေါ်လာနိုင်ပါသည်။ ဥပမာ - လက်ရှိတွင် လက်လုပ်လက်စားများအတွက် ခွင့်ပြုချက်ရယူရန် အဆင့် (၈)ခုပါသော လျှောက်ထားချက်ကို လုပ်ဆောင်ရသည်။ ၎င်းတွင် အစိုးရအာဏာပိုင်များဖြစ်သည့် မြို့နယ်၊ တိုင်း/ပြည်နယ်နှင့်နိုင်ငံတော်အဆင့် တို့ပါသည့် အစိုးရ အဆင့် (၃) ခုကို ဖြတ်ကျော်ရပါသည်။²¹⁹

လက်လုပ်လက်စားသတ္တိတူးဖော်မှုကို ဆက်လက်တရားဝင်အောင်ပြုလုပ်မည်ဆိုပါက အစိုးရအနေဖြင့် လက်လုပ်လက်စားများ ကြိုတွေ့ရသည့် စိန်ခေါ်မှုများကို အပြည့်အဝနားလည်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ၎င်းတွင် စည်းမျဉ်းဥပဒေအသစ်သည် လက်လုပ်လက်စားများလိုင်စင်ရယူရန် လုပ်ဆောင်သည့်အခါ မက်လုံးပေးမှု သို့မဟုတ် မက်လုံးမရှိမှုများ မည်သို့ပေးသည်ကို နားလည်အောင်ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်

215 UNEP အီကွေဒေါ်၊ မွန်ဂိုးလီးယား၊ ပီရူး၊ တန်ဇမ်နီးယားနှင့် ယူဂန်ဒါနိုင်ငံများ၏ တွေ့အကြုံများအပေါ် အခြေခံပြီး လက်လုပ် လက်စားနှင့်အသေးစားရွှေတူးဖော်ရေးကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်ရေး ပါဝင်သည့်သူများအတွက် သုံးသပ် ချက်များ။ ဇွန်လ ၂၀၁၂ ခုနှစ်။
216 Ibid
217 Ibid, IPIS ရိုဝမ်းဒါနှင့် ကွန်ဂို ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံများတွင် လက်လုပ်လက်စားသတ္တိတူးဖော်မှုကို တရားဝင်ပြုလုပ်ခြင်း၊ ဒီဇင်ဘာလ ၂၀၁၂။ Aljazeera အမေရိက၊ ပီရူးနိုင်ငံတွင် စဉ်ဆက်မပြတ် မိုင်းလုပ်သားများ၏ တင်းကျပ်သော အနာဂတ်အလားအလာ။ ၂၀ ရက် စက်တင်ဘာလ၊ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။
218 Sara Geenen, အန္တရာယ်ရှိသော လောင်းကြေး၊ ကွန်ဂို ပြည်သူ့သမ္မတနိုင်ငံတွင် လက်လုပ်လက်စားသတ္တိတူးဖော်ခြင်းကို တရားဝင်ပြုလုပ်ရန် စိန်ခေါ်မှုများ။ စက်တင်ဘာလ ၂၀၁၂။ Boris Verbrugge နှင့် Beverly Besmanos, လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေး စားသတ္တိလုပ်ငန်းများ တရားဝင်ပြုလုပ်ခြင်း၊ လုပ်သားစွမ်းအားကို အားနည်းစေသည်။ (၂၀၁၆) အရင်းအမြစ်များ မူဝါဒ - စာမျက်နှာ ၁၃၄-၁၄၀။
219 MCRB တွေ့ဆုံဆွေးနွေးချက်များ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

ကို ပိုမိုလက်ခံနိုင်ပြီး ရိုးရှင်းအောင်ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ လက်လုပ်လက်စားများ၏ လုပ်ငန်းများကို လည်း အကျိုးရှိအောင်လုပ်ဆောင်ထားရန် လိုအပ်ပါသည်။²²⁰ တရားဝင်ပြုလုပ်ခြင်းကြောင့် စီးပွားရေးဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်သွားနိုင်မှုကိုလည်း လျော့ချရမည်ဖြစ်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် တရားဝင်ပြုလုပ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဒီဇိုင်း ရေးဆွဲခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းတူးဖော်မှုကြောင့်ဖြစ်ပေါ်သော ထိခိုက်မှုများကို စီမံခန့်ခွဲရန် အစီအမံများကို အကောင် အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းတို့တွင် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းလုပ်သားများကို ပါဝင်စေပြီး အောက်ခြေအဆင့် ပေါင်းစည်းလုပ်ကိုင်ခြင်း ပြုလုပ်သွားရန် အရေးကြီးပါသည်။²²¹ လုပ်အားစုများရှိ အဖွဲ့အစည်းအမျိုးမျိုးနှင့် ပါဝင်မှုကို လည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။ လုပ်အားစုနှင့်အခြားပါဝင်သည့် အဖွဲ့အစည်းအကြား ဤကဏ္ဍ၏ အနိမ့် ဆုံးသူများကိုလည်း အကျိုးရှိအောင် လုပ်ဆောင်ပေးရမည် ဖြစ်ပါသည်။ တရားဝင်အောင်လုပ်ဆောင်သည့် လုပ်ငန်း စဉ်သည် အလုပ်သမားအဖွဲ့အစည်းများအား အသင်းများနှင့်/သို့ သမဝါယမအသင်းများဖြစ်ပါလာစေရန် အားပေး သင့်ပါသည်။²²² လိုင်စင်အတွက်လုပ်ဆောင်ရမည့်အချက်များ သိစေရန် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းလုပ်သား များကို သင်တန်းပို့ချခြင်းများ လိုအပ်မည်ဖြစ်ပြီး ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုးရွားစွာ ထိခိုက်မှုများလျော့ချရန်အတွက် လည်း လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်များ ထိန်းချုပ်သည့်နေရာများရှိ လက်လုပ်လက်စားများကို တရားဝင်ပြုလုပ်ရန် တိုင်း ရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် သင့်လျော်သည့်သူများပါဝင်သည့် အထူးချဉ်းကပ်ပုံနည်းနာ လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ တိုင်းနှင့်ပြည်နယ်များတွင် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်ရာ၌ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် ပဋိပက္ခများကြောင့် အတားအဆီးဖြစ်နေပြီး အချို့နေရာများတွင် အစိုးရထိန်းချုပ်မှု အကန့်အသက်များရှိနေပါသည်။ (အပိုင်း ၅-၆။ ပဋိပက္ခနှင့်လုံခြုံရေးကိုကြည့်ရန်)။ လက်လုပ်လက်စားသတ္တုကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်သည့် အဆင့် များတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင် သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများ၏ အခန်းကဏ္ဍကို ဦးတည် ပြုလုပ်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။ အဘယ့်ကြောင့်ဆိုသော် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတူးဖော်မှုများသည် အကြီး စားလုပ်ငန်းလုပ်ကွက်များနှင့် ဆက်စပ်သောနေရာများတွင်ဖြစ်သောကြောင့်ဖြစ်ပါသည်။ လက်လုပ်လက်စား သတ္တု တူးဖော်မှုအတွက် ခွင့်ပြုမိန့်ပေးခြင်းနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ကုမ္ပဏီများ၏အခန်းကဏ္ဍနှင့်တာဝန်များသည် ဖော်ဆောင်မှု လုပ်ငန်းများတွင် ထည့်သွင်းကိုင်တွယ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

စိတ်ဝင်စားသူများ၏ပါဝင်မှုဖြင့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများနှင့်အညီ တရားဝင်ပြုလုပ်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ကို ကောင်းမွန်စွာ ပြုလုပ်ပါက အစိုးရအနေဖြင့် လက်လုပ်လက်စားများကို ပိုမိုကြီးကြပ်နိုင်မှု၊ အခွန်ကောက်ခံခြင်းနှင့်ပိုမိုကောင်းမွန် သော ကျန်းမာရေး၊ ဘေးကင်းရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စံချိန်စံညွှန်းများနှင့်လုံခြုံရေးများကို ပိုမိုလုပ်ဆောင် နိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍဆိုင်ရာ အစိုးရဌာနများအကြား ဆွေးနွေးပွဲမှ အစိုးရအတွက် လက်လုပ်လက်စားနှင့် အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုလမ်းညွှန်ချက်များကို ထုတ်ပြန်ခဲ့ပါသည်။ ၎င်းသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် အသုံးဝင်သောလမ်းညွှန်ချက်ဖြစ်ပြီး လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေးစား သတ္တုတူး ဖော်ခြင်းစီမံခန့်ခွဲသည့် မဟာဗျူဟာအား ထိရောက်စွာ မည်သို့ ဖွံ့ဖြိုးအောင်ဆောင်ရွက်မည်၊ အကောင်အထည်ဖော် မည်နှင့် စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုမည်ဟူသည့် လုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်ဆင့်ကို လမ်းညွှန်ပေးပါသည်။²²³

220 တရားဝင်ပြုလုပ်ရန် ချဉ်းကပ်ပုံများ - တာဝန်ယူမှုရှိသော သတ္တုတူးဖော်မှုအတွက် မဟာမိတ်၊ လက်တင်းအမေရိက၊ အာဖရိကနှင့်အာရှဒေသများရှိ အတွေ့ အကြုံများအပေါ်အခြေခံပြီး လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေးစားရွှေတူးဖော်ရေးကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်ရေးပါဝင်သည့်သူများအတွက် သုံးသပ်ချက်များ၊ စက်တင်ဘာ ၂၀၁၁ ခုနှစ်။

221 Salo et al, Madre de Dios gold fields ပီရူးနိုင်ငံတွင် လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေးစားလုပ်ငန်းများကို တရားဝင်လုပ်ဆောင် ခြင်းအတွက် ဒေသခံအမြင်များ။ (၂၀၀၆ ခုနှစ်) သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ် အဖွဲ့အစည်း ဖင်လန်နိုင်ငံ။

222 UNEP အအီကွေဒေါ်၊ မွန်ကိုလီးယား၊ ပီရူး၊ တန်ဖန်နီးယားနှင့် ယူဂန်းဒါနိုင်ငံများ၏ တွေ့အကြုံများအပေါ်အခြေခံပြီး လက်လုပ်လက်စားနှင့် အသေးစားရွှေတူး ဖော်ရေးကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်ရေး ပါဝင်သည့်သူများအတွက် သုံးသပ်ချက်များ။ ဇွန်လ ၂၀၁၂ ခုနှစ်။

223 အစိုးရအတွက် IGF လမ်းညွှန်ချက်များ၊ လက်လုပ်လက်စားနှင့်အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းအတွက် စီမံခန့်ခွဲမှု၊ ဇန်နဝါရီလ၊ ၂၀၀၇ ခုနှစ်။

နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်းများ (SOEs) အုပ်ချုပ်မှုနည်းစနစ်နှင့် တပ်မတော်နှင့် ပေါင်းစည်းလုပ်ကိုင်သော ကုမ္ပဏီများ

အပိုင်း (၂) စည်းမျဉ်းဥပဒေများနှင့်မူဝါဒ မူဘောင်များတွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ လက်ရှိအုပ်ချုပ်မှု ကွန်ယက်တွင် နိုင်ငံပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်း (SOEs) သည် MoNREC ၏ လက်အောက်တွင်ရှိပြီး စီးပွားရေးနှင့်စည်းကမ်း ထိန်းသိမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှစ်ခုလုံးကို လုပ်ဆောင်ပါသည်။²²⁴ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် နိုင်ငံ၏သတ္တုကဏ္ဍတွင် အရေးကြီးသည့် အခန်းကဏ္ဍတွင် ရှိနေပြီး သတ္တုတူးဖော်ခြင်းမှရရှိသော ဝင်ငွေအများစုသည် ၎င်းတို့မှ ရရှိပါသည်။ ၎င်းလုပ်ငန်းများသည် နိုင်ငံတော်ဘဏ္ဍာငွေစာရင်းအတွင်းသို့ ဥပဒေနှင့်အညီ စုစုပေါင်း အမြတ်ငွေ၏ ၄၅% ကို ပေးသွင်းရပါသည်။ သို့သော် ထိုလုပ်ငန်းများအနေဖြင့် ကုန်ကျစရိတ်များကို နုတ်ယူ နိုင်ပြီး စုစုပေါင်း အသားတင်အမြတ်ငွေပေါ်မှ ကျန်ရှိသော အမြတ်ငွေ ၅၅%ကိုလည်း နုတ်ယူထားနိုင်ပါသည်။ အရှုံးပြုနေသော နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် လုပ်ငန်းလည်ပတ်ရန်သုံးသည့် မတည်ငွေ၏ ၂၀% ကို မည်သည့်ပေးထားသည့်နှစ်အတွင်းမဆို အစိုးရထံမှ လွှဲပြောင်းလက်ခံယူနိုင်ပါသည်။²²⁵ နိုင်ငံတော်ပိုင် လုပ်ငန်းတစ်ခုစီမှ ရရှိငွေနှင့်ထုတ်ပေးငွေတို့သည် အမျိုးသားဘတ်ဂျက်ငွေကို ထိခိုက်ခြင်းမရှိ၍ ၎င်းတို့၏ အကျိုးအမြတ်နှင့် ငွေကြေးစီးဆင်းမှုကို အတားအဆီးလည်း မဖြစ်ပါ။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေနှင့်သတ္တုတွင်းကဏ္ဍများရှိ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် တစ်နှစ်လျှင် အမေရိကန်ဒေါ်လာ (၁) ဘီလီယံနှင့်အထက်ကို (ဘဏ္ဍာနှစ် ၂၀၁၂/၂၀၁၃နှင့် ၂၀၁၃/၂၀၁၄ နှစ်များတွင် အစိုးရအသုံးစရိတ်၏ ၅၀%နှင့်ညီမျှသော) အသုံးပြုခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းထားခြင်းများရှိပါသည်။ သို့သော် ထုတ်လုပ်ခြင်း စာရင်းဇယား၊ လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်း၊ ဝင်ငွေ၊ ကုန်ကျစရိတ်များနှင့် ဖက်စပ်လုပ်ကိုင်မှုများနှင့်သက်ဆိုင်သော အချက်အလက် တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းကိုသာ ရရှိခဲ့ပါသည်။ ပူးပေါင်းဦးဆောင်ရွက်မှု၊ လက်ဝဲရိုပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် အခြားငွေကြေးဆိုင်ရာ အချက်အလက်အားလုံးနီးပါး မရရှိခဲ့ပါ။²²⁶ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း၏ ငွေကြေးစီးဆင်းမှု၊ ခေါင်းဆောင်မှု၊ ဖွဲ့စည်းမှုအချက်အလက် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုမရှိပဲ ဘေးအန္တရာယ်များ၊ အကျင့်ပျက်ခြစားခြင်းနှင့် ငွေကြေးဆိုင်ရာအလွဲသုံးစားလုပ်မှုများ အပါအဝင် ၎င်းတို့၏လုပ်ငန်းစဉ်များကို တိကျစွာစိစစ်ရန် မဖြစ်နိုင်ပါ။

ထို့အပြင် စီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာ ရှုပ်ထွေးမှုများ ဆက်လက်ရှိနေပါသည်။ သတ္တုတွင်းနှင့်ဆက်နေသော နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှတစ်ဆင့် အစိုးရရရှိနေသော မည်သည့်အကျိုးအမြတ်ကိုမဆို အစိုးရမှ အရေးကြီးသည့်ဝန်ဆောင်မှုများ လုပ်ဆောင်ပေးရန်အတွက် အရေးကြီးပြီး အလားအလာရှိသည့်ငွေကြေး အရင်းအမြစ်တစ်ခုလည်း ဖြစ်ပါသည်။ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုအားနည်းခြင်းကို မြန်မာနိုင်ငံ EITI အစီအစဉ်တွင် ထည့်သွင်းကိုင်တွယ်ရန် လိုအပ်မည်ဖြစ်ပါသည်။

တပ်မတော်ကုမ္ပဏီ (၂) ခုဖြစ်သည့် မြန်မာ့စီးပွားရေးကော်ပိုရေးရှင်း(MEC) နှင့်ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံ စီးပွားရေးဦးပိုင်လီမိတက် (UMEHL) တို့သည် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် အရေးကြီးသည့်အခန်းကဏ္ဍတွင်ပါ ဝင်နေပါသည်။ MEC သည် တပ်မတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းတစ်ခု သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းနှင့်ညီမျှသော လုပ်ငန်းဖြစ်ပါသည်။ UMEHL သည် တပ်မတော်မှလူများပိုင်သည့် ရှယ်ယာများဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ကုမ္ပဏီတစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ UMEHL သည် လိုင်စင်ထုတ်ပေးသည့် အခွင့်အာဏာများအတွက် လက်တွေ့တွင်အရေးပါပြီး သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများဖြစ်ပေါ်လာရန် ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီများဖြင့် ဖက်စပ်လုပ်ကိုင်ပြီး UMEHL ကလည်း တရားဝင်လိုင်စင်ကို ကိုင်ဆောင်ထားပါသည်။²²⁷ ထို့အပြင် တရားဝင် စာချုပ်စာတမ်းများတွင် ၎င်းတို့၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုဖြင့် ကုမ္ပဏီများအတွက် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ ဆောင်နိုင်ရန် အပြန်အလှန် နားလည်မှုဖြင့်

224 NRG I ၊ ရွှေရောင်စုံထားသော ဂိတ်စောက်များ၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတော်ပိုင် ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေနှင့်သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ။ ဇန်နဝါရီလ ၂၀၁၆။
225 Ibid
226 NRG I မြန်မာနိုင်ငံနှင့် သဘာဝအရင်းအမြစ်များ အသိုအမျှတ်ပြုအဖွဲ့အစည်း ။ ဇန်နဝါရီလ၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ်။
227 NRG I ၊ ရွှေရောင်စုံထားသော ဂိတ်စောက်များ၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတော်ပိုင် ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေနှင့်သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ။ ဇန်နဝါရီလ ၂၀၁၆။ စာမျက်နှာ - ၂၀။

ဖွင့်ဟပြောဆိုခြင်းမရှိဘဲ သဘောတူညီမှုများရှိနေပြီး အချို့သောဒေသများတွင် စီးပွားလုပ်ငန်းများလုပ်ကိုင်လိုသော ကုမ္ပဏီများသည်လည်း အလားတူပုံစံမျိုး လိုအပ်ပါသည်။ လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁၀)တွင် လက်ရှိပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုတွင် ပါဝင်နေသော နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့်တပ်မတော်နှင့်ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်သော ကုမ္ပဏီများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ စိတ်ဝင်စားမှုဖြစ်စေသည့် နောက်ခံအကြောင်းအရင်း (၅) ချက်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။²²⁸

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၁၀။ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့်တပ်မတော်နှင့်စပ်ဆက်နေသော ကုမ္ပဏီများ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်အတွက် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရမည့် အကြောင်းအရင်း (၅) ချက်။

- ၁။ **ပွင့်လင်းမြင်သာမှု။** နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည်ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာငွေအပေါ်တွင် သိသာသော ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုရှိသော်လည်း ၎င်းတို့၏စီမံခန့်ခွဲမှုများတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုများ လိုအပ်နေပါသည်။ ထိုကဲ့သို့ လိုအပ်ချက်များတွင် နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ ဝင်ငွေများ၊ ငွေကြေးဆိုင်ရာ အကျိုးအမြတ်များ၊ လုပ်ဆောင်မှုများနှင့် ခေါင်းဆောင်မှု ဖွဲ့တည်ဆောက်ထားသည့်ပုံစံများအား အများပြည်သူအား ထုတ်ဖော် ပြောကြားရန် လိုအပ်ခြင်းတို့ပါဝင်သည်။ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအနေဖြင့် မြန်မာ EITI အဖွဲ့ ဝင်ဖြစ်ပါက ပွင့်လင်းမြင်သာမှုပိုမိုရရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။
- ၂။ **ငွေကြေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်နှင့်စာရင်းကို တိုးတက်လာအောင်ဆောင်ရွက်ခြင်း။** အစိုးရအနေဖြင့် နိုင်ငံတော်ပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို သိသာသည့် ငွေကြေးဆိုင်ရာ လုပ်ပိုင်ခွင့်များပေးထားပြီးဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့အနေဖြင့် အသားတင်စုစုပေါင်းအမြတ်၏ ၅၅% အထိ 'Other Accounts စာရင်း' တွင် သိမ်းထားနိုင်ပြီး ပုံမှန်နှစ်ပတ်လည် ဘတ်ဂျက်ဆွဲသည့် လုပ်ငန်းစဉ်အတွင်း ပါဝင်မှုမရှိပါ။ ၎င်းတွင်လည်း ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ပိုမိုရရှိရန်လိုအပ်ပါသည်။
- ၃။ **နိုင်ငံပိုင်လုပ်ငန်းများ၏လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အသုံးပြုရန်ယူထားသည့် ငွေကြေးအကြားကွင်းဆက်။** လက်ရှိတွင် နိုင်ငံပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအတွက်လုပ်ဆောင်မည့် လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် အပ်နှင်းထားသော ငွေကြေးအကြား ရှင်းလင်းသည့်ဆက်စပ်မှုမရှိပါ။ နိုင်ငံပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများကို ခွင့်ပြုပေးထားသည့်ငွေကြေးပမာဏသည် ၎င်းတို့၏တာဝန်များ လုပ်ဆောင်ရန် ကုန်ကျမည့်ငွေပမာဏထက် လွန်စွာများနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ၎င်းကို ပြန်လည်ဆန်းစစ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။
- ၄။ **နိုင်ငံတော်ပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏အခန်းကဏ္ဍနှင့်တာဝန်များ။** နိုင်ငံတော်ပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများသည် စီးပွားရေးနှင့် စည်းကမ်းထိန်းချုပ်မှုအပိုင်း နှစ်ခုလုံးလုပ်ဆောင်ရသည်။ သတ္တုတွင်းလုပ်သောနိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ ကုန်သွယ်မှုနှင့်မဆိုင်သည့် လုပ်ဆောင်မှုများသည် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကဏ္ဍနှင့်ယှဉ်လျှင် နည်းပါးပါသည်။ သတ္တုတွင်းလုပ်သော နိုင်ငံတော်ပိုင်လုပ်ငန်း၏ကုန်သွယ်မှုနှင့်မဆိုင်သည့် အခန်းကဏ္ဍများတွင် အကျိုးစီးပွားပဋိပက္ခအား ရှောင်ရှားနိုင်ရန်စိစစ်ရမည်။ ယခုပါဝင်နေသောသူများ၏အခန်းကဏ္ဍ အတိအကျကို အစိုးရနှင့်အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့နှစ်ခုလုံးအတွက် ရှင်းလင်းရန်လိုအပ်ပါသည်။
- ၅။ **တပ်မတော်နှင့် ဆက်နွယ်နေသောကုမ္ပဏီများ။** MEC နှင့် UMEHL တို့၏ သတ္တုလုပ်ငန်းတွင် ပါဝင်မှုသည် MONREC ၏ SOEs နှင့် သီးခြားစီရှိနေပါသည်။ သို့သော် လေ့လာချက်များအရ ထိုကုမ္ပဏီများသည် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း၏ အဓိကနေရာတွင်ပါဝင်နေပြီး သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းများ မည်သူ့ကိုချထားပေးရမည်ကို ဆုံးဖြတ်ချက်နှင့်ထုတ်လုပ်မှုရရှိသည့်အကျိုးအမြတ်များခွဲဝေရေးတွင်အလားတူအရေးကြီးသည့်အခန်းကဏ္ဍမှ လုပ်ဆောင်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် SOEs များ၏ အခွင့်အာဏာနှင့်ထပ်တူကျနေသောကြောင့် ရှုပ်ထွေးခြင်းများ ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် အများပြည်သူတာဝန်ယူမှု တာဝန်ခံမှုကိုဟန့်တားစေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဤကုမ္ပဏီများ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့်လုပ်ဆောင်ချက်များကိုလည်း ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု လုပ်ငန်းစဉ်တွင် ထည့်သွင်းသင့်ပါသည်။

228 ယခုစာပုံးကို NRG I ၊ ကောက်နုတ်ထားပါသည်။ ရွှေရောင်ဖုံးထားသော ဂိတ်စောက်များ၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံတော်ပိုင် ရေနံ၊ သဘာဝဓာတ်ငွေ့နှင့် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများ။ ဇန်နဝါရီလ ၂၀၁၆။ စာမျက်နှာ ၁ -၃။

ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ခြင်း

ဇန်နဝါရီလ ၂၀၁၃ ခုနှစ်တွင် ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂ၏ အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေးသဘောတူစာချုပ်ကို မြန်မာနိုင်ငံသည် အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးခဲ့ပါသည်။²²⁹ သို့သော် OECD ၏ အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေး သဘောတူညီချက်ကိုမူ လက်မှတ်ရေးထိုးရသေးပါ။ နိုင်ငံအနေဖြင့် ၂၀၁၂ ခုနှစ်မှ စတင်၍ ပွင့်လင်းမှုများပိုမိုလုပ်လာပြီး EITI တွင် အဖွဲ့ဝင်ခြင်း၊ ပုံမှန်မဟုတ်သော ငွေပေးချေမှုနှင့် လာဘ်ပေးမှုများကို တရားစီရင်ရာတွင် အခွင့်သာစေရန် မကြာခဏ ပေးကြသည်ရသည်ဟု စီးပွားရေးအစီရင်ခံစာများတွင် ထုတ်ဖော်မှုများရှိလာပါသည်။²³⁰ ပျမ်းမျှအားဖြင့် စာချုပ်တစ်ခုဖြစ်ပေါ်လာစေရန် ရက်ပေါင်း ၁၁၆၀ ရက်ပါဝင်ပါသည်။ ၎င်းသည် တောင်အာရှ ပျမ်းမျှနှင့်ယှဉ်လျှင် ပိုမိုကုန်ကျစရိတ်များပါသည်။²³¹ အများပြည်သူနှင့်ဆက်နွယ်နေသော ဝန်ဆောင်မှုများတွင် အခါအားလျော်စွာ တရားမဝင်ငွေပေးမှုနှင့် လက်ပေးလက်ယူမှုများရှိသည့်ဟု စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများက အစီရင်ခံစားပါသည်။²³² မကြာသေးမီက ထုတ်ပြန်ထားသော စာရင်းများအရ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းအသစ်စတင်လုပ်ဆောင်ခြင်း၏ ကနဦးကုန်ကျစရိတ်သည် ဒေသတွင်းပျမ်းမျှကုန်ကျစရိတ်နှင့်ယှဉ်လျှင် များနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။²³³ သွင်းကုန်ပို့ကုန်လုပ်ငန်းများတွင် ငွေပေးမှုများရှိသည်ဟုလည်း အစီရင်ခံစားပါသည်။²³⁴ ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အခွန်စီမံခန့်ခွဲမှုများတွင် အခွန်ပေးရသည့်အခါ ငွေလဲလှယ်မှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး တရားမဝင်ပေးနေရသည့် ကိစ္စများတွင် အဂတိလိုက်စားမှုများ မြင့်မားသောအန္တရာယ်များဖြင့် ကြုံတွေ့နေရပါသည်။ တရားဥပဒေစိုးမိုးမှုအဆင့်တိုင်းတွင် လူအင်အားနည်းပါးမှုပြဿနာကြောင့် ဝင်ငွေနည်းပါးမှုနှင့် လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေ ဆင်းရဲမှုများကြောင့် အဂတိလိုက်စားမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါသည်။²³⁵ တရားရုံးများသည် တပ်မတော်နှင့်အစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှုနှင့်ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုများကြောင့် လွတ်လပ်မှုမရှိဘဲ ဘက်လိုက်မှုများရှိသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။²³⁶ ကမ္ဘာ့ဘဏ်လုပ်ငန်းများစစ်တမ်း ကောက်ယူခြင်း²³⁷ ကို ၂၀၁၄ ခုနှစ်တွင် ပထမဆုံးအကြိမ်လုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီး NLD အစိုးရတက်လာပြီး ၂၀၁၆/ ၂၀၁၇ ခုနှစ်တွင် ထက်မံလုပ်ဆောင်ခဲ့ရာ စံသတ်မှတ်ချက်များအရ တိုးတက်မှုများရှိသည်ကို ပြသနေပါသည်။²³⁸ ၂၀၁၇ ခုနှစ် Transparency International ၏ အဂတိလိုက်စားမှုအပေါ်အမြင်များ အညွှန်းကိန်းတွင် အနည်းငယ် တိုးတက်လာသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် ၁၈၀ မှ အဆင့် ၁၃၀ တွင်ရှိနေပြီး ယူကရိန်းနှင့်အဆင့်တူပြီး ဒေသတွင်းနိုင်ငံများဖြစ်သည့် လာအိုနှင့်ကမ္ဘောဒီးယားများ၏ အထက်တွင်ရှိနေပါသည်။²³⁹

အဂတိလိုက်စားမှု တိုက်ဖျက်ရေး ဥပဒေ

ပေါ်လွင်စွာ သို့မဟုတ် မပေါ်လွင်အောင်ပေးသော လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှု၊ ခြောက်လှန့်တောင်းယူမှု၊ အကျင့်ပျက်ခြစားရန် အားထုတ်ခြင်းနှင့် အလွဲသုံးစားပြုလုပ်ခြင်းများကို ပြစ်မှုမြောက်အောင်ပြုလုပ်ခြင်းများ အပါအဝင် ၂၀၁၃ ခုနှစ် အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေးဥပဒေတွင်အများပြည်သူနှင့် ဆိုင်သည့်ကဏ္ဍများတွင် လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှု ပုံစံမျိုးစုံအား ထည့်သွင်းထားပါသည်။²⁴⁰ အမြင့်ဆုံး အဂတိလိုက်စားသည့် ပြစ်မှုအတွက် ပြစ်ဒဏ်မှာ ထောင်ဒဏ် ၁၅ နှစ်နှင့် ဒဏ်ကြေးတို့ဖြစ်သည်။ (ပုဒ်မ ၅၅) အဂတိလိုက်စားမှုကျူးလွန်သူ နိုင်ငံရေးအာဏာရှိသူများအတွက်²⁴¹

229 UN ၂၀၁၆ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ ၂၀ ရက်နေ့အထိ အကျင့်ပျက်ခြစားခြင်းတိုက်ဖျက်ရေး သဘောတူစာချုပ်ကို အတည်ပြုလက်မှတ်ရေးထိုးထားသည့် အခြေအနေ။
 230 WEF မှ ကမ္ဘာ့ပြိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ ၂၀၁၅ ခုနှစ် - ၂၀၁၆ ခုနှစ်
 231 WB နှင့် IFC စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
 232 WEF မှ ကမ္ဘာ့ပြိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ ၂၀၁၅ ခုနှစ် - ၂၀၁၆ ခုနှစ်
 233 WB နှင့် IFC စီးပွားရေးလုပ်ငန်း ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
 234 WEF မှ ကမ္ဘာ့ပြိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အစီရင်ခံစာ ၂၀၁၅ ခုနှစ် - ၂၀၁၆ ခုနှစ်
 235 ICJ မြန်မာနိုင်ငံအနေဖြင့် အာမခံချက်ရှိသော ကြိုးစားအားထုတ်မှုနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းစနစ်ကို ပိုမိုတာဝန်ယူမှုနှင့်လွတ်လပ်စွာ လိုက်နာရမည်။ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။
 236 ဧရာဝတီသတင်းဌာန၊ ဗမာနိုင်ငံ၏တရားစီရင်ရေးစနစ်သည် ဆိုးရွားစွာလက်ပေးမှုများရှိနေသည်ဟု လွှတ်တော်ကပြောသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ ၉ ရက်။
 237 <http://www.enterprisesurveys.org/data/exploreconomies/2016/myanmar>
 238 NLD ဘာအစိုးရလက်ထက်တွင် အကျင့်ပျက်ခြစားခြင်းတိုက်ဖျက်ရေး ရမှတ်တိုးတက်လာသည်ကို တွေ့ရသည်။ MCRB ၂၀၁၇ ခုနှစ် အောက်တိုဘာလ။
 239 ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် နိုင်ငံတကာ အကျင့်ပျက်ခြစားခြင်းတိုက်ဖျက်ရေးအပေါ် အမြင်များအညွှန်း ၂၀၁၇ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလ ၂၀၁၈ ခုနှစ်။
 240 2013 Anti-Corruption Law.
 241 စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အဂတိလိုက်ဖျက်ရေး လက်ခံသည့်နေရာ၊ မြန်မာနိုင်ငံ စည်းမျဉ်းဥပဒေတည်မြဲရေး။

ထောင်ဒဏ် ၁၅ နှစ်၊ ဝန်ထမ်းများအတွက် ၁၀ နှစ်နှင့်အခြားသူများအတွက် ၇ နှစ်ဖြစ်ပါသည်။ (မြန်မာနိုင်ငံ၏ ရာဇသတ်ကြီးတွင် လူထုကဏ္ဍများအတွက် အဂတိလိုက်စားမှုကိစ္စရပ်များပါဝင်သော်လည်း အဂတိလိုက်စားမှုတိုက် ဖျက်ရေးဥပဒေ၏ မိတ်ဆက်ပြီးသည့်နောက် မည်မျှ အကျိုးသက်ရောက်မှုရှိမည်ကို ရှင်းလင်းခြင်းမရှိပါ။)

ဥပဒေသည် အစိုးရအရာရှိများ၊ ရာထူးကြီးသူများ၊ တရားစီရင်ပိုင်ခွင့်နှင့်စည်းကမ်းထိန်းသိမ်းရေးများ လုပ်ဆောင် သည့် အစိုးရရုံးခွဲများကို ပိုင်ဆိုင်မှုကြေညာစေပါသည်။ လိုက်နာမှုမရှိသည့်သူကို ဥပဒေအရ ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်မည် ဖြစ် ပါသည်။ အလုပ်ပြီးမြောက်ရန်ပေးသောငွေ (ပြည်သူ့ဝန်ထမ်း သို့မဟုတ် အစိုးရအရာရှိများ မိမိတို့၏အလုပ်ပြီး မြောက်စေရန်ပေးသောငွေ) သည် ဥပဒေတွင် သီးသန့်မပါရှိပါ။ ဆိုလိုသည်မှာ မြန်မာနိုင်ငံတွင် စီးပွားရေးလုပ်သည့် အချိန်တွင် ထိုကဲ့သို့လုပ်ပုံလုပ်နည်း ဆက်လက်ရှိနေမည်ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၃ ခုနှစ်မှစ၍ ထိုဥပဒေကို အသေးစား ပြင်ဆင်မှုအချို့ လုပ်ဆောင်ခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ ယခုအခါတွင် အားနည်းချက်များကိုဖြေရှင်းရန် ပိုမို ကျယ်ပြန့်သော ပြင်ဆင်မှုများ လုပ်ဆောင်မည့်အခြေအနေတွင် ရှိပါသည်။

၂၀၁၃ ခုနှစ် ဥပဒေဖြင့် အဂတိလိုက်စားမှုတိုက်ဖျက်ရေးကော်မရှင်ကို တံစိုးလက်ဆောင်နှင့် လာဘ်ပေးလာဘ်ယူမှု များကို ကိုင်တယ်ဖြေရှင်းရန် ဖွဲ့စည်းခဲ့ပြီးဖြစ်ရာ ထိုအဖွဲ့၏လုပ်ပိုင်ခွင့်များမှာ အဂတိလိုက်စားမှုကိစ္စများကို စစ်ဆေး ပြီး အမှုကို ဆက်လက်/ပြစ်ဒဏ်ချမှတ်မည်၊ မချမည်ကို ဆုံးဖြတ်ခြင်း သို့မဟုတ် တိုင်ကြားမှုကို ဖြေလျော့ပေးခြင်းများ ဖြစ်ပါသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ်နှောင်းပိုင်းတွင် ကော်မရှင်အသစ်သည် ရုံးစတင်ခဲ့ပြီး ၂၀၁၃ ခုနှစ်နှင့်ယှဉ်လျှင် အရပ်ဖက် အဖွဲ့အစည်းများအပါအဝင်ပတ်သက်ဆက်နွယ်သောအဖွဲ့အစည်းများကိုပိုမိုထိတွေ့လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့်ပိုမို ထိတွေ့လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်သေးပါသည်။

သတ္တုတွင်းဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအတွက် တာဝန်ယူမှုရှိခြင်းနှင့် ပတ်ဝန်း ကျင်ဆိုင်ရာထိခိုက်မှုများ

EIA/EMPနှင့် သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေပါအချက်များသည် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများအတွက် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးထိခိုက်မှုများကို ပိုမိုအနီးကပ်ထိန်းချုပ်နိုင်သော မူဘောင်တစ်ခုကို ထည့်သွင်းလိုက်နာစေသင့်သော်လည်း စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်းနှင့်စည်းကမ်းဥပဒေများလိုက်နာရန် ဆောင်ရွက်မည့်အဖွဲ့အစည်းများသည် လုံလောက်သည့် လူအင်အားနှင့် ငွေကြေးအရင်းအမြစ်များ လိုအပ်ပါသည်။ တာဝန်ခံမှု၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာန၏ သက် ဆိုင်သောတာဝန်များနှင့် သတ္တုတွင်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့များအကြား နားလည်မှုလွှဲခြင်းများရှိနေပါသည်။ MONREC ဝန်ကြီးဌာနအောက်ရှိ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးနှင့် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနတို့အကြား ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုသည် အားနည်းသော်လည်း အချို့ကိစ္စများတွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

MONREC ဝန်ကြီးဌာန၏ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအတွက် လိုင်စင်အမျိုးမျိုးထုတ်ပေးခြင်း၊ ခွင့်ပြုမိန့်အမျိုးမျိုးထုတ်ပေးခြင်း နှင့် စစ်ဆေးသည့်အဖွဲ့အစည်းများ၏သက်ဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍများတွင် ကျယ်ပြန့်သည့် ပဋိပက္ခများဖြစ်နိုင်ဖွယ် အလားအလာရှိပါသည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ၎င်းတို့၏ဖက်စပ်လုပ်ကိုင်သူများ စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း ထိန်းချုပ်ရာတွင်ဖြစ်ပါသည်။ သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများသည် MONREC ဝန်ကြီးဌာနမှ အနည်းဆုံး စစ်ဆေးခြင်း(၂)မျိုးကို ခံယူကြရပါသည်။ ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်မှုကိုစောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုသည့် (အောက် တွင်ကြည့်ရန်) စစ်ဆေးခြင်းများကို သက်ဆိုင်ရာ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ လည်းကောင်း၊ သတ္တု လိုင်စင် ထုတ်ပေးခြင်းနှင့်ခွင့်ပြုမိန့်ပါအချက်များကို လိုက်နာမှု ရှိမရှိကိုစစ်ဆေးခြင်းများကို သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနမှ လည်းကောင်း ပြုလုပ်ကြပါသည်။ နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် သတ္တုတွင်းဦးစီးတို့သည် စစ်ဆေးရေး ခရီးစဉ်များကို တစ်နှစ်လျှင်သတ္တုတွင်းတစ်ခုလျှင် တစ်ကြိမ် ဦးတည်၍လုပ်ဆောင်ကြပါသည်။ လက်တွေ့တွင် ရှောင်တခင်စစ်ဆေးခြင်းနှင့် (ဥပမာ - မတော်တမူမှုများနှင့်တိုင်တန်းမှုများ) ခွင့်ပြုပေးရန်လျှောက်ထားသော လုပ် ကွက်အသစ်များကို ဦးစားပေးကွင်းဆင်းနေရသောကြောင့် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနသည် အစီအစဉ်ရေးဆွဲထားသည့်

အတိုင်းမလုပ်ဆောင်နိုင်ပါ။ ထို့အပြင် ပြည်ထောင်စုအဆင့် စစ်ဆေးခြင်း၊ တိုင်း/ပြည်နယ်အစိုးရအဖွဲ့နှင့် သတ္တုတွင်း စစ်ဆေးရေးများလည်းလုပ်ရပြီး နှစ်ခုစလုံးသည် ယခင်စစ်ဆေးခဲ့သော သတ္တုတွင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် အစီအမံများ လိုက်နာမှုရှိမရှိစစ်ဆေးခြင်းနှင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်မှ သီးသန့်ကွင်းဆင်းစစ်ဆေးခြင်းတို့ ဖြစ်သည်။ ပြည်ထောင်စု အဆင့်သော်လည်းကောင်း တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့် ကွင်းဆင်းစစ်ဆေးခြင်းအတွက် သီးသန့်ဘတ်ဂျက်သတ်မှတ် ထားခြင်းမရှိပါ။ ဝန်ထမ်းများအနေဖြင့် ကုမ္ပဏီများမှ စားရေး၊ နေရေး ကုန်ကျစရိတ်များကို ခံပေးရပြီး သတ္တုတွင်း တည်နေရာအတော်များများသည် ဝေးလံသောနေရာများတွင် ရှိကြသည်။

အစိုးရ စည်းကမ်းထိန်းသည့်များ၏ အခန်း ကဏ္ဍလုပ်ဆောင်ချက်များအပေါ် SWIA အဖွဲ့၏ လေ့လာချက်များကို အောက်တွင်ဖော်ပြထားပါသည်။

သတ္တုတွင်းကွင်းဆင်းစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့

ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော သတ္တုတွင်းဥပဒေ (အခန်း ၈)တွင် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနမှ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်ကို သတ္တုတွင်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိချုပ်အဖြစ် တာဝန်ပေးထားပြီး သတ္တုတွင်းတွင် ကျန်းမာရေး၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရေး၊ ရေဆိုးစီမံခန့်ခွဲမှု၊ မတော်တဆမှုကာကွယ်ရေး၊ အလုပ်သမားများ၏ သက်သာချောင်ချိရေးနှင့်စည်းကမ်းဆိုင်ရာ အစီအမံများအပါအဝင် သတ္တုတွင်းဥပဒေ၊ နည်းဥပဒေများနှင့်လမ်းညွှန်ချက်များအတိုင်း လိုက်နာဆောင်ရွက်မှု ရှိမရှိကို စစ်ဆေးရန် အာဏာအပ်နှင်းထားပါသည်။ ညွှန်ကြားရေးမှူးချုပ်သည် ၎င်း၏ စစ်ဆေးရေးအာဏာများကို သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနက သင့်လျော်သည့်ဝန်ထမ်းကို တာဝန်ပေးနိုင်ပါသည်။ (ပုဒ်မ ၂၇)။ ဆိုလိုသည်မှာ လက်တွေ့ တွင် တိုင်း/ပြည်နယ်ရှိ သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာန ဝန်ထမ်းများအပါအဝင် ဌာနမှအရာရှိအားလုံးသည် စစ်ဆေးရေးအရာရှိ အဖြစ် လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ သို့သော် တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့်ဌာနအရာရှိများသည် ဒေသတွင်းလုပ်ကိုင်ရန် သတ္တု တွင်းကုမ္ပဏီများကို လိုင်စင်ချထားပေးသောကြောင့် စစ်ဆေးခြင်းလုပ်ငန်းတွင် ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်ပြီး ၎င်းတို့အနေဖြင့် ကုမ္ပဏီများ၊ သက်ဆိုင်သည့် နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့်ပုံမှန်အဆက်အသွယ်ရှိသောကြောင့် ဘက် လိုက်မှုများရှိနိုင်ပါသည်။ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသောသတ္တုတွင်း ဥပဒေပုဒ်မ ၂၆ တွင် အပိုင်ခွဲတစ်ခုကို ဖြည့်ထည့် ထားပြီး ၎င်းတွင် စစ်ဆေးရေးအရာရှိသည် 'ဓာတ်သတ္တု၊ စက်မှုကုန်ကြမ်းများနှင့် ကျောက်မျက်ရတနာများကို ရှာ ဖွေခြင်း၊ စမ်းသပ်တိုင်းတာခြင်း၊ စစ်ဆေးခြင်း၊ ထုတ်လုပ်ခြင်းနှင့် ဆင့်တက်သန့်စင်ခြင်းတို့အတွက် ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းစနစ်နှင့် လူမှုစီးပွားရေးထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းစနစ် (SIC) ' များကို စစ်ဆေးရန် အာဏာရှိပါသည်။

အဆိုပြုထားသည့် နည်းဥပဒေ အခန်း ၃၄ သည် သတ္တုတွင်းကွင်းဆင်းစစ်ဆေးခြင်း အခွင့်အာဏာကို အသေး စိတ်ဖော်ပြထားပါသည်။ သတ္တုတွင်းတစ်ခုသည် သတ်မှတ်ထားသော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို ချိုးဖောက်သည် ဟု ဆုံးဖြတ်ပါက သတ္တုတွင်းခွင့်ပြုမိန့်ကို ပယ်ဖျက်နိုင်သည် သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်သူကို ဒဏ်ကြေးချမှတ် နိုင်ပါသည်။ သတ္တုတွင်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၂ ကို ချိုးဖောက်ခြင်း ပုဒ်မ ၁၃ အရ အလုပ်သမားအခွင့်အရေး၊ လုပ်ငန်းခွင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းစစ်ဆေးခြင်းအား ကြည့်ဖြူ စွာ လက်ခံခြင်းတို့ကို ချိုးဖောက်ပါကထောင်ဒဏ် (၁) နှစ်အထိ သို့မဟုတ် ငွေကျပ် ၁၀ သိန်း ဒဏ်ပေးရနိုင်သည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပြန်လည်ပြင်ဆင်ထားသော ဥပဒေတွင် နောက်တစ်ကြိမ်ကျူးလွန်ပါက အထက်ပါ ပြစ်ဒဏ်များအတိုင်း အနည်းဆုံး ၂၀၀၀၀၀ ကျပ်ငွေဒဏ်မှလွဲ၍ ကျခံရနိုင်သည်ဟု မိတ်ဆက်ထည့်သွင်းထားပါ သည်။ (ပုဒ်မ ၂၉ တွင်ဖော်ပြထားသော တရားမဝင်ခိုးထုတ်ရောင်းချလျှင် ၂ ဆ (သို့) ၃ ဆ ပိုမိုပြင်းထန်သည့် ပြစ်ဒဏ်ကို ကျခံရနိုင်ပါသည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။)

ဂျာမနီနိုင်ငံမှ BGR ၏သတ္တုတွင်းကွင်းဆင်းစစ်ဆေးခြင်းသင်တန်းသည် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနအတွက် နည်းပညာ ဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးမှုအစီအစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး၊ လူမှုရေးနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာထောင့်များနှင့်

သတ္တုတွင်းကြီးကြပ်မှုနှင့်လုပ်ငန်းခြင်းကို အရည်အသွေး တိုးတက်အောင်လုပ်ဆောင်ရန် ရည်ရွယ်ထားပါသည်။²⁴² အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရာတွင် ကြီးကြပ်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆန်းစစ်ခြင်းနှင့်တိုးတက်အောင် ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ သတ္တုတူးဖော်သည့် လုပ်ငန်းများတွင်ပါဝင်နေသော လုပ်သားများ၏ စွမ်းဆောင်ရည် အားဖြည့်ပေးခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းကြီးကြပ်မှုနှင့် ဆက်နွယ်နေသော အကြောင်းအရာများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍရှိ သက်ဆိုင်သည့် အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ စသည်တို့ပါဝင်ပါသည်။ အစီအစဉ်အဆင့် (၂) ကို ၂၀၁၈ ခုနှစ်တွင် စတင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ အစီအစဉ်အဆင့် (၁) တွင် BGR သည် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနနှင့်ပူးပေါင်းပြီး အကောင်းဆုံး လမ်းညွှန်ချက်များကို ပြင်ဆင်ရေးဆွဲခဲ့ပြီး သတ္တုတွင်းဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး အထူးသဖြင့် အသေးစား သတ္တုလုပ်ငန်းများအတွက် နည်းဥပဒေကြမ်းကို ရေးဆွဲခဲ့ပါသည်။ သတ္တုတွင်းစစ်ဆေးရေးအရာများကိုလည်း သင်တန်းများ ပို့ချခဲ့ပါသည်။ ယင်းလမ်းညွှန်ချက်မူကြမ်းသည် မြန်မာနိုင်ငံအစိုးရမှ သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်း ပြဋ္ဌာန်းခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်မှုစံချိန်စံညွှန်းများ သတ်မှတ်မှုမရှိသေးလျှင် ကွာဟမှုရှိသော အစီအမံတစ်ခုသာ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်သားရပါသည်။ အကောင်းဆုံးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့် နည်းဥပဒေများတွင် အောက်ပါအချက်များ ပါဝင်ပါသည်။

- အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ရန် မြေအောက်လိုဏ်ဂူတူးဖော်ခြင်းအတွက် ထောင့်တိုင်လုံး တည်ဆောက်ခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်ခြင်း။
- အသေးစားသတ္တုထုတ်လုပ်ရေးအတွက် ရွှေရောစပ်ခြင်းလုပ်ငန်း။
- အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ရေးအတွက် သတ္တုတွင်းလေဝင်လေထွက်ကောင်းမွန်ရန် အစီအစဉ်များနှင့်လုပ်ငန်း လုပ်ဆောင်ခြင်း။
- အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ရေးအတွက် မြေအောက်လိုဏ်ဂူတွင် မြေသားထိန်းချုပ်မှု။
- အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းအတွက် မြေအောက်နှင့်မြေပေါ် ယမ်းခွဲခြင်းလုပ်ငန်းများ။

BGR အနေဖြင့် သတ္တုတွင်းစစ်ဆေးရေးအရာရှိများအတွက် စစ်ဆေးရမည့် ဖြည့်စွက် စာရင်းပြင်ဆင်ပြီးဖြစ်ပါသည်။

- အထွေထွေ စစ်ဆေးခြင်း လုပ်ထုံးလုပ်နည်း။
- မြေအောက်သတ္တုတွင်းများတွင် မြေသားထိန်းချုပ်မှု။
- ရွှေရောစပ်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်ကို စစ်ဆေးခြင်း။
- သတ္တုတွင်းလေဝင်လေထွက်။
- သတ္တုစွန့်ပစ်ပစ္စည်းများသိုလှောင်သည့်နေရာ။
- စွန့်ပစ်ပစ္စည်းပုံ။
- ယမ်းခွဲခြင်း။

သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများမှ စောင့်ကြည့်သူများ

လက်တွေ့တွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း ထုတ်လုပ်မှုစောင့်ကြည့်သူများသည် အကြီးစားသတ္တုတွင်းများတွင် နေ့စဉ်၊ အပတ်စဉ်နှင့် လစဉ်ထုတ်လုပ်မှုနှုန်းကို စောင့်ကြည့်ရန် နေရာချထားပေးပါသည်။ ထိုသူတို့သည် နိုင်ငံတော်ပိုင် စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများနှင့်ဝန်ကြီးဌာနကို အဓိကသတင်းပို့ရသည်။

MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များတွင် နိုင်ငံတော်ပိုင်စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ စောင့်ကြည့်သူများသည် ထုတ်လုပ်မှုအပြင် အခြားပြဿနာများဖြစ်သည့် ကျန်းမာရေးနှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး လျှော်ကြေးတောင်းခံမှုကိစ္စများတွင် ဝေဖန်သုံးသပ်ဆုံးဖြတ်ပေးနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အမှတ် (၂) သတ္တုတွင်းထွက်များအတွက် စောင့်ကြည့်သူများကို အကြီးစားသတ္တုတွင်းများတွင် တာဝန်ပေးပြီး အဂတိလိုက်စားခြင်းကို ရှောင်ရှားရန် (၃) လတစ်ကြိမ် ပြောင်းရွှေ့ပါသည်။ အမှတ် (၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းမှ စောင့်ကြည့်သူများသည် နေ့စဉ်၊ အပတ်စဉ်နှင့်လစဉ် ဓာတ်

242 မြန်မာနိုင်ငံ - သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ စဉ်ဆက်မပြတ် ဖွံ့ဖြိုးမှု BGR။

သတ္တုထုတ်လုပ်မှု၊ သန့်စင်ခြင်း၊ ဖောက်ခွဲမှုနှင့်စာတုပစ္စည်းအသုံးချမှု အစီရင်ခံစာများကို စစ်ဆေးပါသည်။ ကုမ္ပဏီမှ မူကြမ်းပြင်ဆင်ထားသော အပတ်စဉ်စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုမှုအစီရင်ခံစာ တစ်စိတ်တစ်ပိုင်းအနေဖြင့် အမှတ် (၂) သတ္တု တွင်းမှ စစ်ဆေးအတည်ပြုပြီး မတော်တဆမှု စာရင်းဇယားများကို ပြည်ထောင်စုအဆင့်အထိ ဆက်သွယ်ပြောဆိုရ ပါသည်။ အသက်ဆုံးရှုံးမှုများပါဝင်ပါက ဝန်ကြီးဌာနကို ၂၄ နာရီအတွင်း အကြောင်းကြားရပါသည်။ လက်တွေ့တွင် အသေးစားနှင့်သေစေနိုင်သော မတော်တဆမှုများကို သတင်းပို့ခြင်းမလုပ်ဘဲ ထိခိုက်ခံရသူ သို့မဟုတ် ၎င်းတို့၏ မိသားစုများကို တိုက်ရိုက်လျှော်ကြေးပေးပြီး ဖြေရှင်းပါသည်။ အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် အချို့သောကိစ္စများတွင် ဝန်ကြီးဌာနပါဝင်လာပါက လျော်ကြေးပေးခြင်းအလုပ်သည် ဖြေရှင်းရန်နှစ်များစွာကြာအောင် အချိန်ယူရသောကြောင့် ဖြစ်ပါသည်။²⁴³

အမှတ် (၂) သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်း စောင့်ကြည့်သူများနှင့်/သို့မဟုတ် သတ္တုတွင်းလုပ်ဆောင်သူမှ ထုတ်လုပ်မှုမှတ်တမ်း ကိုလိမ်လည်ထားမှုကဲ့သို့ကိစ္စရပ်များ SWIA ကွင်းဆင်းလေ့လာသူများမသိရှိခဲ့ပါ။ တိုက်ရိုက်အထောက်အထားများ မရှိပါ။ သို့သော် ကုမ္ပဏီတစ်ခုသည် အမှတ်(၂) မှ သတ္တုတွင်းတွင် ထုတ်လုပ်မှုစောင့်ကြည့်ရန် တာဝန်ပေးထား သောဝန်ထမ်းကို ငွေကျပ် ၅၀၀၀၀ (ခန့်မှန်းချေ ဒေါ်လာ ၅၀) ကို လာစဉ်ပေးပြီး CSR ကုန်ကျစရိတ်အဖြစ် ပေးနေ သည်ဟု ထည့်ထားပါသည်။

ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စစ်ဆေးခြင်းများ

ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၃ သည် MoNREC ဝန်ကြီးဌာနကို ပြည့်စုံသော စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှု ရေးစနစ်တစ်ခုထားရှိရန် အခွင့်အာဏာပေးထားပါသည်။ သို့သော် သတ္တုတွင်းများကို ရှောင်တခွင်စစ်ဆေးသည့် အာဏာကိုမူ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဦးစီးဌာနသို့ အတိအလင်း ပေးထားခြင်းမရှိပါ။ ၂၀၁၅ ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင် ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းသည် ECD အား ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီအစဉ်များ (EMP) ကို စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရမည့် အခွင့်အာဏာပေးထားပါသည်။ (အပိုင်း ၈ တွင် ကြည့်ရန်)။ ပတ်ဝန်းကျင်စီမံခန့်ခွဲမှုအစီ အစဉ်တစ်ခုတွင် စီမံကိန်းတစ်ခု သို့မဟုတ် လုပ်ဆောင်နေသော စီမံကိန်း သို့မဟုတ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း လုပ်ဆောင်မှု များခြံငုံပြီး ၎င်းတို့ကြောင့် ဖြစ်ပေါ်သော ပတ်ဝန်းကျင်အရေးပေါ်အခြေအနေအတွက် အစီအမံများ၊ ပတ်ဝန်းကျင် ဆိုင်ရာထိခိုက်မှုများကိုကာကွယ်ရန် သို့မဟုတ် လျော့ချမည့် ဗျူဟာများနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ စောင့်ကြပ် ကြည့် ရှုခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းခြင်းနှင့်ကာကွယ်ခြင်းများဆောင်ရွက်ရန် ကတိကဝတ်များကို စာချုပ်တွင်ထည့်သွင်း ချုပ်ဆိုနိုင် ပါသည်။ EMP ကတိကဝတ်များကို လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန် ပျက်ကွက်ပါက လိုင်စင်ကို တရားဝင်ပယ်ဖျက်နိုင် သည်။ ပြည်ထောင်စုနှင့် တိုင်း/ပြည်နယ်အဆင့်နှစ်ခုလုံးရှိ ECD / MoNREC တို့တွင် စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုရန် စွမ်း ဆောင်ရည်နှင့် EMP များတွင် ထည့်သွင်းထားသော ကတိကဝတ်များကို လိုက်နာစေရန် လုပ်ဆောင်ချက်များ အားနည်းနေပြီး ထိုစနစ်ကို ထိရောက်စွာ အသုံးပြုလုပ်ဆောင်ရဦးမည် ဖြစ်ပါသည်။

အလုပ်သမား စစ်ဆေးရေးအဖွဲ့

အလုပ်သမားစစ်ဆေးရေးအဖွဲ့မှပြင်ဆင်ထားသည့် စစ်ဆေးရေးအစီရင်ခံစာများမရှိခြင်းကြောင့် သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်း များအတွက် ၎င်းတို့တွင် တာဝန်မရှိဟု SWIA အဖွဲ့ကို ပြောပါသည်။ နည်းစနစ်အရ MoNREC ဝန်ကြီးဌာန၏ စစ် ဆေးရေးအရာရှိများသည် သတ္တုတွင်းလုပ်သား အလုပ်သမားများ၏အခြေအနေများကိုသာ စစ်ဆေးစောင့်ကြပ် ကြည့်ရှုရန် တာဝန်ရှိသည်ဟု သတ္တုတွင်းဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေများတွင် ပြဌာန်းထားပါသည်။ ဤအဆင့်တွင် ကျန် အထောက်အပံ့ပေးသော အလုပ်သမားများဖြစ်သည့် ကားမောင်းသမား၊ ထမင်းချက်များ၊ သန့်ရှင်းရေးသမားများ သို့မဟုတ် လုံခြုံရေးဝန်ထမ်းများ၏ အခြေအနေများကို မည်သူစစ်ဆေးရမည်မှာ ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ လက်ရှိတွင် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနညွှန်ချုပ်နှင့် ၎င်းတို့၏ တာဝန်ပေးထားသောဌာနမှ အရာရှိများသာလျှင် သတ္တုတွင်းများကို

243 MCRB SWIA ကွင်းဆင်းလေ့လာခြင်း၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

အကြောင်းကြားဘဲ တရားဝင်သွားရောက်စစ်ဆေးနိုင်သည့် အစိုးရဝန်ထမ်းများဖြစ်သည်။ လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာဥပဒေ ထွက်ရှိလာပါက ၎င်းသည် ပြောင်းလဲသွားနိုင်ပါသည်။

တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များထိန်းချုပ်သည့်နေရာများနှင့် ပဋိပက္ခဓာတ်သတ္တုများ

သတ္တုကဏ္ဍ၏ တရားမဝင်လက်လုပ်လက်စားများနှင့်ဆက်စပ်နေသော သီးသန့်အုပ်ချုပ်ရေးဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများ အပြင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ အစည်းများထိန်းချုပ်သည့်နေရာများတွင် လုပ်ဆောင်နေသော တရားမဝင် သတ္တုတူးဖော်မှုလုပ်ငန်းများရှိနေသောကြောင့် လက်လုပ်လက်စားတစ်ခုတည်း မဟုတ်ဘဲ အကြီးစားလုပ်ငန်းများမှ လည်း အုပ်ချုပ်မှုအခက်အခဲများပေးနိုင်ပါသည်။ ၎င်းသည် အခြေခံအားဖြင့် အစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်နိုင်မှုအားနည်းသော ကြောင့်ဖြစ်ပြီး မြေအသုံးချမှု၊ အလုပ်သမားအခွင့်အရေးနှင့် ပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေးများအပါအဝင် သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်းစဉ်များ၏ ရှုထောင့်အားလုံးကို ကြီးကြပ်နိုင်မှုမရှိသောကြောင့်လည်းဖြစ်ပါသည်။ NRG I ၏ သဘာဝ သယံဇာတ ဖယ်ဒရယ်စနစ်အစီရင်ခံစာတွင် ထိုပြဿနာများကို ထည့်သွင်းစစ်ဆေးထားပြီး ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး စံချိန်စံညွှန်းများကို ပြင်ဆင်လိုက်နာရန် လုပ်ဆောင်နေသည့် အခြားနိုင်ငံများ၏ ပုံစံကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားထားပါသည်။²⁴⁴

MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများရှိသည့် နေရာများတွင် အုပ်ချုပ်မှုအစီအမံများသည် ရှုပ်ထွေးပြီး နည်းအမျိုးမျိုးရှိသည်ဟု ညွှန်းဆိုထားပါသည်။ အများအားဖြင့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တစ်ဖွဲ့အများစု ပါဝင်နေတတ်သည်။ ထိုသူများတွင် တရားမဝင် ကုန်သည်များ (ပြည်တွင်းနှင့်ပြည်ပ)၊ တစ်ခါတစ်ရံ ဒေသခံအစိုးရနှင့်သက်ဆိုင်သူများ၊ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ (ရဲနှင့် မြန်မာတပ်မတော်)နှင့် အဖွဲ့များစွာ ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်ဒေသများတွင် ဓာတ်သတ္တုတူးဖော်ရေးချခြင်းများ လုပ်ဆောင်ရာ ငွေပေးမှုများနှင့်အကတိလိုက်စားမှုများ ပါဝင်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ (ထုတ်လုပ်ရန် ခွင့်ပြုမိန့်၊ ရောင်းချရန်ခွင့်ပြုမိန့်၊ နေရာတစ်ခုမှ တစ်ခုသို့သယ်ဆောင်ရန် စစ်ဆေးရေး ဝိတ်များ ဖြတ်သန်းခွင့်ပြုမိန့် စသည်တို့ပါဝင်ပါသည်။) ထို့အပြင် ၎င်းနေရာများတွင် သတ္တုတူးဖော်ခြင်းလုပ်ငန်းများမှ ထွက်ရှိလာသော တိကျသည့် ထုတ်လုပ်မှုအချက်အလက်များလည်းမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် နေရာများတွင် ထိုကဏ္ဍကို တရားဝင်ဖြစ်စေရန် ဆောင်ရွက်ရာတွင် အထူးတိကျသည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ လိုအပ်မည် ဖြစ်ပါသည်။ (အပိုင်း ၅.၆ ၊ ပဋိပက္ခနှင့်လုံခြုံရေးနှင့် အပိုင်း ၆ ၊ ဒေသဆိုင်ရာ အသေးစိတ် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့်ပဋိပက္ခ ဆန်းစစ်ခြင်းကိုကြည့်ရန်)။

တစ်နိုင်ငံလုံးပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှုရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် ပါဝင်သော ကတိကဝတ်များသည် ဤနေရာတွင် အရေးကြီးသည့်အခန်းကဏ္ဍတွင် အကျိုးသက်ရောက်စေသင့်ပါသည်။ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲရေးသဘောတူ စာချုပ်အရ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့ အစည်းများသည် ၎င်းတို့နှင့်သက်ဆိုင်သည့်ဧရိယာအတွင်း စီမံကိန်းနှင့်သက်ဆိုင်သော အစီအစဉ်များဖြစ်သည့် ကျန်းမာရေးနှင့် လူမှုရေးဖွံ့ဖြိုးရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေး၊ တရားဥပဒေစိုးမိုးရေးကိုထိန်းသိမ်းထားရန်နှင့် မူးယစ်ဆေးဝါးပပျောက်ရေး စသည်တို့ အပါအဝင် ဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့်လုံခြုံရေးတာဝန်ဝတ္တရားများရှိသည်ကို အသိအမှတ်ပြုကြပါသည်။²⁴⁵ ပစ်ခတ်တိုက်ခိုက်မှု ရပ်စဲသည့်နေရာများတွင် နေထိုင်ကြသော အရပ်သားများအပေါ်ထိခိုက်နိုင်သည့် စီမံကိန်းများ စီစဉ်ဆောင်ရွက်ရာ တွင် တွင်းထွက်သယံဇာတ တူးဖော်ထုတ်လုပ်ခြင်းလုပ်ငန်းများ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု ဖော်ဆောင်ရေး (EITI) စံလုပ်ထုံး လုပ်နည်းများနှင့်အညီ ဒေသခံအများပြည်သူများကို ဆွေးနွေးခြင်း၊ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်အတွက် သက်ဆိုင်သည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့်ပူးပေါင်းပြီး လုပ်ဆောင်ရန် ကတိကဝတ်များကို အတိအလင်းထားရှိထားပါသည်။

244 Natural Resource Federalism: Considerations for Myanmar, NRG I, January 2018

245 The Nationwide Ceasefire Agreement between the Government of the Republic of the Union of Myanmar and the Ethnic Armed Organizations, Chapter 6, Paragraph 25

MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ ကချင်၊ ပဲခူး၊ ကရင်နှင့်ကယား အပါအဝင် ပဋိပက္ခရှိသောနေရာများတွင် ဓာတ်သတ္တုထုတ်လုပ်မှု၊ ရောင်းချခြင်းနှင့်လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ ဆက်စပ်မှုများရှိနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။²⁴⁶ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်းများကလည်း သတ္တုတွင်းလုပ်သားများ၊ ကျင်းပိုင်ရှင်များအပေါ် တရားမဝင် အခွန်ကောက်ခံခြင်းများရှိနေသည်ကို တွေ့ရပြီး အချို့ဒေသများတွင် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းစဉ်များအတွက် လိုင်စင် ထုတ်ပေးခြင်းများကို ယှဉ်ပြိုင်၍လုပ်ဆောင်နေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ MCRB မှ ကွင်းဆင်းသုတေသနပြုလုပ်စဉ် တပ်မတော်နှင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များပိုင်ဆိုင်သည့် သတ္တုတွင်းများအကြောင်းကို ကြားသိခဲ့ရပြီး မြေနေရာရယူမှုအတော်များများတွင် လုပ်ဆောင်ရမည့်လုပ်ငန်းစဉ်အတိုင်းမလုပ်ဆောင်ဘဲ မြေယာကိုသိမ်းယူသော ပုံစံမျိုးဖြင့် လုပ်ဆောင်သည်ကို ကြားခဲ့ပါသည်။

သယံဇာတဝင်ငွေများသည် ယေဘုယျအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံ၏ အရှေ့မြောက်ပိုင်းနှင့်ယှဉ်လျှင် အရှေ့တောင်ပိုင်း တွင် အမြတ်ငွေပိုမိုများသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အရှေ့တောင်ပိုင်း၏ နေရာအတော်များများသည် ထုတ်လုပ်ပြီးဖြစ်ရာ တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်များသည် နယ်မြေအနည်းငယ်ကို ထိန်းချုပ်ထားနိုင်ပြီး နေရာအတော်များများတွင် ဝင်ငွေအကန့်အသတ်သာရရှိပါသည်။ အချို့နေရာများတွင် ရွှေသတ္တုလိုက်များရှိနေသော်လည်း ကျောက်စိမ်းနှင့် ပတ္တမြားရှိသည့်အပြင် ရွှေနှင့်ကျွန်းသစ်များ ရှိပါသည့် အရှေ့မြောက်ပိုင်းတွင် ရရှိနိုင်သော ဝင်ငွေအလားအလာနှင့် မတူညီပါ။ Global Witness လေ့လာချက်များအရ ကျောက်စိမ်းတွင်းအတော်များများသည် ယခင်တပ်မတော်မှ အကြီးတန်းအရာရှိများမှ ပိုင်ဆိုင်သည်ကိုတွေ့ရပြီး မြန်မာတပ်မတော်နှင့် UWSP များ၊ ၎င်းတို့နှင့် ဆက်စပ်နေသော တစ်သီးပုဂ္ဂလများစုစည်းကာ အကြီးစားမြန်မာစီးပွားရေးအဖွဲ့အစည်းကြီးများ ဖြစ်လာပါသည်။²⁴⁷ ကျောက်စိမ်းနှင့် ကချင်ပြည်နယ်ရှိပဋိပက္ခများ ဆက်နွယ်မှုများကို ကောင်းစွာမှတ်တမ်းတင်ထားနိုင်ပြီးဖြစ်သော်လည်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ ထုံးကျောက်၊ ရွှေ၊ ခဲမဖြူနှင့်အဖြိုက်နက်တို့မည်သို့ ဆက်နွယ်လွှမ်းမိုးနေသည်ကိုမူ ကောင်းစွာ မှတ်တမ်းတင်ထားခြင်း မရှိသေးပါ။

OECD ၏ ပဋိပက္ခနှင့် အန္တရာယ်များသောဒေသများမှ တာဝန်ယူမှုရှိသည့် ဓာတ်သတ္တုသွင်းအားစုကွင်းဆက်များ အတွက် အကြံပြုလေ့လာသုံးသပ်ခြင်းလမ်းညွှန်သည် ဓာတ်သတ္တုကုမ္ပဏီများ အန္တရာယ်များသောဒေသများတွင် လုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်ပါက အကြံပြုလေ့လာသုံးသပ်မှုများ လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်သည်ကို စည်းကမ်းသတ်မှတ်ပေးပါ သည်။²⁴⁸ ၎င်းလမ်းညွှန်တွင် ကုမ္ပဏီမှဆက်လက်ဖြစ်ပွားနေသော ပဋိပက္ခများကို ပိုမိုဆိုးရွားစေအောင် ပံ့ပိုးမှု မဖြစ် စေရန် သို့မဟုတ် အားပေးရာမရောက်စေရန် လျော့ချပေးသည့် လက်တွေ့ကျသောအဆင့်များ ထည့်သွင်းထားပါ သည်။ ၎င်းလမ်းညွှန်ပါလုပ်ငန်းစဉ်များ၏ အဓိကအချက်မှာ သွင်းအားစုကွင်းဆက်များအတွင်း ဖြစ်နိုင်ဖွယ်ရာ အန္တရာယ်များကို ဖော်ထုတ်ခြင်းနှင့်ဆန်းစစ်ခြင်းများပြုလုပ်ပြီး ထိုဖော်ထုတ်ထားသော အန္တရာယ်များကို တုန့်ပြန် ကိုင်တွယ်ရန် မဟာဗျူဟာရေးဆွဲကာ အကောင်အထည်ဖော်လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြစ်ပါသည်။

MCRB သည် ပဋိပက္ခဖြစ်သည့်နေရာများတွင် လုပ်ကိုင်နေသော သတ္တုတွင်းအတော်များများ၏ EIA များကို လေ့လာ သုံးသပ်ခဲ့ပြီးဖြစ်ပါသည်။²⁴⁹ ထိုအစီရင်ခံစာအားလုံးသည် ၎င်းဒေသ၏ လူမှုစီးပွားရေးနှင့် ဆက်နွယ်နေသော ပြဿနာများဖြေရှင်းရန် ဖော်ပြထားသော်လည်း ပဋိပက္ခဖြစ်ပုံနှင့်ထိခိုက်မှုများ၊ ဖြစ်လာနိုင်သည့်ဆိုးရွားသည့် ထိခိုက်မှုများအပေါ် ကုမ္ပဏီများမှ မည်သို့လျော့ချနိုင်မည်နည်းလမ်းများကိုမူ တူညီစွာနုတ်ဆိတ်နေကြသည်ကိုတွေ့ ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံသတ္တုတွင်းကဏ္ဍတွင် လုပ်ကိုင်နေသောကုမ္ပဏီများသည် ပဋိပက္ခနှင့်ဒွန်တွဲနေ သော ဓာတ်သတ္တုများအပေါ် အကြံပြုလေ့လာသုံးသပ်မှုများ မပြုလုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် ထိုပဋိပက္ခရှိသောဒေသများတွင် တာဝန်ရှိသော သတ္တုတူးဖော်မှုအတွက် ကုမ္ပဏီအတွင်း မူဝါဒနှင့်လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ပြင်ဆင်ထားမှုမရှိဟု ယူဆ

246 MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက် ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
247 Global Witness ကျောက်စိမ်း၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏အကြီးစားဆုံး လျှို့ဝှက်ချက်၊ အောက်တိုဘာလ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။
248 OECD ၏ ပဋိပက္ခနှင့်အန္တရာယ်များသောဒေသများမှ တာဝန်ယူမှုရှိသည့် ဓာတ်သတ္တုသွင်းအားစုကွင်းဆက်များအတွက် အကြံပြုလေ့ လာသုံးသပ်ခြင်းလမ်းညွှန်၊ နိုဝင်ဘာလ၊ ၂၀၁၂ ခုနှစ်။
249 EIA အစီရင်ခံစာ။ MCRB ခိုင်မှ။

နိုင်ပါသည်။ ထိုအချက်သည် သတ္တုတူးဖော်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်များအတွင်း ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူ့အခွင့်အရေးကို မည်သို့ကာကွယ်မည် လေးစားမည်ကို လုပ်ဆောင်ရန်လိုအပ်ကြောင်း ပြသနေပါသည်။

အမျိုးသားဓာတ်သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာ မူဝါဒ

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာ မူဝါဒ မရှိသေးပါ။ သို့သော် ၂၀၁၈ ခုနှစ် အစောပိုင်းကာလများတွင် သတ္တုတွင်းဦးစီးဌာနမှ စတင်လုပ်ဆောင်နေပြီဖြစ်သည်ဟု နားလည်ထားပါသည်။²⁵⁰ ထိုကဲ့သို့သော မူဝါဒသည် အထက်ဖော်ပြပါ ပြဿနာအမျိုးမျိုးကို ဖြေရှင်းနိုင်ပြီး သတ္တုတွင်းကဏ္ဍ၏ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးရည်မှန်းချက်များကို တိုးတက်အောင်ဆောင်ရွက်ခြင်း၊ စီမံအုပ်ချုပ်သည့်နည်းလမ်းများနှင့် စီးပွားရေးအခြေအနေတစ်ခုကို တည်ဆောက်နိုင်ပါသည်။ (လေးထောင့်ဇယားကွက် ၁၁) ထို့အပြင် ၎င်းသည် ခေတ်မီပြီး လိုအပ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီမှုရှိအောင် ရည်မှန်းထားသည့် ဥပဒေနှင့်နည်းဥပဒေများ၏ အခြေခံအချက်များ၊ နိုင်ငံတကာအတွေ့အကြုံများအပေါ် မူတည်ပြီး အသစ်ဖွံ့ဖြိုးအောင် ဆောင်ရွက်နိုင်မည်ဖြစ်သည်။ မူဝါဒသည် ရေရှည်စဉ်ဆက်မပြတ်လုပ်ကိုင်နိုင်ခြင်းနှင့် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်းများအပါအဝင် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍတစ်ခုလုံး၏ ရည်မှန်းချက်များကို သတ်မှတ်ပေးနိုင်ပါသည်။ ၎င်းတွင် အမျိုးသားအဆင့်၊ တိုင်း/ပြည်နယ် အဆင့်၊ ဒေသခံနှင့်တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏အခွင့်အာဏာနှင့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြနိုင်ပါသည်။ ၎င်းသည် အထက်ပါထုတ်ဖော်ထားသော ပြဿနာများဖြစ်သည့် စီးပွားရေးနှင့်နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ စီမံအုပ်ချုပ်မှုများကို ဖြေရှင်းပေးပါသည်။

လေးထောင့်ဇယားကွက် ၁၁။ ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာ မူဝါဒများ

တွင်းထွက်သယံဇာတများစွာရှိသော နိုင်ငံများသည် ဓာတ်သတ္တုသယံဇာတဆိုင်ရာမူဝါဒများကို ရေးဆွဲကြပါသည်။ ၎င်းတို့၏ ရည်ရွယ်ချက်များမှာ တစ်နိုင်ငံနှင့်တစ်နိုင်ငံမတူသော်လည်း ယေဘုယျအားဖြင့် ထိုကဏ္ဍတွင် ရင်ဆိုင်ရသော စိန်ခေါ်မှုများနှင့်အခွင့်အလမ်းများကို ကိုင်တွယ်ရန်ရေးဆွဲကြပါသည်။ ဤသို့ဖြင့် ပါဝင်ပတ်သက်နေသည့် အဖွဲ့များနှင့်ပြောဆိုဆွေးနွေးခြင်း၊ နိုင်ငံအတွင်းရှိ သဘာဝအရင်းအမြစ်များ သို့မဟုတ် ဓာတ်သတ္တုအရင်းအမြစ်များနှင့် ဥပဒေပြုစနစ်ဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍများကို ရှင်းလင်းတင်ပြ ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။ ၎င်းကို သာမန်အားဖြင့် ဆွေးနွေးမှုများ ပါဝင်ပတ်သက်နေသည့်အဖွဲ့အမျိုးမျိုးနှင့်အချိန်အတန်ကြာ လုပ်ဆောင်ပြီးမှ ရေးဆွဲကြရပါသည်။ ထည့်သွင်းရေးဆွဲသော အဓိကအကြောင်းအရာများမှာ စီမံအုပ်ချုပ်မှု၊ စီးပွားအလားအလာ၊ နည်းဥပဒေ/စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများ၊ ပိုင်ဆိုင်မှု၊ စီမံခန့်ခွဲမှု၊ သတ္တုတွင်း/ဓာတ်သတ္တုဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်တို့ပါဝင်ပါသည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင်သော နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံကို ဥပမာပေးရမည်ဆိုလျှင် ကနေဒါအစိုးရ၏ ဓာတ်သတ္တုနှင့်သတ္တုများ မူဝါဒ²⁵¹ ၊ တောင်အာဖရိကအတွက် ဓာတ်သတ္တုနှင့်သတ္တုတူးဖော်ခြင်းမူဝါဒ²⁵²၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ် Solomon ကျွန်း၏အမျိုးသားဓာတ်သတ္တုများမူဝါဒ²⁵³ တို့ဖြစ်ပါသည်။

(ဂ) ကဏ္ဍအဆင့် ပတ်ဝန်းကျင်၊လူမှုရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ထိခိုက်မှုများ

မြန်မာနိုင်ငံရှိ ထုံးကျောက်၊ ရွှေနှင့်ခဲမဖြူတို့နှင့်ဆက်စပ်နေသော ပတ်ဝန်းကျင်၊ လူမှုရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာထိခိုက်မှုများကို အပိုင်း (၅) ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့်စီမံကိန်းအဆင့် သက်ရောက်မှုများတွင် အသေးစိတ်အထူးပြုဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုထိခိုက်မှုများသည် အထက်တွင်ဖော်ပြသကဲ့သို့ ကဏ္ဍအဆင့် စီးပွားရေးနှင့် စီမံအုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာထိခိုက်မှုများနှင့် နီးစပ်စွာ ဆက်စပ်မှုရှိနေပါသည်။ ဥပမာ - သတ္တုတူးဖော်ခြင်း၊ ၎င်းအတွက် ဝန်ဆောင်မှုများပေးခြင်း သို့မဟုတ် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်မှုများကို တရားဝင်ပြုလုပ်ခြင်းမှ ရရှိလာသော ဝင်ငွေများကို

250 MCRB နှင့်ချိန်ဆက်ဆောင်ရွက်နေသော အဖွဲ့မျိုးမျိုး။
251 တောင်အာဖရိကအတွက် ဓာတ်သတ္တုနှင့်သတ္တုတူးဖော်ခြင်း မူဝါဒ။
252 ကနေဒါနိုင်ငံအစိုးရ၏ ဓာတ်သတ္တုနှင့်သတ္တုများမူဝါဒ။
253 Draft available here, Final version with MCRB

မည်သို့အသုံးပြုပြီး လက်လုပ်လက်စားသတ္တုလုပ်ငန်းများမှ လုပ်သားများ၏ အခြေအနေများကိုမည်သို့ ဖြေရှင်းပေးမည်နည်း သို့သော် ကဏ္ဍအဆင့်မှာပင် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ၊ လူမှုရေးဆိုင်ရာနှင့်လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများကို ကိုင်တွယ်ရမည့်ကိစ္စများနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အကြောင်းအရာများစွာရှိနေပါသည်။ ၎င်းတို့တွင် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းနှင့် စီမံခန့်ခွဲခြင်း၊ လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေး၊ အများပြည်သူဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေအသုံးချခြင်း၊ မြေယာနှင့်ရေအသုံးချရေးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှု၊ ပြဒါးလျော့ချခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းနေရာ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများနှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်းတို့ ပါဝင်ပါသည်။ ဤခေါင်းစဉ်တစ်ခုစီကိုအောက်တွင် အသေးစိတ်ဖော်ပြထားပြီး သက်ဆိုင်ရာ ဆက်စပ်သက်ရောက်မှုနှင့် စီမံကိန်းအဆင့်သက်ရောက်မှုအခန်းများတွင် ရည်ညွှန်းဖော်ပြထားပါသည်။

ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှု

၂၀၁၅ ခုနှစ် ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်းဆိုင်ရာလုပ်ထုံးလုပ်နည်း (အပိုင်း ၃ ကိုကြည့်ရန်) သည် သတ္တုတွင်းကဏ္ဍအတွက် ပတ်ဝန်းကျင် နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာ သက်ရောက်မှုများအား စီမံခန့်ခွဲရေးအတွက် တိုးတက်လာစေရန် ဆောင်ရွက်မည့် အရေးကြီးသော အဆင့်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းနှင့် EIA အလေ့အကျင့်များသည် ဆိုးရွားသည့်ထိခိုက်မှုများကို ရှောင်ရှားရန်နှင့် ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းရန် အမှန်လုပ်ကိုင်လိုပါက လက်ရှိ အားနည်းချက်များကို အောက်ပါအချက်များအပါအဝင် ထည့်သွင်းဖြေရှင်းရန် လိုအပ်ပါသည်။

- **EIA နှင့် EMP တို့အား လူမှုရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာများအားဖြေရှင်းရန်အတွက် ပိုမိုအားကောင်းစေရန် ဆောင်ရွက်ရမည်။** EIA လုပ်ငန်းစဉ်များတွင် လူမှုရေး/လူမှုစီးပွားရေးထိခိုက်မှုများ အားထည့်သွင်းရန်အတိ အလင်း ဖော်ပြထားသော်လည်း MCRB လေ့လာသုံးသပ်ခဲ့သော EIA နှင့် EMP များအားလုံးနီးပါးသည် EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအရ ထည့်သွင်းရန် လိုအပ်ချက်ဖြစ်သော လူမှုစီးပွားရေးထိခိုက်မှုဆန်းစစ်ခြင်း၊ လူမှုစီးပွားရေးနှင့် အခြေခံလူဦးရေဆိုင်ရာအချက်အလက်များအား လေ့လာခြင်းတို့ကို ထည့်သွင်းရန် အလေးမပေးထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။²⁵⁴
- **ECD မှ စိစစ်၍ မပြီးသေးသော အစီရင်ခံစာအလုပ်များ။** ECD မှ စီမံကိန်းဆိုင်ရာ IEEs နှင့် EIAs များကို စိစစ်ပြီး ထောက်ခံပေးရန် လိုအပ်သည့် စွမ်းဆောင်ရည်မှာ အကန့်အသတ်ရှိပါသည်။ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ကုန်ဆုံးသည်အထိ ECCs များထုတ်ပေးရန်စနစ်မှာ အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်နိုင်ခြင်းမရှိသေးပါ။ ECD တွင် အများသောအားဖြင့် စံချိန်စံညွှန်းထက် အနည်းငယ်နိမ့်သော EIAs နှင့် EMPs များစွာရှိနေပြီး စစ်ဆေးရန် ကျန်ရှိနေသော မပြီးသေးသည့် အလုပ်ကြွေးများစွာရှိပါသည်။ လက်ရှိလုပ်ကိုင်နေသော သတ္တုတွင်းစီမံကိန်းများမှလည်း EMP ရေးဆွဲရန် ညွှန်ကြားထားပါသည်။ မေလ ၃၁ ရက် ၂၀၁၇ ခုနှစ်အထိ တင်ပြပြီးသော EIA/IEE/EMP အစီရင်ခံစာစာအုပ် ၂၃၄၁ အနက်မှ ၁၆၉၃ သည် လက်ရှိလုပ်ဆောင်နေသော သတ္တုတွင်းများနှင့်ဆိုင်သည့် အစီရင်ခံစာများဖြစ်ပါသည်။ (အရေအတွက်မှာ ဆက်လက်မြင့်တက်နေပါသည်။)²⁵⁵
- **ဥပဒေ၏ လိုအပ်ချက်အတိုင်း IEE/EIA များကို အများပြည်သူကြည့်ရှုနိုင်ရန် ဖွင့်ဟထုတ်ဖော်ခြင်းအား လိုက်နာနိုင်မှုမရှိသေးခြင်း။** ECD နှင့်အခြားအဖွဲ့များ၏ လုပ်ငန်းစဉ်တိုးတက်မှုများ ၊ သတင်းအချက်အလက်နှင့် အစီရင်ခံစာများကို digitalised ပြုလုပ်ထားခြင်း သို့မဟုတ် အများပြည်သူအလွယ်တကူကြည့်ရှုနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်ထားနိုင်ခြင်း မရှိသေးပါ။ ECD ၏ စွမ်းဆောင်ရည်အားနည်းခြင်းသည် ၎င်းတို့သတ်မှတ်ထားသည့် လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများအတိုင်း EIA/IEE မူကြမ်းများအား တင်ပြပြီးချိန်တွင် အများပြည်သူကြည့်ရှုနိုင်ရန် ဖွင့်ဟထုတ်ဖော်ရမည် ဖြစ်သော်လည်း ၎င်းကို လိုက်နာနိုင်မှုမရှိသေးသလို စီမံကိန်းအဆိုပြုသူများမှ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရန်လည်း တွန်အားပေးလုပ်ဆောင်နိုင်မှုမရှိသေးပါ။ အများပြည်သူ ပူးပေါင်းပါဝင်

254 MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက် ၂၀၁၆။
 255 ECD မှ ပတ်ဝန်းကျင်ကဏ္ဍ အလုပ်အမှုဆောင်အဖွဲ့သို့တင်ပြထားသော presentation မှ၊ ၂၀၁၇ ခုနှစ် ဇွန်လ။ (MCRB ဇိုင်မှ)

ဆောင်ရွက်ရန်နှင့် စစ်ဆေးရန် လိုက်နာမှုပျက်ကွက်နေသည်ကို ဖြေရှင်းရန်မှာလည်း လွန်စွာအရေးကြီးပါသည်။

- **EIA ရေးဆွဲသူများ၏ ပရော်ဖက်ရှင်နယ်မဆန်ခြင်း။** သတ္တုတွင်းကဏ္ဍမှ EIA များကို နမူနာယူပြီး စစ်တမ်းကောက်ခံရာ မြန်မာနိုင်ငံခြား EIA အကြံပေးများသည် ပရော်ဖက်ရှင်နယ်မဆန်သော လုပ်ရပ်များအား ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ၎င်းတွင် အခြားအတွက် ရေးသားထားသော စီရင်ခံစာများအား ကူးယူထားခြင်းမျိုးပါဝင်သည်။ သာဓကတစ်ခုအနေဖြင့် အခြားနိုင်ငံများ၏ နိုင်ငံအမည်နှင့်ဒေသများကို ဖယ်ထုတ်လိုက်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပထဝီအနေထားအချက်များကို ညွှန်းဆိုပြီးရေးသားထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ အချို့ဒေသများတွင် အသေးစားသတ္တုတူးဖော်သူများမှ EIA အစီရင်ခံစာများကို ကူးယူကြခြင်းနှင့် ပြန်လည်ဝေမျှခြင်းများရှိသည်ကို သာဓကအနေဖြင့် တွေ့ရပါသည်။ ECD အနေဖြင့် ထိုကဲ့သို့ အစီရင်ခံစာများအား တင်ပြလာခြင်းကို ဖော်ထုတ်အရေးယူခြင်း လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်နေပါသည်။²⁵⁶
- **EIA လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်ချက်များသည် သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေပါ လိုင်စင်အမျိုးအစားများနှင့် ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။** EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းပါ (ဇယား ၄) လက်ရှိ နောက်ဆက်တွဲ (၁) သည် မည်သည့် သတ္တုတွင်း စီမံကိန်းမျိုးသည် IEE သို့မဟုတ် EIA လုပ်ဆောင်ရမည်ကို သတ်မှတ်ပေးထားပြီး ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်နိုင်မှုရှိသော နေရာများတွင် တည်ရှိသည့် အသေးစားစီမံကိန်းများသည်လည်း EIA ကို ဆောင်ရွက်ရမည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ (ပုဒ်မ ၂၅)။ သတ္တုတွင်းအရွယ်အစားသတ်မှတ်ချက်ကို ၂၀၁၅ ခုနှစ်တွင် သက်ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးဌာနများအကြား ဆွေးနွေး ငြင်းခုံမှုများရှိသည်။ (၎င်းအချိန်နှင့်သီးသန့်အချိန်များတွင် ဆွေးနွေးချက်ပါဝင်သည်။) ၂၀၁၈ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေများ (ဇယား ၂) ပါ အသေးစား၊ အလတ်စား၊ နှင့်အကြီးစားလုပ်ငန်းများအတွက် ဖော်ပြထားသော အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်များနှင့် EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းပါ အရွယ်အစားသတ်မှတ်ချက်ဆိုင်ရာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက်မှာ ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။ ၂၀၁၈ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေပါ IEE/EMP/EIA များအတွက် လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည်များမှာလည်း ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။ (ဇယား ၃)။
- **ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာသက်ရောက်မှုများအား ကြိုတင်တားဆီးခြင်းအဆင့်သည် သတ္တုတွင်းအမျိုးအစားနှင့်အရွယ်အစားအပေါ်မူတည်၍ ထိခိုက်မှုမည်မျှရှိမည်ကို ခန့်မှန်းရသောကြောင့် ပြင်ဆင်မှုများပြုလုပ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။** ဥပမာအားဖြင့် လက်လုပ်လက်စား သို့မဟုတ် အသေးစားသတ္တုတူးဖော်မှုများအတွက် IEE/EIA လုပ်ဆောင်ရမည်ဟူသောအချက်သည်သင့်လျော်မှုမရှိပါ။ အရွယ်အစားနှင့်လုပ်ဆောင် ရမည့်အချက်သည် ကိုက်ညီရန်လိုအပ်ပြီး နည်းဥပဒေထဲတွင်ပါဝင်သော လိုင်စင်အရွယ်အစားများသည် နိုင်ငံတကာစံချိန်စံညွှန်းများနှင့်ကိုက်ညီမှုမရှိသောကြောင့် ပြင်ဆင်သင့်ပါသည်။ (အထက်တွင်ကြည့်ရန်) ။
- **EIA လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများသည် စီမံကိန်းလုပ်ငန်းစဉ်အဆင့်များ၊ သက်ရောက်လာမည့်ထိခိုက်မှုများနှင့်ကိုက်ညီမှုမရှိပါ။** နောက်ဆက်တွဲ (၁) ပါ အချက်များသည် ရှာဖွေခြင်းနှင့်စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးအဆင့်များတွင် IEE သို့မဟုတ် EIA လိုအပ်သည် မလိုအပ်သည်ကိုမူ မရှင်းလင်းပါ။ ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့တို့နှင့်မတူ သည့် သီးသန့်အဆင့်များအတွက် ဖော်ထုတ်ထားခြင်းမရှိပါ။ (ဥပမာ-Seismic လုပ်ဆောင်ခြင်း) ဤတွင် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာသက်ရောက်မှုများအား ကြိုတင်တားဆီးခြင်းသည် ယခုအဆင့်၏ ထိခိုက်မှုပမာဏ မည်မျှရှိမည်ကို သိရသောကြောင့် ပြင်ဆင်ရန်လိုအပ်ပါသည်။ ဥပမာ - ရှာဖွေခြင်းအဆင့်သည် ထိခိုက်မှုနည်းပြီး နေရာအနှံ့အပြားတွင် ထိခိုက်မှုတွေ့ရှိနိုင်ပါသည်။ လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် လူမှုရေးထိခိုက်မှုပြဿနာများကို သတ္တုတွင်းဥပဒေအရ ညွှန်ကြားချက်များ ထုတ်ပြီး လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ ထိုသို့လိုက်နာရမည့်စံနှုန်းများ ကို သက်ဆိုင်ရာဌာနများဖြစ်သည့် ECD/MONREC နှင့် အလုပ်သမားဝန်ကြီးဌာန တို့အကြား သဘောတူညီရန်လိုအပ်ပါသည်။ တိုင်း/ပြည်နယ် အစိုးရမှလည်း ဒေသအခြေအနေကို ပိုမိုပေါ်လွင်စေရန် လိုက်နာရမည့် အချက်များကို ထပ်ဆောင်းဖြည့်စွက်နိုင်ပါသည်။ စမ်းသပ်တိုင်းတာရေးအဆင့်တွင် IEE သို့မဟုတ် EIA လိုအပ်မည် မလိုအပ်မည်ကို MONREC ဝန်ကြီးဌာနမှ ဆုံးဖြတ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

256 MCRB တွေ့ဆုံဆွေးနွေးချက်များ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။ MCRB ၏ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။

လက်ရှိဖြစ်ပေါ်နေသော ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများကို အာဏာပိုင်များမှ ၂၀၁၆ ခုနှစ် အစိုးရအသစ် အာဏာရပြီး နောက်ပိုင်းမှ ကုစားရန် စတင်လုပ်ဆောင်နေသည်မှာ အပေါင်းလက္ခဏာဆောင်သော အချက်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ဆိုးရွားသော ပတ်ဝန်းကျင်ထိခိုက်မှုများနှင့် ချိုးဖောက်မှုများရှိခဲ့သော သတ္တုတွင်း အတော်များများကို ဆိုင်းငံ့ထားခဲ့ပြီး ထိုရပ်ဆိုင်းငံ့ထားသော သတ္တုတွင်းတစ်ခု စီ၏ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာလိုက်နာမှုများကို ECD မှ သုံးသပ်စစ်ဆေးပြီး လိုင်စင်ပြန်လည်ချပေးသင့် မသင့်ကို လုပ်ဆောင်မည်ဖြစ်သော်လည်း ၎င်းတို့တင်သွင်းထားသည့် ထောင်ပေါင်းများစွာသော EMP များသည် ကွင်းဆင်းမှုပြုခြင်းမရှိဘဲ ပြည့်စုံသည့် အခြေအနေမှန်ကို မသိရှိနိုင်ပါ။²⁵⁷ MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ တိုင်း/ပြည်နယ် MONREC မှ ကိုယ်စားလှယ်များသည် ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာ အခြေခံအချက်အလက်များကို တိုင်းဒေသကြီးနှင့် ပြည်နယ်တော်တော်များများတွင် ကောက်ယူနေပြီးဖြစ်သည်။ ထိုကဲ့သို့ကောက်ယူမှု ပြီးဆုံးသွားပါက ၎င်းအချက်များကို အသုံးပြုပြီး စီမံကိန်းဆောင်ရွက်သူများတင်ပြထားသော EMP များကို ဆန်းစစ်နိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းနှင့်သက်ဆိုင်သော သတ္တုတွင်းခွင့်ပြုမိန့်သက်တမ်းတိုးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် ထည့်သွင်းအသုံးပြုနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။

ယေဘုယျအားဖြင့် လိုင်စင်သက်တမ်းတိုးပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်သည် ယခင်လုပ်ဆောင်ခဲ့သော ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်သူကြောင့် ပျက်စီးမှုများ၊ ခွင့်ပြုမိန့်သည် အသစ်သို့ လွှဲပြောင်းပေးခြင်းများအပါအဝင် လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်သူများ၏ အတိတ်မှ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာထိခိုက်မှုများကို ကုစားသည် မှတ်တမ်းများကို အခြေခံ၍ သုံးသပ်သင့်ပါသည်။

လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေး

အပိုင်း ၅-၄ အလုပ်သမား တွင် ဖော်ပြထားသကဲ့သို့ ဤကဏ္ဍ၏ တရားဝင်နှင့်တရားဝင်နှစ်ခုစလုံးတွင် လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး စိုးရိမ်မှုများရှိနေပါသည်။ လုပ်ငန်းအတော်များများတွင် ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးလုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ သို့မဟုတ် အစီရင်ခံခြင်းစနစ် ပြင်ဆင်ထားခြင်းမရှိသေးပါ။ အလုပ်သမားများသည် လုံလောက်သည့် တစ်ကိုယ်ရည်အကာအကွယ်သုံးပစ္စည်းများ (PPE) မရှိပါ။ ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေး သင်တန်းပို့ချမှုများလည်း မရှိပါ။ လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ရမည့်များကို ၂၀၁၈ ခုနှစ် အဆိုပြု သတ္တုတွင်းနည်းဥပဒေများတွင်လည်းကောင်း လုပ်ငန်းခွင် ဘေးအန္တရာယ် ကင်းရှင်းရေးဥပဒေဖြင့် ကဏ္ဍအလိုက်စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများဖြင့်လည်းကောင်း သို့မဟုတ် အခြားသော သတ်မှတ်ချက်များဖြင့် တစ်ခုနှင့်တစ်ခုကိုက်ညီမှုရှိစွာပြင်ဆင်ပြီး ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်ထားသူများသို့ စာဖြင့်ရှင်းလင်းရေးသားအကြောင်းကြား၍ လိုက်နာစေခြင်းသည် လွန်စွာအရေးကြီးပါသည်။ ၎င်း၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအနေဖြင့် MONREC ဝန်ကြီးဌာနနှင့် အလုပ်သမားဦးစီးဌာနတို့၏ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုမည့် တာဝန်ဝတ္တရားများမှာလည်း ရှင်းလင်းရန် အရေးကြီးပါသည်။ (အထက်တွင် ဖော်ပြချက်များကို ကြည့်ပါ)

MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာရေးအဖွဲ့၏ မှတ်တမ်းတင်ချက်များအရ (အပိုင်း ၅.၄ အလုပ်သမားကဏ္ဍ တွင် ရှင်းရှင်းလင်းလင်းဖော်ပြထားသည်) မြန်မာနိုင်ငံသတ္တုကဏ္ဍအတွင်းရှိ အလုပ်သမားအများစုသည် တရားဝင်အလုပ်သဘောတူညီချက်များလိုအပ်ပြီး ကျပ်နှစ်နှင့် နေ့စားပုံစံများဖြင့် လုပ်ငန်းလည်ပတ်ကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ ၎င်းသည် လူတစ်ဦးတစ်ယောက်နှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းအပေါ် သိသာထင်ရှားသည့် သက်ရောက်မှုများရှိပြီး အလုပ်သမား အခွင့်အရေးများ တောင်းဆိုနိုင်မှုလျော့နည်းစေပါသည်။ လက်လုပ်လက်စားနှင့် အသေးစားသတ္တုတူးဖော်သူများကို တရားဝင် ပြုလုပ်လိုက်ခြင်းဖြင့် အလုပ်သမားအဖွဲ့အစည်းများ၊ အလုပ်သမားအသင်းများ သို့မဟုတ် သမဝါယမများ တည်ထောင်မှုများကို အားကောင်းလာနိုင်ပြီး အလုပ်သမားများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ပေးနိုင်ပါသည်။ ၎င်းတွင် အလုပ်သမား၏ လုပ်ငန်းခွင်ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေးနှင့် ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အသိပညာပေးခြင်းများနှင့် အခြားကိစ္စရပ်များကို နားလည်စေမည်ဖြစ်ပြီး ကလေးလုပ်သမားပြဿနာများကို ဖြေရှင်းနိုင်မည်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် အခြားနေရာများ၏ တရားဝင်လုပ်ဆောင်နေသော အတွေ့အကြုံများအရ ထိုဖြစ်စဉ်သည် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုလုပ်ငန်းများတွင်လုပ်ဆောင်နေသော တရားမဝင်လုပ်ကိုင်သူများ၏ လုပ်ငန်းခွင်အခြေအနေကို

257 မြန်မာတိုင်း(၆) ၊ မြန်မာနိုင်ငံတော်ပိုင်းရှိ အငြင်းပွားဖွယ် ခဲမြေသတ္တုတွင်းများကို ရပ်ဆိုင်းလိုက်သည်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ် ဇူလိုင်လ ၂၀။

တိုးတက်သွားစေသည့် ဦးတည်မှုမျိုးမရှိပါ။ ထို့ကြောင့် လက်ရှိဖွဲ့စည်းမှု ဆိုင်ရာအစီအမံများကို ပြန်လည်စဉ်းစားပြီး လုပ်ဆောင်လျှင် ဘေးအန္တရာယ်ကျရောက်သောသူများကို ပိုမိုအကျိုးရှိစေမည်ဖြစ်ပါသည်။²⁵⁸

လူထုအဖွဲ့အစည်းဖွံ့ဖြိုးရေးနှင့် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေသုံးစွဲခြင်း (CSV)

စာချုပ်ပါစည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများကို (ဥပမာ- ထုတ်လုပ်မှုအပေါ်ခွဲဝေစာချုပ်) ကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းတို့စီမံကိန်း လုပ်ငန်းလည်ပတ်နေသော နေရာများရှိ ရပ်ရွာအသိုင်းအဝိုင်း ဖွံ့ဖြိုးရေးအတွက် ငွေကြေးပံ့ပိုးမှု သို့မဟုတ် CSR (sic)²⁵⁹ အတွက် အသုံးပြုမည့်ငွေကြေးပမာဏတစ်ခုပေးရန် သဘောတူညီချက်ကိုလုပ်ဆောင်ကောင်း လုပ်ဆောင် နိုင်ပါသည်။

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုရေးတာဝန်ယူမှု (CSR) သည် အချိန်တိုင်းပြောင်းလဲမှုရှိနေသော အခေါ်အဝေါ် တစ်ခုဖြစ်ပြီး သက်ဆိုင်သောအဖွဲ့များသည် ၎င်းကို မတူညီသည့်အဓိပ္ပါယ်များဖြင့် နားလည်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် သတ္တုတွင်း ကုမ္ပဏီတော်တော်များများသည် 'အကျိုးစီးပွားမျှဝေခြင်း' (CSV) ဟု ရွေးချယ်အသုံးပြုလာကြသည်။ လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁၂) သည် ၎င်းနှင့်ပတ်သတ်၍ နောက်ခံအကြောင်းအရာများကို ရှင်းလင်းပြထားပါ သည်။²⁶⁰ MCRB သည် ယင်းနှင့်ပတ်သက်သော သင်တန်းပို့ချမှုတစ်ခုကို အစိုးရ၊ ကုမ္ပဏီများနှင့် ဒေသခံလူ့အဖွဲ့ အစည်းများအတွက် ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် CSR ဟူသည့် ခေါင်းစဉ်အောက်တွင် အသုံးပြုသည့် ငွေကြေးသည် ဥပဒေအရ လိုက်နာလုပ်ဆောင်ရမည့် ကိစ္စရပ်များ (ဥပမာ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး သို့မဟုတ် ပတ်ဝန်းကျင်ကာကွယ်ရေး)၊ ပရဟိတလုပ်ဆောင်ခြင်း၊ CSV ကဲ့သို့ စီးပွားရေးနှင့်ဒေသခံ လူ့အသိုက်အဝန်းနှစ်ခု လုံးအကျိုးအတွက် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံခြင်း သို့မဟုတ် အဂတိလိုက်စားမှုပုံစံတစ်ခု ဖြစ်နေမည်လားဆိုသည့် အရာများကို ဆန်းစစ်နိုင်ရန် MCRB သည် ထိုသင်တန်းကို ပြုလုပ်ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ (ပုံ - ၄ ကို ကြည့်ရန်)

CSR ပုံစံကို အခြေခံ၍ ယဉ်ကျေးမှုအရ လှူဒါန်းခြင်းနှင့်ငွေအသုံးပြုခြင်းများအပြင် CSV သည် တရားဥပဒေများနှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းများလိုက်နာခြင်းထက် သာလွန်ပါသည်။ CSV ၏ အဓိက သတ်မှတ်ချက်များမှာ ဒေသ ဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်၍ ကြီးပွားချမ်းသာရန်နှင့် ကုမ္ပဏီ၏ယှဉ်ပြိုင်မှုအားကောင်းရန် အပြန်အလှန် အကျိုးပြုနေရမည်ဖြစ်သည်။ CSV ပုံစံဖြင့် ချဉ်းကပ်ပါက မည်သည့်ဖော်ဆောင်မှုမဆို ကုမ္ပဏီနှင့်ဒေသခံပြည်သူများ နှစ်ဖက်လုံးအကျိုးရှိမှုကို အထောက်အပံ့ပေးမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာ - ဒေသခံပြည်သူများနှင့်တိုက်ရိုက် ဆက်သွယ်ပြီး လိုအပ်ချက်များနှင့်ဦး စားပေးမှုများကို တုံ့ပြန်လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းဖြင့် အကျိုးအမြတ်ခွဲဝေခြင်း၊ ဤကဲ့သို့ ကုမ္ပဏီအနေဖြင့် အောက်ခြေမှ လိုအပ်ချက်များကို လုပ်ဆောင်ပေးခြင်းဖြင့် ပိုမိုရေရှည်တည်တံ့စေမည် ဖြစ်ပါသည်။

MCRB ၏ ကွင်းဆင်းချက်များအရ ကုမ္ပဏီများမှဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများ သို့မဟုတ် လုပ်ငန်းများတွင်ငွေကြေး ထည့်ဝင်သည့် သာဓကများရှိနေသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ (အပိုင်း ၅.၂၊ အများပြည်သူ ထိခိုက်မှုများနှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးကို ဆက်ကြည့်ရန်)။ ကုမ္ပဏီများမှ အခါအားလျော်စွာ စာသင်ကျောင်းများ၊ ဘုန်းကြီးကျောင်းသို့လှူဒါန်းခြင်း များရှိသော် လည်းအများပြည်သူကောင်းကျိုးအတွက်ဆောင်ရွက်သောကြီးမားသည့်စီမံကိန်းများ၊ အများသုံးအခြေခံအဆောက် အအုံများ တည်ဆောက်ခြင်း၊ ဒေသခံများကျွမ်းကျင်မှုတိုးတက်လာစေရန် ဆောင်ရွက်သည်များအတွက် ထည့်ဝင် ထားသည့် သက်သေများ အနည်းငယ်သာရှိပါသည်။ ထို့အပြင် SWIA လေ့လာချက်များတွင် ကုမ္ပဏီများသည် 'CSR ဘတ်ဂျက်' ကို ဒေသခံရွာလူကြီးများ၏ ထောက်ခံချက်များရယူရန်နှင့် အခြားရည်ရွယ်ချက်များအတွက် အသုံးပြုထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

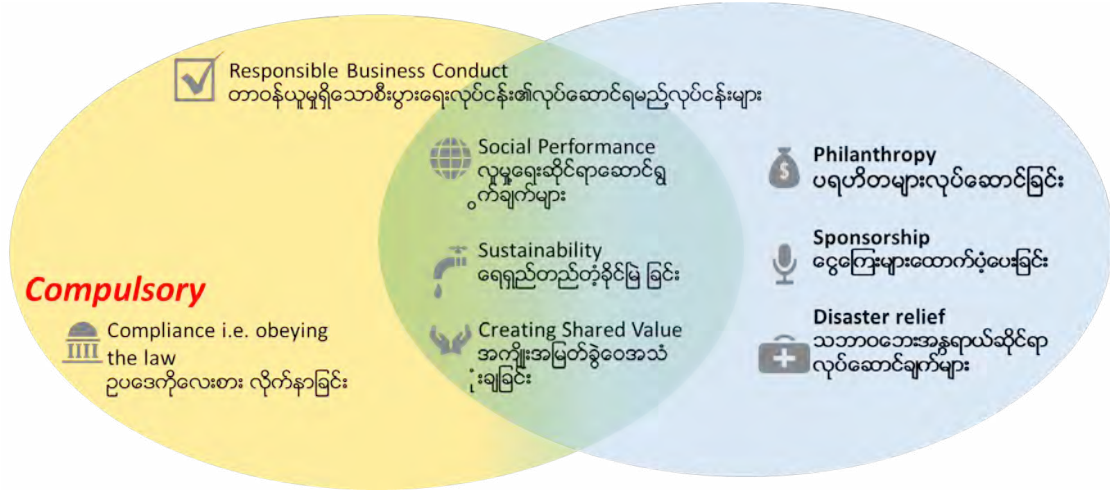
258 Boris Verbrugge and Beverly Besmanos, Formalizing artisanal and small-scale mining: Whither the workforce (2016) 47: CResource Policy pp. 134-141

259 MEITI, Myanmar First EITI Report, December 2015

259 Myanmar Times, Local mining applications delayed by new gemstones law, 17 February 2016

260 ဩစတြေးလျ မြန်မာကုန်သည်ကြီးများအသင်း ၊ အတွေးအခေါ်ထင်မြင်ချက်စာတမ်း ၊ အများအကျိုးလုပ်ဆောင်ရန် မက်လုံးပေးခြင်း။ စက်တင်ဘာလ ၂၀၁၆။

ပုံ ၄။ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုရေးတာဝန်ယူမှု (CSR) ရောင်စဉ်တန်း

ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး သဘောတူညီချက်များ

သတ္တုလုပ်ငန်းများ၏ တရားစီရင်စုအတော်များတွင် ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး သဘောတူညီချက်များ (CDAs) သည် လူထုနှင့်ကုမ္ပဏီအကြား ပုံမှန်လုပ်ဆောင်သည့် အလေ့အထတစ်ခုဖြစ်လာပြီး CSV သို့မဟုတ် အကျိုးအမြတ်မျှဝေသောနည်းလမ်းတစ်ခုလည်းဖြစ်ပါသည်။ အချို့သောတရားစီရင်စုများတွင် ၎င်းကိုလိုင်စင်ထုတ်ပေးရာ၌ တရားဝင်သတ်မှတ်ချက်တစ်ခုအနေဖြင့် ထည့်သွင်းကြပါသည်။²⁶¹ ထိုကဲ့သို့ သဘောတူညီချက်များသည် (တခါတရံ 'သက်ရောက်မှုများနှင့်အကျိုးအမြတ်ခံစားခွင့် သဘောတူညီချက်' သို့မဟုတ် ဌာနတိုင်းရင်းသားများနေထိုင်ရာရပ်ရွာဒေသများတွင် 'မြေအသုံးချမှုသဘောတူညီချက်' ဟုခေါ်သည်) ကျင့်ဝတ္တရားတစ်ခုကို သတ်မှတ်ပေးပြီး အချို့သော တရားဝင်သဘောတူညီချက်များကို လူထုနှင့်ကုမ္ပဏီအကြား ချုပ်ဆိုကြပါသည်။ ဤနည်းလမ်းသည် များစွာသော ပြဿနာများဖြစ်သည့် ရပ်ရွာအသိုက်အဝန်းဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများ၊ ဖော်ဆောင်ရေးလုပ်ငန်းများ၊ အများသုံး အခြေခံအဆောက်အအုံများ၊ မြေအသုံးချမှုနှင့်မြေနေရာအပေါ် ဖြတ်သန်းသွားလာခြင်း၊ တိုင်ကြားခြင်းများကို ဖြေရှင်းခြင်းနှင့်အခြားသော ကိစ္စပေါင်းများစွာကို စီမံအုပ်ချုပ်ခန့်ခွဲပေးပါသည်။

ယခုအချိန်ထိ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး သဘောတူစာချုပ် (CDAs) မရှိသေးပါ။ သို့သော် ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့ကဏ္ဍရှိ ကုမ္ပဏီများသည် ရပ်ရွာဒေသတွင်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများအတွက် လူထုဖြင့်အပြန်အလှန် ဆွေးနွေးပြောဆိုသည့် ချဉ်းကပ်မှုမျိုး အသုံးပြုလာပြီးဖြစ်ပါသည်။ သို့ရာတွင် အဆိုပြုသတ္တုတွင်း နည်းဥပဒေပါ သတ်မှတ်ချက်များတွင် အကြီးစား (၅၁-ဂ)၊ အလတ်စား (၆၇-ဂ)နှင့် အသေးစား (၈၅-ဂ) များတွင် ထုတ်လုပ်မှုအတွက် လျှောက်သည့်အချိန်ဒေသခံများနှင့်လူမှုရေးဆိုင်ရာအကျိုးကျေးဇူးများကို ဆွေးနွေးပြီး ၎င်းတို့ဖြင့် သဘောတူညီချက် ယူထားသည့် အထောက်အထားများကိုပါ ပူးတွဲတင်ပြရမည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။

261 CCSI, Emerging Practices in Community Development Agreements, February 2016.

လေးထောင့်ဇယားကွက် (၁၂)၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ လူမှုရေးတာဝန်ယူမှု (CSR) နှင့် အကျိုးအမြတ် မျှဝေခြင်း (CSV)

CSR ဆိုသည့်အဓိပ္ပာယ်နှင့် ၎င်းအပေါ်နားလည်မှုသည် ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးတွင်ပြောင်းလဲနေပါသည်။ CSR လုပ်ဆောင်ခြင်းသည် စီမံကိန်းလုပ်ဆောင်မည့် ကုမ္ပဏီ၏ဂုဏ်သတင်းပိုကောင်းရန် အားပေးခြင်း၊ လုပ်ငန်းလုပ်ဆောင်နိုင်ရန် "အများသဘောတူကြည်ဖြူလက်ခံမှု" (social licence) ကို ပြုလုပ်ခြင်းဖြင့် ပတ်သက်ဆက်နွယ်နေသော ဒေသခံများဖြင့် ဖြစ်နိုင်ချေရှိသောအန္တရာယ်ကို လျော့ချနိုင်ခြင်းနှင့် သက်ဆိုင်ရာဒေသခံများ၏ အကျိုးကို သယ်ပိုးပေးခြင်းစသဖြင့် CSR လုပ်ငန်းများအပေါ် နားလည်မှုများသည် အချေတင် ငြင်းခုံဆွေးနွေးမှုများ ရှိနေပါသည်။ CSR သည် သက်ဆိုင်ရာအဖွဲ့များ (shareholders) နှင့် အခြားအဖွဲ့များ (other stakeholders) ကို မည်သို့ အကျိုးရှိသည်၊ မရှိသည်နှင့်စပ်လျဉ်း၍ ဆွေးနွေးမှုများရှိပါသည်။

အချို့သောနေရာများ အထူးသဖြင့် အာရှတိုက်တွင် CSR လုပ်ဆောင်ခြင်းကို ပရဟိတဆောင်ရွက်ခြင်းဟု သဘောထားမှတ်ယူပြီး လုပ်ဆောင်နေသော စီးပွားရေးနှင့်ဆက်စပ်နေသည်ဟု မယူဆကြပါ။ ၎င်းတွင် ထောက်ပံ့ကြေးထုတ်ပေးသည့် ဖောင်ဒေးရှင်းများကို စီးပွားဖြစ်တည်ထောင်ခြင်း သို့မဟုတ် စေတနာဝန်ထမ်းအလုပ်သမားများ ပါဝင်နိုင်ပါသည်။ အချို့သည် ၎င်းကို CSR 0.1 ဟု မှတ်ယူကြပြီး ကုမ္ပဏီများသည် ဒေသခံများနှင့် ဆက်ဆံရေးတည်ဆောက်ခြင်း၊ ပရဟိတအလှူငွေများထည့်ဝင်ခြင်းနှင့် ကုမ္ပဏီများ၏ပုံရိပ်ကို ထိန်းချုပ်ခြင်း စသည်တို့လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်သော နည်းလမ်းဟု မှတ်ယူကြသည်။²⁶²

ပြီးခဲ့သည့် ဆယ်စုနှစ်များတွင် အယူအဆများပြောင်းလဲသွားခဲ့ရာ ၎င်းကို CSR 2.0 ဟုလည်း တစ်ခါတစ်ရံခေါ်ကြသည်။ ၂၀၁၁ ခုနှစ် EU တွင် CSR ကို 'လူမှုရေးထိခိုက်မှုများအတွက် စီးပွားရေးလုပ်ငန်း၏တာဝန်' ဟု အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုထားသည်။²⁶³ ဤသို့ဖြင့် CSR သည် ကုမ္ပဏီနှင့်လူ့အဖွဲ့အစည်းကြား နှစ်ဦးအကျိုးအတွက် ကာကွယ်ပေးမည့် ပေါင်းစည်းထားသော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပါသည်။ ပိုမိုကျယ်ပျံ့သော ချဉ်းကပ်မှုအောက်တွင် CSR သည် ဥပဒေတွင် ပါဝင်မှုမရှိသည့် ကုမ္ပဏီအတွင်းရေးမှူးဝါဒများနှင့် လိုက်နာရမည့်စည်းမျဉ်းများ (code of conduct)၊ တရားဝင် လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့်အချက်များအပါအဝင် တာဝန်ယူမှုရှိသောစီးပွားရေးချိတ်ဆက်မှုများနှင့်အတူပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ ယင်း CSR ပုံစံတွင်အောက်အခြေခံလူတန်းစားများနှင့် လူမှုရေးလိုအပ်ချက်များကို ထည့်ဝင်လုပ်ဆောင်ပေးနိုင်သော စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးမှုနှင့်ပတ်သက်သည့် မဟာဗျူဟာများနှင့် ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ ထည့်သွင်းလုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။

CSR နှင့်စပ်လျဉ်း၍ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ဆိုချက် ရှုပ်ထွေးမှုရှိသောကြောင့် ကမ္ဘာ့သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းအခေါ်အဝေါ်ကို အသုံးပြုရန် ရှောင်ရှားကြပါသည်။ ထိုအခေါ်အဝေါ်ကို အသုံးပြုမည့်အစား 'တာဝန်ယူမှုရှိသော စီးပွားရေး'၊ 'လူမှုရေးဆောင်ရွက်ချက်များ'၊ 'မဟာဗျူဟာကျသောဒေသတွင်းရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု'၊ 'Corporate Citizenship'၊ 'ရေရှည်တည်တံ့ရေး' သို့မဟုတ် 'အကျိုးအမြတ်မျှဝေခြင်း (CSV)' စသည်တို့ကို အသုံးပြုကြပါသည်။

CSV ၏ မူဘောင်သည် တရားဝင်လိုက်နာရမည့်အချက်များ၊ ယဉ်ကျေးမှုအရဆောင်ရွက်သော ပရဟိတလုပ်ငန်းများနှင့် CSR ပုံစံဖြင့်ငွေသုံးသောလုပ်ငန်းစဉ်များထက် ပို၍သာလွန်ပါသည်။ CSV လုပ်ငန်းစဉ် မဟာဗျူဟာများသည် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့်ကုမ္ပဏီများ၏ တီတွင်ကြံဆမှု အရွယ်အစားနှင့်ကိုက်ညီစွာ ရေးဆွဲစီစဉ်ထားပါသည်။ ၎င်းတို့သည် စီးပွားရေးများ၊ ဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ဆောင်သော အဖွဲ့အစည်းများ၊ ပရဟိတလုပ်သူများနှင့်အစိုးရတို့အကြား လူမှုရေးဆိုင်ရာပြဿနာများ ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ဆက်သွယ်ပူးပေါင်းနိုင်မှုကို ပြုစုပျိုးထောင်လုပ်ကိုင်ကြသည်။

262 Wayne Visser လူမှုရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတာဝန်များ ဆင့်ကဲပြောင်းလဲခြင်းနှင့်အလုံးစုံပြောင်းလဲခြင်း၊ M. Pohl နှင့် N. Tolhurst (eds), တာဝန်ယူမှုရှိသောစီးပွားရေးနှင့် CSR ကို မည်သို့အောင်မြင်စွာ စီမံခန့်ခွဲမည်နည်း။ (Wilwy, ၂၀၁၀ ခုနှစ်)

263 ဥရောပ ကော်မရှင်၊ ကော်မရှင်မှ ဥရောပပါလီမန်သို့ ဆက်သွယ်ပေးပို့မှု၊ ကောင်စီ၊ ဥရောပ စီးပွားရေးနှင့်လူမှုရေးကော်မတီနှင့် ဒေသ ဆိုင်ရာကော်မတီ - ၂၀၁၁ ခုနှစ် EU အသစ်ပြင်ဆင်ထားသော ဗျူဟာများ - ၂၀၁၄ ခုနှစ် လူမှုရေးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုတာဝန်၊ ၂၀၁၁ စာမျက်နှာ - ၃။

ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ ကုန်သွယ်မှုကွင်းဆက် သို့မဟုတ် ကုန်ပစ္စည်းများတွင် လူမှုရေးဆိုင်ရာလုပ်ငန်း စဉ်များဖန်တီးပေးခြင်းဖြင့် အများအကျိုးကို ဆောင်ရွက်နိုင်ပါသည်။ အသေးစားလုပ်ငန်းများဖွံ့ဖြိုးလာစေရန် အာရုံစိုက်ပြီး လုပ်ဆောင်သော သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများသည် ထိုလုပ်ငန်းများကို ၎င်းတို့၏သွင်းအားစုများအဖြစ် သတ်မှတ်လုပ်ဆောင်ကြသည်။ (၎င်းကို တစ်ခါတစ်ရံ 'စီးပွားရေးကွင်းဆက်ဖွံ့ဖြိုးလာစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း' သို့မဟုတ် 'ဒေသခံသွင်းအားစု မြှင့်တင်ခြင်း'ဟုခေါ်သည်။) ဤသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းဖြင့် အလုပ်အကိုင်၊ ရင်းနှီး မြှုပ်နှံမှုနှင့် စီးပွားရေးအဆက်အသွယ်များကို ဒေသခံလူထုများနှင့်သာလုပ်ဆောင်ကြမည်ဖြစ်ပြီး ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု များ၏ ထိခိုက်မှုများကြောင့် အနှုတ်လက္ခဏာခံစားနေရသောသူများသာ အကျိုးရရှိမည်ဖြစ်ပါသည်။ အထူး သဖြင့် တွင်းထွက်သယံဇာတကဏ္ဍတွင် ဖြစ်ပါသည်။

ဤနည်းလမ်းသည် အကြီးစားနှင့် ရေရှည်လုပ်ကိုင်မည့် သတ္တုတွင်းများအတွက် တရားဝင် "ဒေသဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး သဘောတူစာချုပ်" (CDA) ဖြစ်လာစေရန် အခြေခံအချက်များ ပံ့ပိုးပေးနိုင်ပါသည်။ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများသည် တစ်နှစ်ထက်မက ကြာနိုင်သောကြောင့် အသေးစား သတ္တုတွင်းများအတွက် CDA လမ်းကြောင်းသည် မသင့်လျော် ပါ။ CDA များသည် အများပြည်သူများအတွက် ၎င်းတို့၏လိုအပ်ချက်များကို ထုတ်ဖော်နိုင်ရန် တိုက်ရိုက်လမ်းကြောင်း နှင့်ဖြစ်နိုင်သည့် နည်းလမ်းများကို ပံ့ပိုးပေးပါသည်။ သို့သော် အရေးကြီးသော အချက်တစ်ချက်အနေဖြင့် သတ္တုတွင်း လုပ်ငန်းများကြောင့် ထိခိုက်ခံရသော ဝေးလံသောဒေသများရှိ ဒေသခံပြည်သူများအတွက် အစိုးရမှ လုပ်ဆောင်ပေး ရမည့် ၎င်းတို့၏ တာဝန်ဖြစ်သည့် အရေးပါသောဝန်ဆောင်မှုများ နှင့်ဖွံ့ဖြိုးရေးအခွင့်အလမ်းများ ဖော်ဆောင်ပေးခြင်း များ ဆောင်ရွက်ပေးရမည်ဖြစ်ပြီး CDAs လုပ်ဆောင်ခြင်းကြောင့် အစိုးရမှ ၎င်းတို့ လုပ်ဆောင်ပေးရမည့်တာဝန်များ ကင်းလွတ်သွားခြင်းမျိုး မဖြစ်ရပါ။ ထို့ကြောင့် သဘောတူညီချက်နှင့် စည်းမျဉ်းစည်းကမ်းအချက်များကို ပတ်သက် ဆက်နွယ်သည့် အဖွဲ့အားလုံးနှင့်ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး၍ ရပိုင်ခွင့်များရှိသည့် ဒေသခံများကို မှန်ကန်သည့် အကျိုးကျေးဇူး များခံစားရစေရန် ထည့်သွင်းရေးဆွဲရမည်။ ထို့အပြင် ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများသည် ဒေသအဆင့်နှင့်အမျိုးသား အဆင့် ဖွံ့ဖြိုးရေးဦးစားပေးချက်များနှင့် ကိုက်ညီရမည်ဖြစ်ပြီး ရေရှည် တည်တံ့ရေးနှင့်လည်း ကိုက်ညီရမည်ဖြစ်ပါသည်။

ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် မိမိတို့လုပ်ဆောင်ခဲ့သော ဆိုးရွားသည့်ထိခိုက်မှုများကို မရှောင်ရှားဘဲ ဖြေရှင်းရန် အာရုံစိုက် သင့်ပြီး ဖြေရှင်းရာတွင် EIA နှင့် EMP ပါအချက်များကို ပေါင်းစပ်၍ ကတိကဝတ်ပြုထားသည့်အတိုင်း လုပ်ဆောင် သင့်ပါသည်။ ၎င်းသည် ပတ်ဝန်းကျင်ထိန်းသိမ်းရေးဥပဒေအောက်ရှိ တရားဥပဒေအရ လိုက်နာဆောင်ရွက်ရမည့် သတ်မှတ်ချက်ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ၎င်းတို့လုပ်ဆောင်သည့်နေရာတွင် သတ်မှတ်ချက်ထက်သာလွန်အောင် ဆောင် ရွက်သင့်ပြီး ဒေသဖွံ့ဖြိုးရေးစီမံကိန်းများနှင့်ဖော်ဆောင်ချက်များကိုလည်း ထည့်ဝင်သင့်ပါသည်။ ဤသို့လုပ်ဆောင် ချိန်တွင် (ထိခိုက်မှုများ) "do no harm" မဖြစ်စေရန်လည်းအရေးကြီးပါသည်။ ၎င်းတို့၏ ဒေသတွင်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုများ သည် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားသင့်ပြီး အကတိလိုက်စားမှုကို အားပေးခြင်းမရှိဘဲ၊ ခွဲခြားဆက်ဆံ ခံရခြင်းနှင့် အန္တရာယ်ကျရောက်နိုင်ဖွယ်ရှိသော တစ်ဦးချင်းစီအပါအဝင် ဒေသခံပြည်သူများ၏ အမှန်တကယ်လိုအပ် ချက်ကို တုန့်ပြန်ဖြည့်ဆည်းသင့်ပါသည်။

မြေနှင့်ရေစီမံခန့်ခွဲမှု

မြန်မာနိုင်ငံ၏ သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများတွင် မြေနှင့်ရေအသုံးချရေးအတွက် စီမံအုပ်ချုပ်သော စည်းမျဉ်းစည်းကမ်း အကြောင်းအရာများသည် လုံလောက်မှုမရှိပါ။ အစိုးရ၏ ကြီးကြပ်မှုအားနည်း၍ ရှေ့နောက်ဆီလျော်မှုမရှိဘဲ ယိုယွင်း မှုများလည်း ရှိနေပါသည်။ အဓိကကျသော မြေယာမှတ်ပုံတင် သို့မဟုတ် ဓာတ်သတ္တုလုပ်ကွက်များပြင်မြေပုံစနစ် (cadaster) မရှိပါ။ လူ့အတော်များများသည် ၎င်းတို့၏မြေပိုင်ဆိုင်မှုနှင့်ပတ်သက်၍ တရားဝင်ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ စာရွက်စာတမ်းများ ကိုင်ဆောင်ထားမှုမရှိပါ။ MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ သွားရောက်ခဲ့သော နေရာ

များအားလုံးနီးပါးသည် မြေနှင့်ဆိုင်သော ပြဿနာများရှိသည်ကို တွေ့ရပြီး အဖြစ်အပျက်များမှာ မြေသိမ်းခြင်း၊ ကုမ္ပဏီလုပ်ကွက်အနီးရှိ မြေပိုင်သော တောင်သူကြီးများအနေဖြင့် ထိုမြေများကို အသုံးပြုမှုများနှင့် ပတ်သက်ပြီး တရားခံများဖြစ်သွားခြင်း၊ သတ္တုတွင်းစွန့်ပစ်ပစ္စည်းများကြောင့် စိုက်ပျိုးမြေများနှင့် စားကျက်မြေများညစ်ညမ်းခြင်း၊ ဒေသခံများပိုင်သောမြေများ နှင့်ပတ်သက်၍ အစိုးရ၏ ချိုးဖောက်မှုများနှင့် လုံလောက်သည့်လျော်ကြေးငွေမရရှိခြင်း စသည့် ပြဿနာ အမျိုးမျိုးကို တွေ့ရပါသည်။²⁶⁴ အပိုင်း ၅.၃၊ မြေယာကို ဆက်လက်ကြည့်ရန်။

အလားတူပင် MCRB မှကွင်းဆင်းလေ့လာခဲ့သော အဓိကကျသော အကြီးစားသတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းများတွင် ညစ်ညမ်းမှုများနှင့် ကုမ္ပဏီများမှ ရေအသုံးချမှုများနှင့် ဆက်စပ်သော ပြဿနာများရှိကြပါသည်။ ထို့အပြင် ကုမ္ပဏီများအနေဖြင့် တာဝန်အရ ပေးဆောင်ရမည့်ရေအခွန်များ မပေးဆောင်ခြင်းသည်လည်း ထပ်တလဲလဲဖြစ်ပေါ်နေသော ပြဿနာ ဖြစ်သည်။ သတ္တုတွင်းများအနီးတွင်နေထိုင်သော အများပြည်သူသည် ဖျားနာမှုနှင့်သီးနှံထွက်နှုန်း ကျဆင်းမှုတို့ကို ကြုံတွေ့ကြရသည်။ ၎င်းသည် ကုမ္ပဏီများလုပ်ဆောင်သော လုပ်ငန်းများကြောင့်ဖြစ်သည်ဟု အများကမှတ်ယူထားကြသည်။ သို့သော် ပြန်လည်ကုစားပေးရမည့် သတ်မှတ်ချက်များ၊ ရေသန့်စင်ခြင်းနှင့်သင့်လျော်သည့် ကုစားမှုများလုပ်ဆောင်ရန်မှာ ထိုကဲ့သို့ပြဿနာများ၏ အတိုင်းအတာနှင့်သဘာဝကို ရှင်းလင်းစွာဖော်ပြထားသည့် အချက်များမရှိ၍ ရှုပ်ထွေးပါသည်။ အပိုင်း ၅.၇၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ် ဝန်ဆောင်မှုများကို ကြည့်ရန်။ အထက်ပါ တွေ့ရှိချက်များသည် ရေနှင့်မြေယာစီမံခန့်ခွဲမှုကို ကဏ္ဍအဆင့်လုပ်ဆောင်ရန် လွန်စွာလိုအပ်နေသည်ကို ဖော်ပြနေပြီး ဥပမာ - မြေယာဥပဒေကို ပြန်လည်ပြုပြင်ခြင်း၊ ကုမ္ပဏီများရေအသုံးချမှုနှင့်ရေပေးဝေမှုများကို ပိုမိုတင်းကြပ်သည့် သတ်မှတ်ချက်များ ပြင်ဆင်ခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်း စစ်ဆေးမည့် အစိုးရအဖွဲ့များ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကို တည်ဆောက်ပြီး လိုက်နာစေရေးတွန်းအားပေးဆောင်ရွက်ရန်လိုအပ်ပါသည်။

ပြဒါးအသုံးပြုမှု လျော့ချရေးနှင့် ပပျောက်ရေး

MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာတွေ့ရှိချက်များအရ လက်လုပ်လက်စား ရွှေလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူများမှ ပြဒါး ကျယ်ကျယ်ပျံ့ပျံ့ အသုံးပြုခြင်းသည် ဆင်းရဲမှုနှင့် အခြားအသက်မွေးဝမ်းကြောင်းအလုပ်ရွေးချယ်ရန် မရှိသောကြောင့်ဖြစ်သည်။ သို့သော် အချို့နေရာများတွင် ၎င်းအလုပ်ကို အမြတ်အစွန်းများသော စွန့်ဦးတီတွင်လုပ်ငန်းစဉ်ဟု မှတ်ယူကြသည်။²⁶⁵ သွားရောက်လေ့လာခဲ့သော အချို့နေရာများရှိ သတ္တုလုပ်သားများသည် အခြားသောနေရာများထက် ပြဒါးအသုံးပြုခြင်းကြောင့် ပတ်ဝန်းကျင်နှင့် ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုများကို ပိုမိုနားလည်ကြသည်။ သို့သော် ယေဘုယျအားဖြင့်ကြည့်လျှင် ပြဒါးအသုံးပြုခြင်းကြောင့် သက်ရောက်သော လူနှင့်ပတ်ဝန်းကျင်အပေါ် ဆိုးကျိုးရှိသည်ဟု သည့် ဗဟုသုတသည်နည်းပါးပြီး ပြဒါးကို မည်သို့ဘေးကင်းအောင်အသုံးပြုမည် သို့မဟုတ် ရွှေအထွက်နှုန်းတိုးအောင် မည်သို့လုပ်ဆောင်ရမည် ဥပမာ - retort ဆိုသည့် ရွှေနှင့်ပြဒါးအပူပေး ခွဲထုတ်သည့်နည်းလမ်းကို အသုံးပြုခြင်း စသည့်အသိပညာများလည်း နည်းပါးပါသည်။²⁶⁶

ပြဒါးသည် လက်ရှိတွင် ဓာတုပစ္စည်းနှင့်ဆက်စပ်ပစ္စည်းများ ဘေးအန္တရာယ်မှ ကာကွယ်ခြင်းဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၅- ပုဒ်မ ၆ (ဇ) အရ ကန့်သတ်ထားသောဓာတုပစ္စည်း (၂၉) မျိုးထဲတွင် ပါဝင်ပါသည်။²⁶⁷ ၎င်းကိုတားမြစ်သည့် အမိန့်ကြော်ငြာစာကိုလည်း ထုတ်ပြန်ထားပြီးဖြစ်သည်။ သို့သော် ယင်းကန့်သတ်အချိန်များအတွင်းပင်လျှင် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတူးဖော်သူများအကြားတွင် ၎င်းဓာတုပစ္စည်းကို အသင့်ဝယ်ယူရရှိနိုင်ပါသည်။²⁶⁸ MCRB မှ ပြဒါးရောင်းချသောသူများဖြင့်မေးမြန်းရာတွင်ပြဒါးအသုံးပြုမှုကန့်သတ်တာမြစ်ခြင်းကိုပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ကျန်းမာရေးထိခိုက်မှုများ

264 MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်။ ၂၀၁၆ ခုနှစ်။
265 May Thin Zaw and Jack Jenkins Hills, Artisanal and Small-Scale Mining and Mercury Use in Myanmar: Current Issues and Ways Forward, 2016, on file with MCRB, p. 17
266 MCRB field research, 2016
267 Ministry of Industry, Central Leading Board on Prevention of Hazard from Chemical and Related Substances Notification No: 2/2016 Issuing the List of Restricted Chemical, 30 June 2016
268 MCRB field research, 2016

ကြောင့်တားမြစ်ခြင်းထက်တရားမဝင်လက်လုပ်လက်စားရွှေသတ္တုတူးဖော်သူများကိုကန့်သတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်ဟု သုံးသပ်ရပါသည်။²⁶⁹

MCRB ၏ ကွင်းဆင်းလေ့လာမှုခရီးစဉ်များအတွင်း တွေ့ရှိချက်များနှင့်မြန်မာနိုင်ငံလူထုအခြေပြုသုတေသီများ အဖြစ် တသီးပုဂ္ဂလလေ့လာသူများ၏လေ့လာချက်များအရ ရွှေတူးဖော်ခြင်းအတွက် ပြဒါးအသုံးပြုခြင်း၏ ထိခိုက်မှုများ သည် အများအပြားရှိပြီး ဆိုးရွားသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။²⁷⁰ ၎င်း၏ဆိုးကျိုးများကို သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်နှင့် အများ ပြည်သူများထိတွေ့ရသော ဂေဟစနစ်ဝန်ဆောင်မှုများကို အပိုင်း ၅.၇ ၊ ပတ်ဝန်းကျင်နှင့်ဂေဟစနစ် ဝန်ဆောင်မှု များတွင် ရှင်းလင်းဖော်ပြထားပါသည်။ အပိုင်း ၅.၄၊ အလုပ်သမားတွင် ပြဒါးအသုံးပြုခြင်းကြောင့် ထိခိုက်ခံရသော သတ္တုတွင်းလုပ်သားနှင့် ဒေသခံပြည်သူများ၏ ကျန်းမာရေးနှင့်ဆက်စပ်သည့် ကိစ္စများကိုရှင်းပြထားပါသည်။ စွန့်ထုတ် လိုက်သော ပြဒါးများသည် စုပေါင်းသွားကာ ဆိုးရွားသည့်သက်ရောက်မှုများကို ဖြစ်စေသောကြောင့် တရားဝင် သို့မ ဟုတ် တရားမဝင် သတ္တုလုပ်ငန်းများရှိ ပြဒါးအသုံးပြုမှုများကို မစစ်ဆေးပါက ထိခိုက်မှုပိုမိုဆိုးရွားလာနိုင်ပါသည်။²⁷¹ မွန်ဂိုးလီယား၊ ဖိလစ်ပိုင်နှင့် ကိုလန်ဘီယာနိုင်ငံများတွင် ရွှေထုတ်လုပ်ရာတွင် ပြဒါးနှင့်ဆိုင်ရာနိကအသုံးမပြုဘဲ ထုတ်လုပ်နေပြီးဖြစ်ရာ ထိုနည်းလမ်းများသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် လမ်းညွှန်ချက်များဖြစ်လာနိုင်ပြီး ပြဒါးအသုံးပြုမှု ပပျောက်ရေးကို အဆင့်ဆင့်လျော့ချ ပယ်ဖျက်သွားရမည်ဖြစ်ပါသည်။

လုပ်ကွက်ပြန်လည်ထူထောင်ရေးနှင့်သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်း

လုပ်ကွက်ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်များနှင့်ပတ်သက်၍ အလွန်ပင် အရည် အသွေး နိမ့်ပါးသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။ MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်များအရ အာဏာပိုင်များသည် လုပ်ကွက်ပြန် လည်ထူထောင်ခြင်းနှင့် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်းတာဝန်များကို မည်သူလုပ်ဆောင်မည်ကို ရှင်းလင်းမှုမရှိပါ။ သို့သော် သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းလုပ်ကိုင်သူများသည် လက်တွေ့တွင် ရေရှည်သတ္တုတူးဖော်ခြင်းအတွက် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ မှာတရားဝင်မဖြစ်သေးခြင်း၊ ငွေကြေးအခြေအနေများအရ မဖြစ်နိုင်သေးဟု မှတ်ယူနေကြသည်ကိုတွေ့ရပါသည်။²⁷²

၂၀၁၅ ခုနှစ် သတ္တုတွင်းဥပဒေ ပြန်လည်ပြင်ဆင်ချက်များတွင် ခွင့်ပြုမိန့်ကိုင်ဆောင်သူအနေဖြင့် သတ္တုတွင်း ပိတ် သိမ်းရန် ငွေကြေးရန်ပုံငွေထားရှိရန် သတ်မှတ်ချက်အသစ်ထည့်သွင်းထားပါသည်။ ၎င်းကို အဆိုပြုနည်းဥပဒေများ တွင် ထည့်သွင်းဖော်ပြထားပါသည်။ သို့သော် ဤလုပ်ငန်း၏ ဩဇာရှိသူများနှင့်တွေ့ဆုံမေးမြန်းခဲ့ရာ ၎င်းတို့၏ လုပ်ငန်းများအတွက် မလိုအပ်ဟု ထင်မြင်ကြပါသည်။ (အများပြည်သူသဘောတူညီမှု အပေါ်တွင်လည်း အလားတူ ထင်မြင်ကြပါသည်။) MCRB မှ ကွင်းဆင်းလေ့လာသူများသည် သတ္တုတွင်းကုမ္ပဏီများမှ ပိတ်သိမ်းရန် ရန်ပုံငွေတည် ထောင်ထားရှိမှုများ မတွေ့ရပါ။ (လက်ပံတောင်း ကြေးနီသတ္တုတွင်းသွားရောက် မကြည့်ရှုခဲ့သော်လည်း ပြန်လည် ပြင်ဆင်ချုပ်ဆိုထားသော PSC အရ ပိတ်သိမ်းရန် ရန်ပုံငွေထားရှိရန် လိုအပ်ပါသည်။)²⁷³

၂၀၁၈ ခုနှစ် အဆိုပြုသတ္တုတွင်း နည်းဥပဒေ၊ အခန်း (၃၀) တွင် သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်းနှင့် ပြန်လည်ထူထောင် ခြင်းသတ်မှတ်ချက်များကို အကောင်းဆုံးအခြေအနေတစ်ရပ်တွင် ထားရှိရန်ဖြစ်ပြီး ဘေးအန္တရာယ်ကင်းရှင်းရေး ပြဿနာများကိုတွယ်ရန် တာဝန်အသေးစိတ်ကို ဖော်ပြထားပါသည်။ အကြီးစားသတ္တုတွင်းကို နောက်ဆုံးလုပ်ငန်း လည်ပတ်ခဲ့သောသူအတွက် နည်းဥပဒေ ပုဒ်မ (၁၈၅-ဂ) အရ ၎င်းနေရာအတွင်း ညစ်ညမ်းမှုကို ကုစားရန်နှင့်စောင့် ကြပ်ကြည့်ရှုရန် အချိန်ကာလအားဖြင့် (၅) နှစ် ပေးထားပြီး အလတ်စား၊ အသေးစားနှင့်လက်လုပ်လက်စား သတ္တု လုပ်ငန်းများ လုပ်ဆောင်သူများအတွက် နည်းဥပဒေပုဒ်မ (၁၈၅-ဃ) အရ အလားတူ အချိန်ပေးထားပါသည်။

269 MCRB ၏တွေ့ဆုံမေးမြန်းချက်။ ၂၀၁၅ ခုနှစ်။
270 May Thin Zaw နှင့် Jack Jenkins Hills - မြန်မာနိုင်ငံတွင် လက်လုပ်လက်စားနှင့် အသေးစားသတ္တုတူးဖော်ခြင်းနှင့်ပြဒါးအသုံးပြုမှု။ လက်ရှိပြဿနာများနှင့် အနာဂတ်နည်းလမ်းများ၊ ၂၀၁၆ ခုနှစ် - စာမျက်နှာ - ၂၄။
271 Ibid
272 MCRB ကွင်းဆင်းလေ့လာချက်။ ၂၀၁၆။
273 မြန်မာ ဝမ်ဘောင်း (ကျွန်ုပ်တို့၏ CSR)

သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်း ရန်ပုံငွေကို သတ္တုတွင်းလုပ်ငန်းလည်ပတ်နေစဉ်အချိန်တွင် နိုင်ငံတော်ပိုင်ဘဏ်၌ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှု၏ ၂% ထည့်သွင်းရမည်ဖြစ်ပြီး တူးဖော်ရရှိသောသတ္တုများ၏တန်ဖိုး ၂% ကို သတ္တုတွင်းထုတ်လုပ်နေစဉ်တွင် (နည်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၈၅-င) အရ ထည့်သွင်းရမည်။

နည်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၈၆ သည် အကြီးစားနှင့်အလတ်စားသတ္တုတွင်းများမှ သတ္တုတွင်းသန့်ဇင်ရှင်းလင်းခြင်း တာဝန်များလုပ်ဆောင်ရန် သတ်မှတ်ထားပြီး သတ္တုတူးဖော်ရေးကို အာမခံ သို့မဟုတ် ဝန်ခံချက်ထည့်သွင်းငွေဆောင်ရွက်ပြီးမှသာလျှင် စတင်လုပ်ဆောင်နိုင်ပါသည်။ သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်းအစီအစဉ်အား သတ္တုတူးဖော်မှုမစတင်မီ ရက်ပေါင်း (၉၀) အတွင်း အပ်နှံရမည်။ ၎င်းအစီအစဉ်ကို သက်ဆိုင်ရာ ထိခိုက်ခံ အများပြည်သူပူးပေါင်းမှုဖြင့် ရေးဆွဲထားရမည်။ ထိုပိတ်သိမ်းမှုအစီအစဉ်ကို ၅ နှစ်တစ်ကြိမ် ပြန်လည်စစ်ဆေးရမည်ဖြစ်ပြီး စီးပွားဖြစ်ထုတ်လုပ်မှု မပြီးဆုံးမီ တစ်နှစ်အလိုတွင်ဝန်ကြီးဌာနမှ ထောက်ခံချက်ရယူရမည်ဖြစ်သည်။ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုခြင်း အစီရင်ခံစာကို သုံးလတစ်ကြိမ် တင်ပြရမည်။

အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားသတ္တုတွင်းလုပ်သားများသည်လည်း သတ္တုလုပ်ငန်းများမလုပ်ဆောင်ခင် ခံဝန်ကတိထိုးရန်လိုအပ်ပြီး၊ (နည်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၈၇) အရ အတည်ပြုထားပြီးဖြစ်သော သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်းအစီအစဉ်ကို တင်ပြရန်လိုအပ်ပါသည်။ ကွာခြားချက်တစ်ခုအနေဖြင့် သတ္တုလုပ်ငန်း အသေးစားနှင့် လက်လုပ်လက်စားတို့တွင် ၅ နှစ်ပြီးသည့်နောက်တွင် ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းမျိုး မရှိပါ။ (ထို (၅) နှစ် သည် သတ္တုတွင်းလိုင်စင်ထက် အချိန်ပိုကြာနေသောကြောင့် ဖြစ်သည်။) (နည်းဥပဒေ ပုဒ်မ ၁၈၈) အရ သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းပြီးနောက်တွင် ပြန်လည် ထူထောင်ရေးများ လုပ်ထားသောနေရာများကို အသုံးပြုနိုင်သော အခြေအနေသို့ရောက်အောင် ဒေသတွင်းတာဝန်ရှိသူများနှင့် ဒေသခံပြည်သူများပါဝင်သည့်ကော်မတီမှ စောင့်ကြပ်ကြည့်ရှုသွားကြရပါမည်။ ထိုကဲ့သို့ သတ်မှတ်ထားသောအချက်များကို အကောင်အထည်ဖော်မည်၊ မဖော်မည်ကိုမူ ပြောရန် အချိန်စောလွန်း သေးပါသည်။ သို့သော် လက်လုပ်လက်စား သတ္တုတွင်းလုပ်သားများကို သတ္တုတွင်းပိတ်သိမ်းခြင်းအစီအစဉ်လုပ်ကိုင်စေခြင်းသည် လက်လုပ်လက်စားကဏ္ဍကို တရားဝင်ပြုလုပ်မည့် သင့်လျော်သော အစီအမံများလုပ်ဆောင်ရန် မအောင်မြင်နိုင်သည့် သာကေဖြစ်ပါသည်။